Reo-Bankowned Properties
From San Jose to Sacramento
JASSI GILL Broker/Owner
510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969

Jassi Gill
CA DRE# 00966763

Hardeep S.Rai
ਇੰਮੇਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
Attorney-at-Law
• ਨੌਂਵੀਂ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ • ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ
• ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੇਸ • ਫੈਮਿਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾ
• ਲੇਬਰ ਦੇ ਕੇਸ • ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ • ਅਮੈਰਿਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਦੇ ਕੇਸ • ਬੈਂਕਰਪਸੀ
SAN FRANCISCO
TEL: 415.693.9131
FAX. 415.693.9135
rai@hsrai.com
www.hsrai.com
SAN JOSE
TEL: 408.280.1111
FAX. 408.280.1212

Kuldip Singh Dhariwal
Attorney At Law
ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
Tel : (510) 744-1280
Fax: (510) 744-4192

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ
3100 Mowry Ave. #303, Fremont, CA 94538
E-mail: kuldipdhariwal@yahoo.com

Eleventh Year in Publication
ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ
Price 50¢
Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 11, Issue 44, October 30, 2010
20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074
Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਮਿਲੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਲੰਬੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਕਟ 'ਚ ਘਿਰੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਰੇੜਕਾ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਣੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1998 ਤੋਂ 2002 ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੀ ਸੀ। 2002 ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜਾ ਗਰਮਾਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ., ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਪੈਨਲ ਵਿਚ ਅਮਰਿੰਦਰ ਤੇ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਬੇਗਮ ਮੋਹਸਿਨਾ ਕਿਦਵਈ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਪੈਨਲ ਹਾਈਕਮਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਊਸ਼ਾ ਠੱਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੈਨਲ ਪਾਰਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ): ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਰਸ ਘੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਵਾਇਤੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਨੀ ਹੇਠ ਇਕ ਸਜੀ ਹੋਈ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਪਿਛੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਪੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਗਤਾਂ

Place your ad here
Call:847-359-0746

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with portable Tandoor for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets
Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com
Follow us on:
Raja™ SWEETS & CATERING®
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ™
Raja Sweets & Indian Cuisine
31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111
Raja Indian Cuisine & Bar
1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345
Items Serving:
- All kinds of Sweets
- Snacks & Food
- Chaat & Tikki Stall
- Pani Poori Stall
- Bhel Poori / Pav Bhaji
- Falooda Kulfi

Catering Services:
- Wedding Ceremonies
- Receptions
- Birthday Parties
- Religious Gatherings
- Corporate Events
- Picnics / Bar-b-que

Additional Services:
- Warmers
- Chaffing Dishes
- China & Silverware
- Linen Rental
- Waiters & Bartenders

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next Party 1-866-FOR RAJA www.RajaSweets.com

Law Offices Of
Manpreet S. Gahra
ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Manpreet S.Gahra
Attorney At Law
Berkeley Office
2161 Shattuck Ave. #304, Berkeley
Ph. 510-841-4582, Fax: 510-217-6847
Sacramento Office
Call For Appointments
Ph. 916-924-1617
Email:manpreet@gahralaw.com

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਅਮਰੀਕਾ)

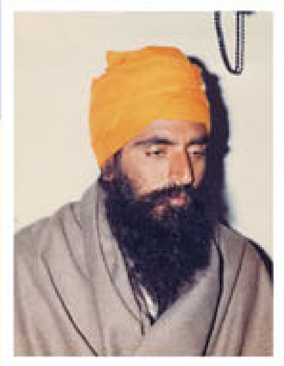
ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ

ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ

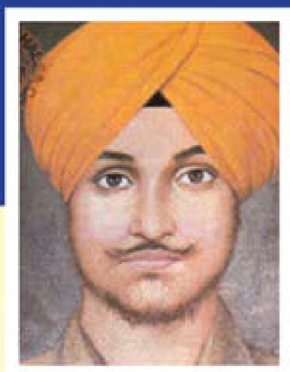
ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ

ਸ੍ਰ.ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਮਹਾਨ ਪੰਥਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

31 ਅਕਤੂਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

ਸਥਾਨ:

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜੇ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

ਆਪਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਣੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰੀਆ ਨੂੰ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕੀਤਾ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੂਪਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲਾਇਆ ਅਤੇ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜਾ ਦੇਕੇ ਉਸਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ , ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ , ਭਾਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਖ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁੱਚੜ ਜਕਰੀਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾ ਦੀ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮੀ ਸੂਰਮੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ , ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਚੜਦੀਕਲਾ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਪੰਥਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ,ਢਾਡੀ ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੀ।

ਨੋਟ: ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਰੇਡਿਉ ਚੜਦੀਕਲਾ (ਪੁਰਾਣਾ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ) ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਨੂੰ ਆਪਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਰੇਡਿਉ ਉੱਤੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉੱਤੇ www.radiock.com ਤੇ ਵੀ ਸਾਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ:

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾਨੰਗਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ- ਅਮਰੀਕਾ), ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਟੂਲੇਰੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਊਸਲ), ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ , ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਗੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਗਧੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਤਰੋਂ,ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਨੋਖ ਸਿੰਘ, ਦੀਪ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਨੀਤੂ ਕਾਹਲੋ, ਰਾਜਬੀਰ (ਰਾਜੂ) ਸਿੰਘ ਪਵਾਰ, ਕੁਲਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਦਿਲਬਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ , ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ , ਰਵਿੰਦਰ ਮਿੱਟੂ

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ, ਫੋਨ 209-609-4031

ਸਿੱਖ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ

ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰਾਜੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਖ਼ਲ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ 7 ਤੋਂ 10 ਨਬੰਵਰ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਕਾਇਦਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਮੌਕੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਪਗੜੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀਆਂ 'ਚ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰਬਉਚ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਣ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਸਫੇਦ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਧਰ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਾਬਰਟ ਬਲੈਕ ਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਦੂਤ ਟਿਮੋਥੀ ਜੇ. ਰੋਮਰ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕੀ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਲਬੀਰ ਪੁੰਜ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਨੰਦ ਹੈਗੜੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੋਕ ਦਲ ਦੇ ਜਯੰਤ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਚੌਧਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੌਰਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਗਲਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਮਹਾਂਰਾਣੀ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਸਤੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਆਨ ਰਿਲੀਜ਼ਨ ਐਂਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਰਸੂਖ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ। ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਰੌਬਰਟ ਗਿੱਬਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਮੌਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਾਊਂ ਟੀਮਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ

ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ: ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੋਹਣੀ ਕੌਰ ਥਿਆੜਾ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾ ਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਨੇ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਵਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੰਮੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਰੀਕਲਮ ਫਰੇਮਵਰਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਆਪ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਨੇ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ।

ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਨੇ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਰੜ ਨਾਲ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮਰਸਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂ ਸੀ ਮਰਸਡ ਲਈ ਬਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ, ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਮ ਬਣਵਾਉਣ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟਡੀ ਹਾਲ ਬਣਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਬਿਜਨਸਮੈਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਫਰੀਮਾਂਟ: ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾਂਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਸਪੁਤਰੀ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਘੀ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਰ ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਈ। ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਪਿਛਲੇ 7

ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਲੱਡ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਘਰ ਵੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਰੋਗ ਫਿਰ ਜੋੜ ਫੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਮੋਲ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 25 ਅਕਤੂਬਰ 1990 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 25 ਅਕਤੂਬਰ 2010 ਨੂੰ ਇਕ ਵਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਂਦਿਆਂ ਛਡ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਬਣੀ।

ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਆਉਂਦੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤਕ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰੈਡਿੰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਕਸਬੇ ਪਾਲੋ ਸੀਡਰੋ ਵਿਚ ਐਲਨ ਐਂਡ ਡਾਹਲ ਫਿਊਨਰਲ ਚੈਪਲ (9110 ਡੈਸਚੂਟਸ ਰੋਡ, ਪਾਲੋ ਸੀਡਰੋ ਫੋਨ 530-547-4444) ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਉਸੇ ਦਿਨ 1.30 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਐਂਡਰਸਨ (3700 ਰਿਵਰਸਾਈਡ ਡਰਾਈਵ, ਐਂਡਰਸਨ) ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 530-355-9999 ਜਾਂ 408-896-4518 ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ

ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰੋ

ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ

ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਵਲੋਂ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦੇ

1. ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਤੋਂ ਮਰਸਡ, ਯੂ ਸੀ ਮਰਸਡ ਅਤੇ ਮਰਸਡ ਕਾਲਜ ਲਈ ਬੱਸ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਟਡੀ ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਣ।
3. ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
4. ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
5. ਹੋਰ ਬਿਜਨਸ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਬੀਬੀ ਮੋਹਣੀ ਥਿਆੜਾ ਦੇ ਚੋਣ ਹਮਾਇਤੀ, ਫੋਨ: 209-648-9889

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਲਸਨ ਰੋਡ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਸਜਾਏ ਗਏ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ।

ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਪੈਣ ਦੀ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕ-ਪੁਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਲਸਨ ਰੋਡ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਸਾਊਥ ਐਚ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਮੁੜ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਲਾਂਜ ਰੋਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਮੁੱਖ ਫਲੋਟ ਤੋਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਲੋਟ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਫਲੋਟ ਵੀ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਗਤਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਥੇ ਸਥਾਨਕ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਜਾਂ ਕੇਸਰੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ।

ਥਾਂ ਥਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਂਤ-ਸਭਾਂਤੇ ਪਕਵਾਨਾਂ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਟਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੂਠੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਦੌਰਾਨ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੀੜ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਉਪਰ ਸੀ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 500 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਕੀਆਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਬੀਰਰਸੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਦੇ ਮੇਅਰ ਹਾਰਵੀ ਹਾਲ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਟਾਰਨੀ ਲੀਸਾ ਗਰੀਨ, ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰੱਸਲ ਜਾਨਸਨ, ਸੈਨਨ ਗਰੂਵ ਆਦਿ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਮੇਅਰ ਹਾਰਵੀ ਹਾਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਉਸਾਰੂ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਬਾਕੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਰੱਸਲ ਜਾਨਸਨ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ। ਮੇਅਰ ਹਾਰਵੀ ਹਾਲ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਟਾਰਨੀ ਲੀਸਾ ਗਰੀਨ ਅਤੇ ਰੱਸਲ ਜਾਨਸਨ ਦਾ ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੂਨਰ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲੂ, ਜੀਤਾ ਢਿੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੜ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੰਡ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਰੌਣਕ ਸਿੰਘ, ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੌਬੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਟਰੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਸੁੱਖੀ ਘੁੰਮਣ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਤਰਮਿੰਦਰ (ਧਰਮਾ) ਸਿੰਘ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਝੱਜ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਰਵਾਣ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਟੋ, ਨਿੰਦੀ ਦੋਸਾਂਝ, ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਕਸਨ, ਸੁੱਖਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਸਿੰਮੀ ਮਾਵੀ, ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਰਾਜਵੀਰ ਕੌਰ, ਮਲਕੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚੌਹਾਨ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਚੌਹਾਨ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

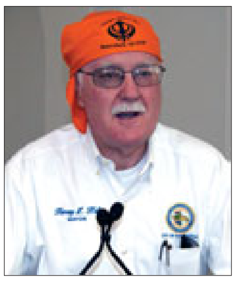

ਸੰਦੀਪ ਨੰਗਲ ਅੰਬੀਆਂ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਰੰਡਿਆਲਾ ਨਾਲ। ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਰੰਗੀ-ਮਾਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੰਦੀਪ ਨੰਗਲ ਅੰਬੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਜਾਫੀ ਸੰਦੀਪ ਨੰਗਲ ਅੰਬੀਆਂ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਡਿਆਲਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਦੀਪ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰੰਡਿਆਲਾ ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਖੇਡ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਦੀਪ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਜਾਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।

ਸਿਸਟਰ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ: ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿਸਟਰ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਢਿੱਲੋਂ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਤੇਜਪਾਲ ਨਿਕਸਨ, ਸਕੱਤਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਸਿਸਟਰ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਸਤੀਫੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਉਪਰੰਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਧਵਾਟੇ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਦੇ ਮੇਅਰ ਸ੍ਰੀ ਹਾਰਵੀ ਹਾਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣੇ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਗੋਰਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਲਕਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਟਿਕਟ ਜਥੇਦਾਰ ਗੋਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੋਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪੀ ਏ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਕਦਮ ਉਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰ ਚਰਨਜੀਤ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਜਲਦ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ।

ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਇਕਾਈ ਦਾ ਗਠਨ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ: ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭਾ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੌਬੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਅਤੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿਛੋਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਭਾ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਨੀ ਵਿਰਕ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬੌਬੀ ਗੌਸਲ ਅਤੇ ਨਵਿੰਦਰਜੀਤ ਭੰਡਾਲ, ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਭੁੱਲਰ (ਸੰਨੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ), ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਰਵੀ ਗੋਂਡਲ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਪਰਗਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੋਤ ਰਾਏ, ਰਾਜਵੀਰ ਪੰਨੂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਆਰ ਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਸਲਵਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ (ਸੈਲਮਾ), ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਟਾਹਾ ਰਸ਼ੀਕ, ਬਲਦੇਵ ਜੌਹਲ, ਅਮਰੀਕ ਪਰਹਾਰ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ (ਸੁੱਖੀ), ਸਕੱਤਰ ਮਦਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਔਜਲਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੂਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਨਿੱਜਰ ਤੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਚਾਹਲ, ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮਾਡੈਸਟੋ), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਝੱਜ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਕਰਮਨ) ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਇਕਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ

ਰੇਡੀਓ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਹੁਣ
"ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ"

Radio Geet Sangeet
is now Radio Chardi Kala
Fremont California, in Bay Area
Since September 10, 2010.

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ

You can listen Punjabi Radio Chardi Kala in dense Punjabi populated cities in California.
We thanks our advertisers, listeners, supports, will wishers, and every body.

To participate in programs
Call 510-972-0820
To advertise or for more information:
Gurcharan Singh Mann 510-557-0061
Lakhbir Singh 510-760-9882

Mailing address: Radio CK, PO Box 296, Fremont, CA 94536

listen live www.radiock.com

Punjab Times
Established in 2000
11th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh
Graphics:
Mandeep Singh

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

California Bureau:
Mandeep Mann
661-889-1927
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961

Honorary Directors
Community Relations:
Pritam S. Grewal
408-406-0703
Kuljeet Singh
510-284-9580

Jalandhar Bureau:
Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-279-1422

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Missisipi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusettes, Washington, Kansas, Minnesota, New York

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 80 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 375 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੋਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਨੁੱਕਰੇ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵਿਚਲੀ ਇਕ ਖਾਸ ਲਾਬੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡੰਗ ਟਪਾਊ ਨੀਤੀ ਹੀ ਅਪਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਪਿਛੋਂ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਲ 2012 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ

ਆਪਣਾ ਖੁੱਸਿਆ ਆਧਾਰ ਵਾਪਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਅਸਲੀ ਰਾਜਸੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਭੱਠਲ ਦੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਹੱਦ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੱਤਾ ਪਲਟਦਿਆਂ ਹੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਈ ਗੁਣ ਹਨ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਾਂਗ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵ ਨਿਯੁਕਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਲੜਾਂਗੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਏਕੇ ਲਈ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਲ 2012 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੇਗੀ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਮੀ ਬੈਰਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਜਿਤਾ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਕਾਉਂਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ 3 ਲਈ ਅਮੀ ਬੈਰਾ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉਤੇ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਮੀ ਬੈਰਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਅਮਰੀਕਨ ਹਨ। ਅਮੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ 1950ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵਸੇ ਸਨ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਧ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਾ. ਸੌਂਧ ਦੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾਸ ਏਂਜਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਡਾਕਟਰ ਮਰਵਾਹਾ ਸਨ। ਡਾ. ਮਰਵਾਹਾ ਨੇ ਅਮੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਸੌਂਧ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਡਾ. ਸੌਂਧ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਹੀ ਸਨ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਵੀ। ਡਾ. ਸੌਂਧ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਡਾ. ਸੌਂਧ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕੇ।

ਡਾ. ਸੌਂਧ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਬਣੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਉਹ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਮੀ ਬੈਰਾ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਸਾਊਥ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਇਰੀਵਾਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਆ ਵੱਸੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਜੇ 32 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਸੀ ਦੇ ਪੰਜ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 34 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਚੀਫ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਬਣ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 5 ਸਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 39 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਡੇਵਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਕੇਸ ਦਾਇਰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਕਟ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੰਚਾਲਕ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼ਾਨ ਕਿਮ ਵਿਰੁਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਮਕੈਨਰੀ ਕਾਉਂਟੀ ਦੀ 22ਵੀਂ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੱਸ ਕੇ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸ਼ਾਨ ਕਿਮ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 10-ਐਲ ਏ-337 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕੀਮਤੀ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੈਟ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ, ਸੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਸਤਰ, ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਗਲਕਾਲ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਕੀਮਤੀ ਸਿੱਕੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਏ। ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਤਕ ਵੀ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ। ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਦੋ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੇਸ 'ਚ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ, ਹਰਜਾਨਾ ਪੂਰਤੀ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚੇ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼ਾਨ ਕਿਮ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਿਨਾ ਉਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 10 ਸੀ ਐਚ 2166 ਵਿਚ 6 ਅਗਸਤ 2010 ਅਤੇ 10 ਅਗਸਤ 2010 ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਤ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਕਿਮ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਿਸ਼ਨ ਉਪਰ ਜੋਰ-ਜਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਕਿਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਜੱਜ ਕਾਰਡਵਿਲ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1260 ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)
ਸ੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ, ਸਟਾਕਟਨ
ਫੋਨ:209-992-7185

***ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਖੇਮੇ 'ਚ**

-ਵੱਡਿਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਐਵੇਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਗ ਚੁਗਾ ਕੇ।

***ਪੰਜੋਲੀ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੁਣ 15 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ ਆਇਆ? ਇਕ ਟਿੱਪਣੀ**

-ਬਾਬਿਓ, ਇਹਨੂੰ ਈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਐ 'ਬਾਦਲ-ਭਗਤੀ'।

***5 ਸਾਲਾਂ 'ਚ 77 ਹਜ਼ਾਰ ਇਰਾਕੀ ਮਰੇ-ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ**

-ਤੇ ਥੋਡਾ ਟੀਚਾ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੀ?

***ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ**

-ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਸੇ ਜਾਓਗੇ ਕਾਅਬਾ ਗਾਲਿਬ ਸ਼ਰਮ ਤੁਮ ਕੋ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਆਤੀ।

***ਕਿਉਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰੀਂ ਤੋਰਦੇ ਹਨ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ?**

-ਢੀਠਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕੀ ਐ?

***ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਸ਼ੇਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਢਿੱਡ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ-ਬੱਬੀ ਬਾਦਲ**

-ਪਰ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਬੁਰਕੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

***ਪਾਕਿ ਤੇ ਚੀਨ ਭਾਰਤ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ-ਸੈਨਾ ਮੁਖੀ**

-ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਇਸੇ ਸਿਰਦਰਦੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਥੋਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

To Advertise with us call: 847-359-0746

ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਰੁਧ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਦੀ ਥਾਂ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨਗੇ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਕ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਰੁਧ ਇੰਨਸਾਫ਼ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਠੱਪ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਭਾਈ ਕੰਵਰਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਭਾਈ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਕਨਵੀਨਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨ 26 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਪਾਰਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ, ਆਵਾਜਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬੰਦ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਸੇਵੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਇਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਪੁਰਅਮਨ ਤੇ ਜਾਬਤੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੁਰ ਅਮਨ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਨੰਗੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ 26 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਇੰਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਮਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜਿਆ ਸਮੁੱਚਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਕੱਕੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੋਜਕੀਪੁਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਆਦਿ ਆਗੂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ:ਡਾ. ਗਿੱਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਡਾ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ-ਕਾਲੀਆ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਵੱਡੀ ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਧਨਾਢਾਂ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇ ਗੱਫੇ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 1992 ਤੋਂ ਸਾਲ 2007 ਤਕ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ 30 ਤੋਂ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਹਰਿਆਣਾ, ਕੇਰਲ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਗੋਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੇ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬਜਟ ਦਾ 24 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ 14 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਬਜਟ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ। ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 25 ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਕੇਵਲ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਨ ਪਰ 35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੇਤੀ ਟਿਊਬਵੈਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਕਾਰ ਵਾਲੇ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਕਿਉਂ? ਡਾ. ਗਿੱਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਵੇਲੇ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਤਾਂ ਨਿੱਬੜ ਗਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਸਿਸਟਮ ਕਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿਗੜੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖਰਚਾ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਇੱਕਠੇ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ 67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

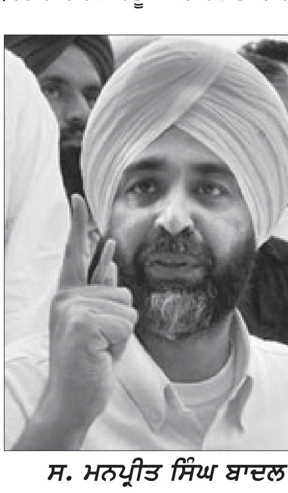

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 4 ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੁਆਈ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ-ਲਾਅ ਨੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੁਆਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚ ਹਰਪਾਲ ਕੌਰ ਬਰਾੜ, ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਖੇ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਖੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬਣੇ।

ਸ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਦੁਆਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਵਿਪੁਲ ਆਹੂਜਾ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਪੁਲ ਅਹੂਜਾ ਤੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਮਿਲਿਆ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ
National Truck Driving School

Call For Special Price
Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu
Cell:916-502-7733
4585 Pell Dr. Secramento CA, 95838

Real Estate & Loans Under One Roof
Call:Sam Chahal Tel: 916-612-5773
For Buying and Selling Residential, Commercial property and for Loans in Sacramento area

Sam (Sohanpreet)Chahal
CA Lic. 01504071
Realtor/Notary Public
e-mail:sam@jassigill.com
Short Sale Specialist
*ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਟਰੱਸਟੀ ਸੇਲ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ 2 ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
*Foreclosure ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ Short Sale 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਕਰੈਡਿਟ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
*ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੋਨ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਘਰ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
Reo-Bankowned Properties
Serving from Bay Area to Sacramento
We Help You Buy/Sell Business & Homes
Multi-Million Dollars Producer-2007-08
Call Master of Winners in Multiple Offers
ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਟੈਕਸ ਕਰੈਡਿਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ।
Golden State Realty
Sacramento Office: 8695 Territorial Way, Elk Grove CA 95624
Tel: 916-612-5773 Fax: 916-689-5707

ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਫਰੀਮਾਂਟ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਇਕ ਆਗੂ ਸ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੰਘੀ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

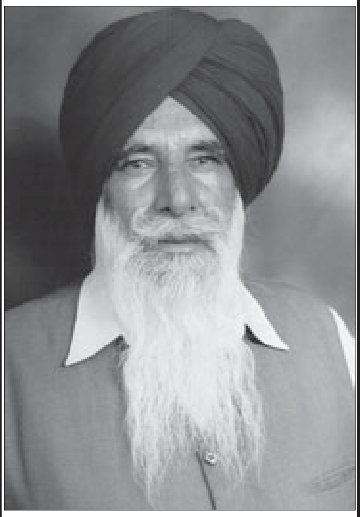

ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਕਰ ਗਏ। ਉਹ 75 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਅਰਦਾਸ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬੀਬੀਪੁਰ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਧੀਆਂ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ, ਜਵਾਈ ਨੰਬਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ ਛਡ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ ਨਾਲ ਫੋਨ 209-609-4031 ਉਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਹਿਤੈਸ਼ੀ:ਛੋਟੇਪੁਰ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਵੱਦੀ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਲਕਾ ਧਾਰੀਵਾਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਮ ਐਲ ਏ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਹੇ। ਸ. ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿਣਸ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੁਲਦੀ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਜੋ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੱਲ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਨਾਲੋਂ ਪਛੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ

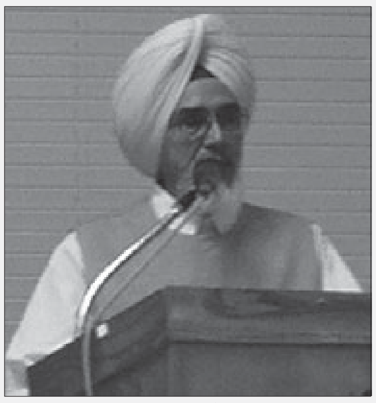

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ

ਸਮੇਂ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ. ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਵਾਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਗੀ, ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾਸਾਂਸੀ ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਗਠਨ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ: ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭਾ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੌਬੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਅਤੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿਛੋਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਭਾ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਨੀ ਵਿਰਕ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬੌਬੀ ਗੌਂਸਲ ਅਤੇ ਨਵਿੰਦਰਜੀਤ ਭੰਡਾਲ, ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਭੁੱਲਰ (ਸੰਨੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ), ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਰਵੀ ਗੋਂਡਲ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਪਰਗਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੋਤ ਰਾਏ, ਰਾਜਵੀਰ ਪੰਨੂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਆਰ ਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਸਲਵਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ (ਸੈਲਮਾ), ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਟਾਹਾ ਰਸ਼ੀਕ, ਬਲਦੇਵ ਜੌਹਲ, ਅਮਰੀਕ ਪਰਹਾਰ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ (ਸੁੱਖੀ), ਸਕੱਤਰ ਮਦਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਔਜਲਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੂਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਨਿੱਜਰ ਤੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਚਾਹਲ, ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮਾਡੈਸਟੋ), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਝੱਜ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਕਰਮਨ) ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਹੈਲਮਟ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਲਰ

ਲੰਡਨ: ਸਵੀਡਨ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰਾਂ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਚਾਲਕਾਂ ਲਈ ਹੈਲਮਟ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਾਲਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਏਅਰਬੈਗ ਕਾਲਰ ਇਸ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਸੈਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦੇ 0.1 ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਚਾਲਕ ਦੀ ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਐਨਾ ਹਾਉਪਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 260 ਪੌਂਡ ਕੀਮਤ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਾਲਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਤਰੀ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ।

ਇਸ ਵਿਚ ਹੀਲੀਅਮ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਝਟਕਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਲਰ ਨੂੰ ਫੁਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦਿੱਖ ਹੈਲਮਟ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਹੇਅਰ ਸਟਾਈਲ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਹੈਲਮਟ ਪਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕਾਲਰ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ: ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ

ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਦਾ ਲੰਘੀ 24 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡ ਹਰੀਪੁਰ ਬਾਠਾਂ, ਨਕੋਦਰ ਤੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਭਰਾ ਲਛਮਣ ਰੱਤੂ, 2 ਪੁੱਤਰ ਪਰਿਸ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਅਤੇ ਇਕ ਬੇਟੀ ਜੋਤੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ (475 ਨਾਰਥ ਬਰਾਡਵੇਅ) ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ (5025 ਸਾਊਥ ਚੈਰੀ ਐਵਨਿਊ, ਫਰਿਜ਼ਨੋ) ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ, ਰਿਓ ਲਿੰਡਾ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਲਛਮਣ ਰੱਤੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਰੱਤੂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਉਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬੰਗਾ, ਮੱਖਣ ਲੁਹਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਲਛਮਣ ਰੱਤੂ ਫੋਨ 646-932-1574 ਜਾਂ ਜੱਸੀ ਬੰਗਾ ਫੋਨ 916-796-5003 ਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੇ-ਏਰੀਆ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ

...ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੇਟਿੰਗ ਲਿਸਟ ਨਹੀਂ! ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਵੋ ਤੇ ਨਰਸ ਬਣੋ!

* ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ M-1 ਵੀਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
* ਨਰਸਿੰਗ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ।
* ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਨਰਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ LVN ਬਣੋ।
* 8 ਮਹੀਨੇ 'ਚ RN ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰੋ-ਦਾਖਲੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ

BAY AREA COLLEGE OF NURSING 2004

ਬੇ-ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ
-ਪਾਲੋ ਆਲਟੋ ਫੋਨ: 650-858-6810
-ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਫੋਨ: 408-280-6888
-ਡੇਲੀ ਸਿਟੀ ਫੋਨ: 650-755-6888

3 Locations in Bay Area:
- Palo Alto (650) 858-6810
- San Jose (408) 280-6888
- Daly City (650) 755-6888

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ
ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਟੂਟ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜੀ।

www.bayareacollege.net

ਲੋੜ ਹੈ SIDHU TRUCK LINE INC.

ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ

ਵੈਗਾ, ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਕਿਸੇ ਫੈਮਿਲੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਬੈਡਰੂਮ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਡੁੱਲ੍ਹਾ ਘਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਘਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਡੇਢ-ਦੋ ਬਲਾਕ ਦੂਰ।

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੱਧੂ
806-678-3832

Realtor & Mortgage Specialist
Bay Area & Central Valley

ਘਰ, ਹੋਟਲ, ਮੋਟਲ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਲਿੱਕਰ ਸਟੋਰ, ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਜਨਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ-ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

RAJ SINGH
M.A., M.Ed Retd. Principal
Realtor & Financial Adviser
Lic#01776459 & OG22467

ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਜ਼ਬਤ ਘਰ ਤੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸੇਲ ਵਾਲੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਅੱਵਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Doing Short Sale is much better than Forclosure home.

RAJ SINGH
Cell:510-452-7370

MISSIONPEAK BROKERS, INC.
46560 Fremont Blvd., Suite #111 Fremont, CA 94538
singhrajpaul@yahoo.com

3.5% ਡਾਊਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦੁਆ ਕੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਝੰਜਟ ਮੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵਿਚ ਘਮਸਾਨ ਜਾਰੀ

ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਛੇਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਕਰਨਗੇ 14 ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧਮਾਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) 'ਚ ਘਮਸਾਨ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖੋਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧਮਾਕਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਹੀ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਧੁੜਕੂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਹਲਕੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਜਨਤਕ ਆਧਾਰ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਸੌਂਪਣ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਛਾਂਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਬਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੂੰਦੜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਜਲੰਧਰ ਕੈਂਟ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 10 ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਰੰਜ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਉਸੇ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੇ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਮੰਦਿਰ ਵਿਖੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਕੀਮਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਸਕੀਮ, ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਜਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਝੂਠਾ ਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਾਲਾਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਸੂਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸੂਬੇ ਪਛੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸੂਬੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਹਨ ਸਗੋਂ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਤੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵਰਤਾਓ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਟੋਰਾਂਟੋ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵਿੱਕੀ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਮੱਲ੍ਹੀ ਜੇਤੂ

ਟਰਾਂਟੋ: ਸੂਬਾਈ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਚੋਣਾਂ ਸੁਖੀਂ-ਸਾਂਦੀ ਨਿਬੜ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਏ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਗਏ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਵਿੱਕੀ ਢਿੱਲੋਂ ਜਿੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਉਤਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਹਰਿੰਦਰ ਮੱਲ੍ਹੀ ਦਾ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟੀ ਵਜੋਂ ਜਿੱਤਣਾ ਸਮੁਚੇ ਦੇਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਟੱਕਰ ਜਿੰਨੀ ਕਾਂਟੇ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਨਤੀਜਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਓਨੀ ਨੇੜੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਰੌਬ ਫੋਰਡ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੇਅਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਕੁਲ 444 ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਵਿਚ 89 ਸਾਲਾ ਬੇਬੇ ਹੇਜ਼ਲ ਮਕੈਲੀਅਨ ਲਗਾਤਾਰ 12ਵੀਂ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਅਰ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 103,320 ਭਾਵ 76.33% ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਉਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ਼ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਜਿੱਥੇ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ਿਆਈ ਵਸੋਂ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੇਅਰ ਸੂਜ਼ਨ ਫੈਨਲ ਨੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ।

ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਰਚਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਾਲੇ ਵਾਰਡ 9-10 ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਂਸਲਰ ਵਿੱਕੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵੋਟ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਵਿੱਕੀ ਜਿੱਥੇ 2006 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 4700 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ 12377 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਮਾਅਰਕੇ ਵਾਲੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੌਖਲਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸੀ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਧਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀਟ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਨਾ ਲੱਗੇ।

ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਪੁੱਟਦਿਆਂ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟੀ ਦੀ ਸੀਟ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ। ਵਾਰਡ 9 ਅਤੇ 10 ਵਿਚ ਹੀ ਟਰੱਸਟੀ ਦੀ ਸੀਟ ਲਿਬਰਲ ਐਮ.ਪੀ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੱਲ੍ਹੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਹੈ। ਵਿੱਕੀ ਨੇ 5 ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੱਲ੍ਹੀ ਨੇ 7 ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਹੈ।

San Jose ਤੋਂ Sacramento, Yuba City ਅਤੇ Bakersfield ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ
Punjabi RADIO

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਿਪ ਵਾਲਾ "ਰੇਡੀਓ ਹਮਸਫਰ" (94.1FM Berkeley) ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਉਸ ਉਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

Bay Area ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਿਪ ਵਾਲਾ Voice of Punjab ਜਾਂ Punjab Radio ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁਣ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

24 ਘੰਟੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

ਕੀਮਤ $25

ਖ਼ਬਰਾਂ
ਹਰ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ
ਪੰਜਾਬ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ
ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ, ਆਈ ਫੋਨ, ਬਲੈਕ ਬੇਰੀ ਉਪਰ ਲਾਈਵ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।
www.punjabiradiousa.com

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ ਤੋਂ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਹਰ ਰੋਜ
ਸ਼ਾਮ 8.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ
ਡੀ ਜੇ ਪ੍ਰੀਤ
25 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ
ਹਰ ਰੋਜ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਫਰਮਾਈਸ਼ੀ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ Sacramento ਅਤੇ Bakersfield Area ਵਿਚ Nov.1st, 2010 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

Bay Area ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

Royal Fabrics - Union City, 510.429.0122 • Singh Video - Santa Clara, 408.746.0758 • Mckee Liquors - San Jose, 408.929.1111
Bhai Khushminder Singh, 408.406.9135 • Roshni Fabrics & Grocery - Union City, 510.487.514 • Kash Fabrics - Hayward, 510.538.1138

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ Phone : 408.722.7698
Email: punjabiradiousa@yahoo.com
3750 McKee Road, # B, San Jose CA 95127

ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਨੇ ਜਿਤਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਮੁੰਬਈ ਨੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਮੁੰਬਈ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਟਾਈ ਬਰੇਕਰ ਰਾਹੀਂ 6-5 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ 27ਵੇਂ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਲੰਪੀਅਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਗਏ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 2-2 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਰਹੀਆਂ। ਟਾਈ ਬਰੇਕਰ ਰਾਹੀਂ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਵਲੋਂ 4 ਅਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆਂ ਵਲੋਂ 3 ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜੇਤੂ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਟੀਮ ਨੂੰ ਢਾਈ ਲੱਖ ਅਤੇ ਉਪ ਜੇਤੂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਲਈ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਉਪ ਜੇਤੂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਸਮੀਰ ਦਾਦ ਨੂੰ ਮੈਨ ਆਫ ਦਾ ਮੈਚ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਚਿੰਗਲਿੰਗ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਖਿਡਾਰੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਮੁੰਬਈ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਖੇਡ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ 6ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸ ਵੀਨੇ ਨੇ ਗੋਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਸਕੋਰ 1-0 ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੈਅ ਫੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੇ 28ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਘੂਨਾਥ ਨੇ ਗੋਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਖੇਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਦੇ 38ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਗਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆਏ ਕਰਾਸ ਨੂੰ ਕਪਤਾਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਚੱਢਾ ਨੇ ਗੋਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 2-1 ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਖੇਡ ਦੇ 65ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸੰਦੀਪ ਮਾਇਕਲ ਨੇ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਟੀਮ ਨੂੰ 2-2 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਮੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਟਾਈ ਬਰੇਕਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀ ਤੇ ਚੈਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 100 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 13 ਨਵੇਂ ਸਟੇਡੀਅਮ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ 10 ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 11 ਐਸਟ੍ਰੋਟਰਫ ਮੈਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਡਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ 25-25 ਲੱਖ ਦਾ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਕੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਕੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ।

ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡੀ ਸੀ ਜਲੰਧਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕ ਭਾਰਤੀ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਪੋਰਟਸ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ, ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਲਾਮਹਿਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਗਰ ਸੁਦਾਰ ਟਰੱਸਟ ਜਲੰਧਰ, ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਵਿਧਾਇਕ ਕੇ ਡੀ ਭੰਡਾਰੀ, ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਟੀਨੂੰ (ਚੇਅਰਮੈਨ), ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਨੱਥਾ (ਨਿਕ) ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਭਾਪਾ, ਮਨਵਿੰਦਰ ਬੱਲ, ਅਰੁਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨੜ, ਉਲੰਪੀਅਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੰਮੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ 5.7 ਕਰੋੜ ਵੱਧ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਸ਼ਵ ਅੰਕੜਾ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲੰਬੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1999 ਵਿਚ 79 ਫੀਸਦ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ 86 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਕੰਮਕਾਜੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 52 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 77 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਚਾਹੇ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਰ 'ਚ ਖਾਸ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੰਸਦਾਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਟੇ 'ਚ ਲੂਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਬਾਨ ਕੀ ਮੂਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਔਰਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ 5.7 ਕਰੋੜ ਘੱਟ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚਲਾ ਪਾੜਾ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ 30 ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਅਫਰੀਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਾਲੀ ਤੇ ਨਾਈਜਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ 20 ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

Mobile Auto Service
Bay Area & Central Valley
32 Years Experience
ASE Certified
Master Auto Technician
Engine Performance Specialist

Guljender Dhami
>· Brakes
>· Tune Up
>· Timing Belts
>· Water Pump
>· Check Engine Light
>· Electrical
ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ, ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ
ASE CERTIFIED
MASTER AUTO TECHNICIAN
Call For Appt.: 510-284-9479 & 209-622-9051

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ
ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਸਿਆਟਲ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਕੈਲਗਰੀ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆ-ਜਾ ਸਕਣ।
ਕੰਪਨੀ ਪਾਸ ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਅਤੇ ਕਵਿੱਕ ਪੇਅ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਫੋਨ:(510) 881-8008
ਸੈਲ:408-896-4518
Email: cctransinc@gmail.com

C and C Trans Inc., Hayward, CA

Quik Signs
Signs * Graphics * Wraps

ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਸਾਈਨ
ਹਰ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
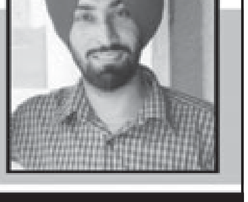
ਬੈਨਰ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਡ,
ਲੋਗੋ ਡਿਜ਼ਾਇਨ, ਫੁੱਲ ਕਲਰ ਪਿੰਟਿੰਗ, ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਸਾਈਨ,
ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਸਾਈਨ, ਕਲਰ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ ਮਿਲੋ ।
ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਈਨਾਂ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
Specialized in English, Spanish, Hindi & Punjabi

ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਖਾੜਕੂ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ. ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਲਖਨਊ: ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਮਸ਼ਕੂਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਰਥ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤੀਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਇਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਸੀ। ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰਪੁਰ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੱਧਨੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜਿਓਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਸਹਾਇਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਦਸਤੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਚਾਚਾ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਕਿ 1987 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1997 'ਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਸੀ। ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਮੱਖਣ ਹੋਰ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ। ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਰਮਵੀਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਝਾੜਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚਲੇ ਮਾਇਆਦਾਸ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਥਿਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਠਮੰਡੂ ਚਲੇ ਗਏ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਰਮਵੀਰ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਖਣ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਏਜੰਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਚੰਨ ਦੇ ਧਰਤੀ ਨੇੜੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਵੱਧ ਭੂਚਾਲ

ਮੁੰਬਈ: ਭਾਬਾ ਐਟਮੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਚੰਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੰਨ ਇਕ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੂਰਾ (ਭਾਵ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ) ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਚੰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਿਕਟਰ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ 6 ਸ਼ਿੱਦਤ ਤੱਕ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਬੀ.ਏ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭੂਚਾਲ ਮਾਹਰ ਡਾ. ਵਿਨਾਇਕ ਜੀ. ਕੋਲਵਾਂਕਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਰਚੇ "ਨਿਊ ਕੰਸੈਪਟਸ ਇਨ ਗਲੋਬਲ ਟੈਕਟੋਨਿਕਸ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ" ਅਤੇ "ਜਰਨਲ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਜਿਓਫਿਜ਼ਿਕਸ ਯੂਨੀਅਨ" ਵਿਚ ਛਪੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦੇ ਆਂਕੜੇ ਵਾਚਣ 'ਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀ ਇਹ ਹਿਲਜੁਲ ਸਥਾਨਕ ਸਮੇਂ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। 'ਬੀ.ਏ.ਆਰ.ਸੀ. 36 ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੰਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੰਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰੂਤਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ATM's & Credit Card Terminals at Lowest Prices! No Hidden Fees.

Merchant Accounts-Grocery, Motels, Limos/Taxis, Gas stations.

Credit card terminals -Verifone, Hypercom...

Transfer existing CC processing to us for **lower rates.**

99% approved same day. We specialize in high risk businesses.

ATMs – TRANAX/TRITON/WRG, starting at $69/mo.*
(Perfect for retail stores, hotels, gas stations, etc.)

Need Money? **We provide cash advance against credit card processing with NO collateral or personal guarantee.**

Online Data Corp. is a registered ISO/MSP of Wells Fargo Bank N.A.
*Credit restrictions apply.

Call SAGAR HANDA at: 773-416-8526
or 773-935-VISA, SagarATM@yahoo.com

www.GoldCoastATM.com

FREE CREDIT CARD TERMINAL!

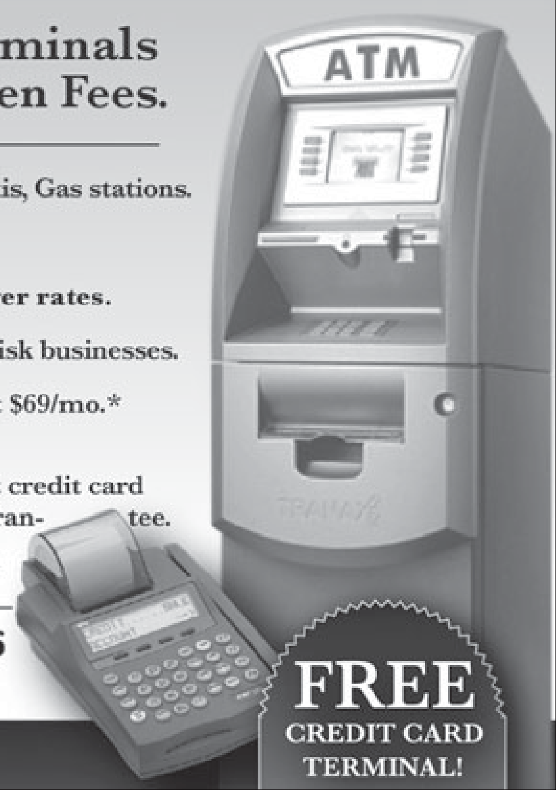

ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਢਾਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਜ਼ਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ

ਕੋਲਕਾਤਾ: ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਢਾਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਜ਼ਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਬੋਪਾਰਾਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਢਾਕਾ ਯੂਨੀਵਰਟਿਸੀ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਢਾਕਾ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਵਿਭਾਗ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਜ਼ਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜੋਧ ਸੰਘ ਨਵੰਬਰ 'ਚ ਢਾਕਾ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਕਲਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ।

ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਢਾਕਾ ਰਹਿਣਗੇ। ਡਾ. ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਢਾਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵੀ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸਰਹਾਲੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਲੋਡ

*Fuel advance
*We pay every 15 days (after complete paper work). Every 1st & 15 of month.
*We pay for toll and help for repair on road
*No forced dispatch

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਟੈਕਸਸ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਨਾਰਥ-ਈਸਟ, ਨਾਰਥ-ਈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰੂਟ ਹਨ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ-ਫੋਨ:317-702-6452

Somal Trucking Company
Novelsville, IN, Ph:317-702-6452

Reliable and Experienced Real Estate Professional

ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ
ਗੁਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 209-815-1869

*Bay Area*Tracy *Manteca * Lathrop * Weston Ranch*Stockton *Lodi *Elk Grove *Sacramento *Modesto *Turlock *Brentwood *Antioch * Oakley *Discovery Bay

We Specialize in Bankowned, Foreclosure and Short Sale Homes

ਘਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੋਨ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

We Do Loan Modification and Credit Repair to Save Your Home From Forclosure

Rent 'ਤੇ ਘਰ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
Rent 'ਤੇ ਘਰ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ

Right Time To Buy For Investers And First Time Home Buyers

Gurbans Singh Gill
Realtor
12 Years Experiance in Real Estate
e-mail: gurbans@gotracy.com

REALTY WORLD Millennium

Fax: 209-836-0706
www.gotracy.com

Gurbans Gill 209-815-1869

ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ "ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਹੱਲ-ਆਜ਼ਾਦੀ" ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿਤਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦਿਖਾਈ। ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਮਨੀਪੁਰ, ਮਾਓਵਾਦੀ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਅਰੁੰਧਾਤੀ ਰਾਇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਰਵਰ ਰਾਓ, ਨਾਮਵਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਅਮਿਤ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ, ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੇਨ ਗੁਪਤਾ, ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਫਰੰਟ ਦੇ ਆਗੂ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ, ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਹੁਰੀਅਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਝ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਰਸੀਆਂ ਮੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖਲਲ ਪਾਇਆ ਤੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀ ਛੱਡੀ ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪ੍ਰੋ. ਐਸ.ਏ.ਆਰ. ਗਿਲਾਨੀ ਜੋ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ, ਨੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਿੱਖ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਲੜਾਈ ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਛਲਾਵੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰੁੰਧਾਤੀ ਰਾਇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਸਮਝਣ ਲਈ ਚਾਣਕੀਆ ਨੀਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਰ ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਕੌਮ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬੱਚ ਕੇ ਰਹਿਣ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਸਦ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਂਗ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਅਰੁੰਧਾਤੀ ਰਾਇ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ "ਭੁੱਖਾ-ਨੰਗਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ, ਜੁਗ-ਜੁਗ ਜੀਵੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ" ਉਤੇ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁੱਖਾ-ਨੰਗਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਸਟੇਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀਆਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਜੰਗ ਛੇੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ-ਦਿਮਾਗ ਆਗੂ ਸ੍ਰੀ ਸਈਅਦ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ੀਲ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਆਗੂ ਸ. ਧਾਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਅਵੇਸਲੇ ਨਹੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਸਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜੇ ਸਨ ਉਵੇਂ ਹੀ ਅੱਜ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ 1947 ਵਾਲ਼ਾ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੈ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲ਼ੇ। ਜੋ ਵੀ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਪਰ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ 'ਜਾਲ' 'ਚ ਫਸੇ

ਜੰਮੂ: ਅਗਸਤ 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। 63 ਸਾਲ 'ਚ ਰਿਆਸਤ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ 1947 ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਨਾ ਲਈ।

1947 'ਚ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 84 ਸਾਲ ਦੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਪਾਲ ਤਹਿਸੀਲ ਉੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਹਾਲ ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ ਜੰਮੂ ਨੇ ਪਿਛਲਾ ਵਕਤ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ, "ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਵੰਡ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਫ਼ਤਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕਬਾਇਲੀ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਲਦੀ 'ਚ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕ ਲਿਆ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨਹਿਰਾ ਅਤੇ ਰਹਿਮਤ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿ ਜਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਪਹਾੜ ਉਪਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਜਿੱਥੋਂ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਵਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਪਿੰਡ ਚਕੌਠੀ , ਸਨੀਜੀ, ਨਰੈਣ ਸੁੱਖ, ਗੜੀ, ਹੱਟੀ ਦੁਪੱਟਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਉਪਰ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਸੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਤਲ-ਏ-ਆਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਚਕੌਠੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਵਿਆਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਬਚਿਆ।

ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥੇ 'ਚ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਰਦ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੜਕ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਬਜ਼ਾਮਾ 'ਚ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਥੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੜਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਸਿਰਫ ਇਥੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਜਥੇ ਉਪਰ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੜਾਈ 'ਚ ਜਥੇ ਦੇ 5 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਬਚ ਕੇ ਉਹ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਉਸੇ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਭੁੱਖੇ-ਭਾਣੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਹੇਠਾਂ ਆਏ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਰਾਮੁਲਾ 'ਚ

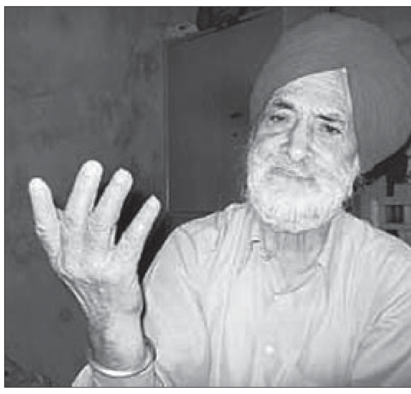
ਸੰਤ ਸਿੰਘ 1947 ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਫੇਰ ਮੀਰਾ ਕਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਵਨ 'ਚ ਲੱਗੇ ਕੈਂਪ 'ਚ ਰਹੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਉੜੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕੈਂਪਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਮੂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ 'ਚ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1948 'ਚ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਅਸਲ 'ਚ ਸਿੱਧੀ 1947 ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 1947 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਏ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਅਤਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਜੰਮੂ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਹਰ ਸੁੱਖ -ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਜੋ ਲੋਕ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 63 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

*ਰਿਫਿਊਜੀ ਸਟੇਅ *ਵਿਆਹ ਦੇ ਕੇਸ
*ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਬਿਜਨੈਸ ਵੀਜ਼ਾ
*ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਸਬੰਧੀ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ
*ਐਡਾਪਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਲੋਨ ਮੋਡੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

Attorny At Law

Law Offices Of Jaspreet Singh

4491 W. Shaw Ave.,
Suite 300 B
(Near Costco)
Fresno, CA 93722
Ph: 559-271-5511

44790 S. Grimmer
Blvd. #204
Fremont CA-94538
Ph:510-657-6444
Fax: 510-657-6443

2945 W. Capitol Ave,
Sacramento CA-95691
Ph: 916-372-4448
Fax: 916-372-4440

TAJ
INSURANCE SERVICES

*Local or Long Haul Trucking (48 States)
*Personal or Commercial Lines
*Standard or Non Satandard Market
*Auto and Home package Available

To beat your rates, Visit or Call
Gurdawar S. Mann Or Pal Rai
4 Union Square, Union city, CA 94587
Ph:(510) 487-1000, Fax (510)740-3451
Note:Also Income Tax filing Available

Gurdawar S. Mann
Lic#0F34231

ਪਾਦਰੀ ਜੋਨਸ ਨੇ 'ਇਨਾਮ' ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਕਾਰ ਕੀਤੀ ਦਾਨ

ਸਾਊਥ ਬਰਨਸਵਿਕ (ਨਿਊ ਜਰਸੀ): ਫਲੋਰਿਡਾ ਦੇ ਇਕ ਪਾਦਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸਾੜਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖ਼ੁਨਾਮੀ ਖੱਟੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ ਬਦਲਣ ਦੇ 'ਇਨਾਮ' ਵਜੋਂ ਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਕਾਰ ਡੀਲਰ ਨੇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਪਾਦਰੀ ਨੇ ਕਾਰ ਅੱਗੋਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ 'ਚ ਲੱਗੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਸਾਬਕਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੁਟਬਾਲਰ ਬਰੈਡ ਬੈਨਸਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰ ਡੀਲਰ ਹੈ, ਨੇ ਫਲੋਰਿਡਾ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਟੈਰੀ ਜੋਨਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਾੜੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਡੇਈ ਐਕਸੈਂਟ ਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 14,200 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਪਾਦਰੀ ਬਰੈਡ ਬੈਨਸਨ ਮਿਤਸੂਬਿਸੀ ਹੰਡੇਈ ਪੁੱਜਿਆ ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਹੰਡੇਈ ਐਕਸੈਂਟ ਕਾਰ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲਈ। ਪਾਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਾਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸਾੜਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਿਆਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਦਰੀ ਜੋਨਸ ਮੁਤਾਬਕ, "ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਾਰ ਅੱਗੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ।" ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਜਰਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰ ਲੈਣ ਆਏ ਪਾਦਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੁਖ਼ਤਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਹਿੰਦ-ਜਪਾਨ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਛੇਤੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਯਕੀਨੀ

ਟੋਕੀਓ: ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਸੌਦੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਂਜ, ਮੁਕਤ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਰਸਮੀ ਐਲਾਨ ਜਲਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਟੈਕਸਾਂ 'ਚ 94 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਓਟੋ ਕਾਨ ਵਿਠਾਲ 'ਚ ਸੋਮਵਾਰ ਇਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਤਕ ਲੈਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੀਡੀਆ ਲਈ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੈਰ ਫੌਜੀ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦਰਦ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ।"

ਸੋਮਵਾਰ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਪਾਨ ਦੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਪਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣੇਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੂਹਕ ਆਰਥਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਪਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ 2007 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ।

ਦੁਵੱਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹਨ। ਉਧਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਰੇ ਲੱਗਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਫਗਾਨ ਸਮੱਸਿਆ, ਮੌਸਮ ਬਦਲਾਅ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਔਰਤ ਦੇ ਕਤਲ ਸਬੰਧੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਲੰਬੀ: ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਜਾਵਾ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੀ। ਉਧਰ ਲੰਬੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ (ਢੋਲ ਨਗਰ) ਰਾਜਸਥਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧਾਰਾ 302 ਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਰੇਸ਼ਮ ਲਾਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਣੀ (48) ਜਦੋਂ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਘਰ ਨਾ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਕਬੂਲ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਲਾਸ਼ ਦੱਬੀ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਮਲੋਟ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਲਾਸ਼ ਕੱਢੀ ਗਈ।

ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਛਾਂਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਹੋਏ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਚਾਰਜ ਡਾ. ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੇਖਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚੇਰੀ ਤੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਚਾਰਜ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਵਿਭਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਫੌਜੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸੇਖਵਾਂ ਕੋਲ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਜੋ ਬੀਬੀ ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕੋਲ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ।

Matrimonials

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਬਰਾੜ, 37 ਸਾਲ, ਕੱਦ 6'11", ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 503-409-4844

Jat Sikh parents seek suitable match for their US born, handsome, clean shave, 26/6"-1" Engineer son, manager in a top 50 national corporation. Contact: happy202099@yaho.com

Alliance for handsome, clean shaven, sincere, God fearing, 43, 5'-7" Sikh boy. Masters in Edu., Bachelor in Computer math from US, teaching professional, divorcees considered, cast no bar, Ph: 323-573-9315, e-mail: Singhb1@yahoo.com

Match for clean shaven, handsome, Saini boy 36, 5'11", US citizen, divorcee , Vetenary doctor. Girl from California will be prefer. Contact at raj@gfbontime.com

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ 27 ਸਾਲਾ, 5'6", ਸੁਨੱਖੀ, ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਰਹਿ ਰਹੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਲੜਕੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ, ਕੁੰਡਲੀ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਕਾਲ ਕਰੋ:61-430907199 ਜਾਂ e-mail: sonamlovesu21@yahoo.com

Suitable match for Khatri Sikh pretty girl 28, Canadian born UBC educated l.l.B. honors, currently pursuing at Kingston varsity London. Call 604-261-9555 & email bio data/photo to Dalipmehta @hotmail.com

US citizen vegetarian, professional match for pretty, sincere, honest, obedient and never married girl, in her 30, 5'-2". Only serious inquiries, cast no bar: Singhb1@yahoo.com

Visit us on the web: punjabtimesusa.com

SUPER TRAVEL
847-676-9090, 773-465-5566
E-mail: supertravel2003@yahoo.com
Lowest Fares With Excellent Service
AMERICAN AIR, CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS DELTA, AIR INDIA, KLM, LUFTHANSA.
For Emergency Call anytime at 847-673-3825
EARLY BIRD SALE!!!!
India $545
London $250

Law Office of Sim Kaur
725 30th Street, Suite 203, Sacramento, CA 95816
Areas of Practice:
*Business Law
*Business Formation
*Business Transactions
*Contracts Law
*Corporate Law
Ph:(209) 251-9375
Fax: (916) 596-1092
Email: SimKaur333@gmail.com

Sim Kaur

MRP TRAVEL
Lowest International and Domestic Fares
ARC FLY ANY AIRLINE OF YOUR CHOICE IATA
Providing the lowest Air-fare, Cruise and Travel Packages to Asia, Africa, Europe, the Middle East and North America
408-929-8005
E-mail:mrptravel@gmail.com
2123 Port Way, San Jose, CA 95133
CST: 2097308-40

Asiana Airlines Emirates SINGAPORE AIRLINES CATHAY PACIFIC KOREAN AIR Lufthansa CHINA AIRLINES
We Also Offer Notary Service

Desi Cuts and Color Plus
For Men, Women & Children
Grand Opening
Ph:510-429-0786

Mandeep
510-200-4415

Tony
(510) 825-0820
Monday to Friday 9:00-7:30 (Tuesday Closed)
Saturday 9:00-7:00, Sunday 10:00-6:00
ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਸਮਾਰਟ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਧੀਆ ਦਿਖਣਾ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਹੇਅਰ ਕਟਿੰਗ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੱਖ ਹੋਰ ਸੋਹਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਜ ਹੀ ਮਿਲੋ ਮਿਸਟਰ ਟੋਨੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਇੰਡੀਆ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਯੂ ਕੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਬਾਰਬਰ ਨੇ।
Hair cut
Beard Perm
Hair styler
Color
Facial, Threading and Waxing (Special Lady)
34685 Alvarado Niles Rd., Union City, CA 94587 (Behind Tacobell)

FARMERS INSURANCE GROUP Symbol of Superior Service
FARMERS®
ਆਟੋ, ਘਰ, ਬਿਜਨਸ, ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ, ਸਹੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹੀ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਵਰੇਜ ਲਓ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਓ
*Auto *Home *Life *Umbrella
*Business Work Comp.
Duabba Insurance Agency
2450 Peralta Blvd Suite 120, Fremont CA 94536
Phone: 510-797-7989 Fax: 510-794-7398
visit us@ farmers.com

Gurcharan Singh Mann
Insurance Agent
License # 0C 70672
ਪਾਲਿਸੀ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ, ਜੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ) ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ।

ਅਯੁੱਧਿਆ ਫ਼ੈਸਲਾ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ:ਮੋਇਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਵੀਰੱਪਾ ਮੋਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮਸਲੇ ਸਬੰਧੀ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਆਮ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ "ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਤੇ ਵੱਧ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੰਦਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ।"

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਜ ਚੇਂਗੱਪਾ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਮੋਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂ ਮੰਦਿਰ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 1992 ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਜਾਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣਾ ਵੱਖਰਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮੁੱਖ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2.7 ਏਕੜ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾੜਾ, ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਰਾਮ ਲੱਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਅਪੀਲਾਂ ਉਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿਚਲਾ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਕਟ, ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ, ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕਰਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਤਾਂ ਬੀ.ਐਸ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਡਿੱਗੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖ਼ਤ ਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਣੀ ਰਹਿਣ ਉਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਵੀਰੱਪਾ ਮੋਇਲੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਬਿਲਕੁਲ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 'ਚ ਘਾਲਾ-ਮਾਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਫਿਲਹਾਲ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ ਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ ਅਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਸਾਧਾਰਨ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਸਬੰਧੀ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਲਟਕਦੇ 3 ਕਰੋੜ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜੱਜ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ 13ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਖ਼ਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਪਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਕਨਿਸ਼ਕ ਕਾਂਡ:ਹੋਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਕਨਿਸ਼ਕ ਕਾਂਡ ਦੇ 329 ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 20 ਤੋਂ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਹੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 75-75 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਜੌਹਨ ਮੇਜਰ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 23 ਜੂਨ 1985 'ਚ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਜੌਹਨ ਮੇਜਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਜੈਸਨ ਕੈਨੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵਿਕ ਟੋਏਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪੈਕੇਜ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 20 ਤੋਂ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 1988 ਵਿਚ ਲਾਕਰਬਾਏ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਬੀਆ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਕਨਿਸ਼ਕ ਕਾਂਡ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਜਿਹੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਜਾਨ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ 329 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 280 ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੁਧ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਸ਼ੁਰੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਲਮਕਾਅ ਕੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਰੁਧ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਬਤਾ ਤੁਰੰਤ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ 38 ਫ਼ੀਸਦੀ ਡਾਕਟਰ ਭਾਰਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਨੱਬਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਾਈਟੈਕ ਫਰਮਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ 38 ਫ਼ੀਸਦੀ ਡਾਕਟਰ, 34 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੇ 36 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨਾਸਾ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਭਾਰਤੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਸ਼ਪਾ ਗੁਜਰਾਲ ਸਾਇੰਸ ਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਖੰਡਪੁਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮੌਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 48 ਘੰਟੇ 'ਚ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੌਮੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 48 ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮੌਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 48 ਘੰਟੇ 'ਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ 6 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਮੌਤ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਦੂਸਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ, ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਜਾਂ ਐਸ.ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਧਮਾਕੇ 'ਚ 6 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਲਾਕ

ਪਟਨਾ: ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਓਹਾਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਛੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।

ਉਧਰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਮਿਦਨਾਪੁਰ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪੀ.ਸੀ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੁਰੂਲੀਆ ਵਿਚੋਂ ਆਈ.ਬੀ. ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੀਲਮਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗਸ਼ਤੀ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਿਓਹਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਆਮਪੁਰ ਭਿੱਟਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਰਤ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਾਹਨ ਉਥੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਮੇਤ ਛੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਮਾਓਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ (ਐਨ.ਡੀ.ਏ.) ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਸੰਗਠਿਤ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਭੰਨਿਆ ਹੈ। ਜੇ.ਡੀ.ਯੂ. ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਸ਼ਿਓਹਾਰ ਵਿਚ ਛੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ? ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਐਲ.ਜੇ.ਪੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਅਤੇ ਆਰ.ਜੇ.ਡੀ. ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਰਾਮਕ੍ਰਿਪਾਲ ਯਾਦਵ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਵਪਾਰੀ ਤੋਂ ਲੁੱਟੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਮਿਦਨਾਪੁਰ ਵਿਚ ਪੀ.ਸੀ.ਪੀ.ਏ. ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਿਸ਼ਵਨਾਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਮਹਾਤੋ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਰੂਲੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪਰਥ ਬਿਸਵਾਸ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਮਰਜੀਤ ਬਾਸੂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ਿਓਹਾਰ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਚ ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗ ਫਟਣ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਜੀਪ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ 'ਚ ਟੈਗੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣੇਗੀ

ਢਾਕਾ: ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਢਾਕਾ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਅਕੈਡਮੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦਾ 150ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਰੱਖੀ ਕੌਮੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਹੀ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਟੈਗੋਰ ਦਾ 150ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ।

ਹਸੀਨਾ ਨੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਢਾਕਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੀ ਯਾਤਰੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿਤਾ 'ਸੋਨਾਰ ਟੋਰੀ' (ਸੁਨਿਹਰੀ ਬੇੜੀ) ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਮ 'ਮੈਤਰੀ' (ਮਿੱਤਰਤਾ) ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਹੈ। "ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਵੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਨਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਅੱਧਿਓਂ ਵੱਧ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ: ਚਿਦੰਬਰਮ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇੱਥੇ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਦੀ ਜੁਆਇੰਟ ਚੈਕ ਪੋਸਟ 'ਤੇ 6 ਕਰੋੜ 22 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਰਸ਼ਕ ਗੈਲਰੀ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਮੌਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ-ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਬਾਰਡਰ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਇਹ ਸਰਹੱਦ ਵਪਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਰਸ਼ਕ ਗੈਲਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਕ ਗੈਲਰੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਝੰਡਾ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਖਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਧੀਆ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਕ ਗੈਲਰੀ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਸਰਹੱਦ ਵਪਾਰ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਾ-ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕ ਪਛੜੇਪਣ ਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਤਾਰੋਂ ਪਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦਾ 2500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਹੁਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਸ੍ਰ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ, ਬੀ.ਕੇ. ਦੱਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਮਾਧ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੇਂਜਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਜ਼ੀਰੋ-ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਆਫ਼ ਆਨਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੰਨੂ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਚੀਫ਼ ਵਿੱਪ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਅਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਵੀ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਮਠਿਆਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਉਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ

ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਸਰਹੱਦੀ ਲਾਂਘਾ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ: ਗਿੱਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਸਰਹੱਦੀ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਮੰਗ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਛਪਣ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਇਹ ਲਾਂਘਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਪਾਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਈ ਓਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਤੇ ਅੱਬਾਸੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ' (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਸੂਚਨਾ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਤੇ ਸਵਰਗੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਹੇ ਮੁਅੱਤਲਸ਼ੁਦਾ ਸਫਦਰ ਅੱਬਾਸੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ 'ਜੀਓ' ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ੈਰੀ ਤੇ ਅੱਬਾਸੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਜੀਓ ਨਿਊਜ਼' ਚੈਨਲ ਦਾ ਮਾਲਕ 'ਜੰਗ' ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭੰਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਲੰਘੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਉਦੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੰਗਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਐਸ.ਕੇ. ਸਰਵਰੀਆ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 1992 ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 67/87 ਨਾਲ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 418/1991 ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਵੰਬਰ '84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੀਜਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਕੜਕੜਡੂਮਾ 'ਚ ਦੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਕੈਂਟ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੀ 'ਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 8 ਅਪਰੈਲ, 1992 ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ

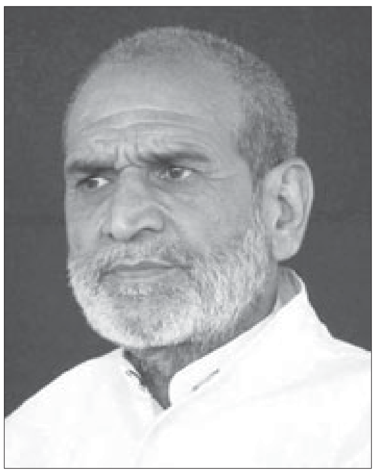

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ

ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੱਜ ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਨਾਂਗਲੋਈ ਥਾਣਾ ਖੇਤਰ 'ਚ 5 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੰਗਾਈ ਭੀੜ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣੀ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਹੇਠ ਤਿਆਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 18 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਫਾਈਲ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੱਬੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਿਸ ਕਦਰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਬੀ.ਐਸ. ਜੂਨ ਨੇ ਮੰਗੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵੱਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਜੂਨ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾਂਗਲੋਈ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਨਾਂਗਲੋਈ ਥਾਣੇ ਵਿਖੇ 1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 67/87 ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਫ਼ਗਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੌਰੇ 'ਤੇ

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ: ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਪੰਤਨਗਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਬੀ.ਐਸ. ਬਿਸ਼ਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੀ 20 ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਕਬੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਈ ਟੀਮ ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ, ਜਿਓਲੀਕੋਟ, ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਇਕ ਟੀਮ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਈ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਨਿਜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲੋਕਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਵਧੀਆ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਦੀ 27ਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ।

ਇੱਥੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹੋਈ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੇਜ਼ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹੀਥਰੋ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤਾਜ ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ ਸ਼ੈਰੇਟਨ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦੋ ਪੰਜ ਸਿਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਰਜਬਾਹਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬੀ.ਓ.ਟੀ. ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਿਰੁਧ ਦਸਤਖ਼ਤੀ ਮੁਹਿੰਮ

ਮੁੰਬਈ: ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਗਾਮੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਊਧਵ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਰਾਠੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਸਤਖ਼ਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਮਰਾਠੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ 20 ਫੁੱਟ ਉਚੇ ਬੋਰਡ ਉਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮਰਾਠੀ ਲੋਕਾਂ, ਸ਼ਿਵਾਜੀ, ਜਯੋਤੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਡਾ. ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚੋਂ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨਵਨਿਰਮਾਣ ਸੈਨਾ ਦੀ ਕਥਿਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 30 ਅਕਤੂਬਰ 2010

ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਣ ਹੈ। -ਪੀਟਰ ਫਨ

ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਅ 'ਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਧਾ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ, ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਅ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਸੰਬੰਧੀ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਜਿਥੇ ਮਸਰਾਂ ਦੀ ਦਾਲ ਤੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ 380 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਕਣਕ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ 20 ਰੁਪਏ ਵਧਾ ਕੇ 1120 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਅ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਣਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਭਾਅ ਅਸਮਾਨੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਉਚੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਦਾਂ, ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ, ਬਿਜਲੀ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੇ ਰੇਟਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਜਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵਾਧਾ, ਕਣਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ, ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੀ ਕਣਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1500 ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਣਕ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਣਕ 5 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 1100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਣਕ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਖੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਗਤ ਤੋਂ ਹੀ 25 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਟਾ ਪਰਚੂਨ ਵਿਚ 18 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਸਰ ਦੀ ਦਾਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2250 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਲ 5000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਭਾਅ 3000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਠੱਗੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਛੂਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੁੱਲ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਮਸਾਂ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅਕਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਣਕ ਖਰੀਦਣ ਮੌਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਤੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕੀਮਤ 800 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਿਚ 20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਨਗੂਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਣਕ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ 1400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਅ 1275 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਵੀ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਅ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਾਜੇਵਾਲ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਅ 1800 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਦਕਿ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਕਰੀਕਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਅ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਚ 1,20,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ 77 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ 20 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਣਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਅਨਾਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਸਬਸਿਡੀ ਲਈ ਰਕਮ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਨਪੀੜੀ ਹੋਈ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿ ਵਿਓਪਾਰ?

ਸੱਚੀ ਮੰਨੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ? ਜਿਹੜੇ ਦੋਗਲਾ ਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ।
ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਕਹਿ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਡੰਮ ਦਾ ਨਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ।
ਕਦੇ 'ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ' ਗਾਈ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਲੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕਰਦੇ।
ਭਗਵੇਂ, ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਨੀਲੇ ਰਲ-ਗਡ ਕਰਕੇ, ਧੁੰਦਲਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਰਦੇ।
ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਰੇ ਬਹਿਰੂਪੀਆਂ ਦੇ, ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤਾਹੀਂ ਧ੍ਰਿਗਕਾਰ ਕਰਦੇ।
ਲੇਬਲ 'ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ' ਦੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ, ਲੋਕੀਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵਿਓਪਾਰ ਕਰਦੇ!

ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ

-ਗੋਬਿੰਦ ਠੁਕਰਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੂਹ ਬਿੱਲ (2010) ਤੇ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਰੋਕੂ ਬਿੱਲ (2010)। ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚੋਂ ਵਾਕਆਊਟ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਪ-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਭਾਰਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਚੈਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਆਗੂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਘੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਤੇ ਨਕਸਲੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਦਸਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲਗਭਗ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਗੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵਰਗੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੀਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ 'ਟਾਡਾ', 'ਪੋਟਾ' ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਅਰਧ-ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਜੋ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਵੇਗੀ, ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ 2010 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਖਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ 'ਨਿੱਜੀ ਫੌਜ' ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ।' ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਖੋਜਣ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੂਹ ਕਿਉਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਤਹਿਤ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮੂਹਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ?

ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ' ਜਾਂ 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ' ਵਰਗੇ ਲਕਬਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣਾ ਜਾਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀ 'ਤੇ ਵਾਹਨ ਨਾ ਰੋਕਣਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?' ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਖਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕੁਝ ਕੁ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਸਬੰਧੀ ਬਿੱਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਖਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁੱਪ ਬਿੱਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅਵਾ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਵਿਰੁਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।' ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।' ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਕਿੰਨਾ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁੱਪ ਬਿੱਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ (ਕਾਨੂੰਨੀ) ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬਿੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੇ ਅਗਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੀਜੇ ਕੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁੱਪ ਬਿੱਲ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਸੌਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਦਮੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁਧ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ, 1920 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਅਮਲਾਂ ਵਿਰੁਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਡੰਡੇ ਖਾਧੇ, ਲੰਮੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਤੇ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਵਾਰੀਆਂ, ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਮੋਰਚਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮੋਰਚਾ, 1975 ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਹੋਰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰੂਪ 'ਚ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਰੁਝਾਨ ਕਿੰਨਾ ਅਜੀਬ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲੋਂ ਸਿਆਸੀ ਤਜਰਬਾ ਜਰੂਰੀ

-ਈਸ਼ਵਰ ਡਾਵਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਆਲਮ-ਫਾਜ਼ਿਲ, ਦੂਨ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂ.ਕੇ. ਤੋਂ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਆਪਣੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ, ਉਸੇ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਜੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਰਾਹ ਖਾਨਦਾਨੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਕੁਨਬਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੀ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਪੜ ਵੇਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਜਵਾਨੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦਾ ਗੁਆ ਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਇਕ ਦੁਖੀ ਆਦਮੀ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ 'ਸਕ੍ਰਿਪਟ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਬਾਦਲ ਕੈਂਪ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ 'ਐਜ' ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਕ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਬੇਕਦਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲ-ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਹਿਜ ਰੂਪ 'ਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਗੈਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਕੱਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਇਹ ਖੂਬੀਆਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਤਾ ਇਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਬਸਿਡੀ-ਪ੍ਰੇਮ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਖੇਤਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਧਾਰ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ 'ਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ 'ਸਟ੍ਰੀਮ ਲਾਈਨ' ਕਰਨਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ?

ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਖੋਖਲੀ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ

ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ

ਕੰਵਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਚਿੰਤਕ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਉਸਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤਲਖ ਪਰ ਸੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰੁੰਧਤੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਹਿਚਾਣ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਨਾਵਲ 'ਦੀ ਗਾਡ ਆਫ ਸਮਾਲ ਥਿੰਗਜ਼' ਲਈ ਵੱਕਾਰੀ ਬੁੱਕਰ ਐਵਾਰਡ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਰੁੰਧਤੀ ਨੇ ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਰਥਾਂ 'ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਤਾਣ' ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਹੀਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਧੜ ਜੂਝਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲੇਖਾਂ, ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਬਾਕ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪਹਿਚਾਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਉਸਨੂੰ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਫਰੰਟ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਵਾਗਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਭਾਸ਼ਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਹਰ ਵਰਗ ਤੇ ਹਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਸਰੋਤੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਅਰੁੰਧਤੀ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਅਰੁੰਧਤੀ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੰਖੇਪਤਾ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਅਰੁੰਧਤੀ ਦੀਆਂ ਸਟੀਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਤੇ ਇਕ ਨਿਆਮਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ ਹੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਉਚ ਜਾਤੀ ਹਿੰਦੂ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਦਲਿਤਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ, ਮਨੀਪੁਰੀਆਂ ਤੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਸੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਨਿਰੰਤਰ ਲੰਬੀ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਨੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਹੁਣ ਉਚ ਵਰਗੀ, ਉਚ ਜਾਤੀ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿੰਦੂ ਗਣਤੰਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੇ ਪੁਲਿਸ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ 'ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਇਹੀ ਢੰਗ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹੀ ਕਬਾਇਲੀਆਂ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੱਧ ਤੇ ਉਚ ਵਰਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਚੀ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਖੋਹੋ, ਹੋਰ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਦਿਓ। ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨਾ ਘੇਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਜਦਕਿ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਝੁਕਿਆ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਤਾਕਤ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਧਰੁਵੀ ਸੰਸਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਰਮਾਏ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖੀ ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੱਸਤਾਵਾਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਉਭਰਿਆ ਤੇ ਇਹ 1990 ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਨੇ ਗਰੰਟੀ ਲੈ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਆਏ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਇਸਲਾਮੀ ਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਅਤਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

ਗਾਂਧੀਵਾਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਢੰਗ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਰੰਗਮੰਚ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਉਪਰ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰੁੰਧਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨ ਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਮੰਡੀ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ 10 ਕਰੋੜ ਕਬਾਇਲੀ ਹੀ ਸਥਿਰ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ 26 ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 25 ਫੀਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿਰਫ 100 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 20 ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਤੇ ਇਹੀ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਤਾਂ-ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿਦੰਬਰਮ 50 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਉਜਾੜ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਗਰੀਬ ਹੂੰਝ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਨਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਿਆਨ ਵੱਧ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਤੇਜਨਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਜੱਜ ਜਦ ਅੱਗੇ ਹੋ-ਹੋ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲਾਣੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਏਨੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ ਤੇ ਧਮਕੇ ਵਿਚ ਏਨੇ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸੰਸਦ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮੀ ਹੀਰੋ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੀ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਥੰਮ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਭਰਵਾਂ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਉਪਰਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਕਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਖਬਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਖਬਾਰ ਆਪਣੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਮਿਲਟਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਫੌਜ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫੌਜ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਕਸਲੀ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਸਿਰਫ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਸੋ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੜਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੋਏ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਤੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਲਵੇਗੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫੌਜ ਆਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਥੋਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਬੇਬਾਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਲੋਂ ਜਿਸ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਰੂਪ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੱਡੇ ਜੇਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਤੈਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸੌਖੀਆਂ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਨਰਮ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਜੋਕੇ ਮਾੜੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਮਿਸਾਲ ਭਾਸ਼ਨ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਸਲ ਸੱਚਾਈ, ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਵੀ। ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਵੱਜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀਆਂ ਦੋ ਬਿਮਾਰੀਆਂ-ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਦੀ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਤੋਂ ਸਮਝ ਬਗੈਰ ਅੱਗੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਸਮਝ ਏਨੀ ਮੌਲਿਕ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਖੌਤੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੱਖੋਂ ਹੌਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਅਰੁੰਧਤੀ ਵਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕੇਂਦਰਵਾਦ, ਸੈਨਾਵਾਦ, ਬਜ਼ਾਰਵਾਦ ਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਅਤੇ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਮੱਥਿਆਂ 'ਤੇ ਤਿਊੜੀ ਅਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਵੀਂ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਕਹਿਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਰਾਜਨੀਤਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਨਤਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕੇ। ਅਰੁੰਧਤੀ ਇਕ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਕ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੇ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੁੱਖੇ-ਨੰਗੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਉਨਾ ਹੀ ਹੱਕ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਐਵਨਿਊ ਤੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਡੌਂਡੀ ਪਿੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਅਡੰਬਰ ਰਚਣ ਦੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਇ ਜਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਸੁਣਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਨਾ ਵਿਹਲ ਹੈ, ਨਾ ਜੇਰਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੱਖ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇ

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਤਲਬੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨੇਮੀਆਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਘਪਲਿਆਂ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਬਾਬਤ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੁਖਤਾ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਮਦਾਰ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੇਪ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਬਤ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੱਖ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੇਨੇਮੀਆਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਫਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ, ਕੇਂਦਰੀ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ, ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਤੈਅ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਬੂਤਾਂ, ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਇਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਅਹਿਮ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਦੋ ਪੱਖਾਂ 'ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਸ ਰਾਹੀਂ ਟੈਕਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਸ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਟੈਕਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਸ ਵਿਚੋਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਟੈਕਸ ਬਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਰਕਮ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਾਲੇ ਧਨ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਪਿੰਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰੂ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਚੋਖਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਯਕੀਨੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮੁੱਚੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮਿਆਰ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਬੇਨੇਮੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਰਾਈਟਸ' ਵਲੋਂ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਬਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹਾਲਾਤ, ਕੰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਜਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਲਗਾਈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖ਼ਬਰ ਬਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੁਲ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਕਿਰਤ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਆਲਮੀ ਤਾਕਤ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ, ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਾਲਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਲਮੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼!

ਲਿਖਤੁਮ

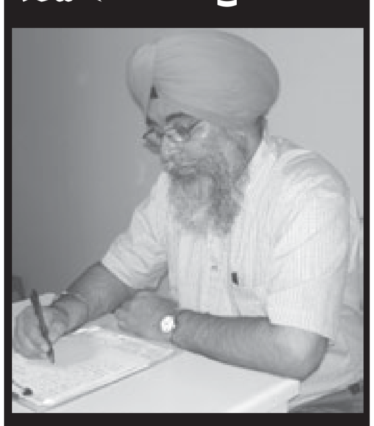

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਆਸਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਬਗੈਰ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੁੱਲਦਾ। ਪਰ ਇਤਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜੀ ਹਾਂ, ਹੋ ਸਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਰਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਐਨ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹਵਾ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਜ਼ੁਬਾਨੇ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀ. ਟੀ. ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਫੌਜੀ ਵਾਂਗ 'ਵਿਸ਼ਰਾਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਅਹਿਲ ਤੇ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਜਾਂ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਦਾ ਹੋ-ਹੱਲਾ ਮਚਾ ਰਹੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਚੁਟਕੀ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਅਣਹੋਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ! ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਬਾਹੂਬਲੀਏ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਸੀਂ ਐਸੇ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ, ਗੂੰਜਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੱਭੇ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਾਂ, ਇਸੇ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 14 ਤੋਂ 16 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਦਾ। ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ 'ਸਾਬਕਾ' ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੱਤੇ-ਘਾਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਕਰੇਗਾ। ਹਲਕੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਬੜੇ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਧਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਕ ਦੀ ਪੈੜ ਦੱਬਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੀ ਸਾਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹੇ ਜਾ ਗੱਜਿਆ। ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਉਸਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਭਾਅ ਬਦਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਚੱਕ ਮਾਰਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੇ ਅਕਾਲੀਆਂ (ਇਥੇ 'ਬਾਦਲਕਿਆਂ' ਸ਼ਬਦ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਠੋਕ ਵਜਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਰੈਲੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਰੈਲੀ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦਾ ਡੰਡਾ-ਚਾੜ੍ਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਚਿੜੀ ਨਾ ਫਟਕੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਪਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੰਨ ਮਰੋੜ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਰਨ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰੇ ਠੋਕ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ ਪੂਰੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਨਾਲ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਜਿਹੜੇ ਆਗੂਆਂ ਜਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਾਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਹਿੱਕਾਂ ਥਾਪੜਦਿਆਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਰੈਲੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਛਾਉਂ-ਮਾਉਂ ਹੋ ਗਏ। ਜੰਞ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਚਾਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਮਲਵਈਆਂ ਨਾਲ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰਨਾ ਪਿਆ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਬਗਲਗੀਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕਾਰ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨਾਲ ਤਾਂ ਏਦੂੰ ਵੀ ਵੱਧ ਬੁਰੀ ਹੋਈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੋਂ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹਾਲੇ ਕਿਤੇ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤਾਂ' ਨੇ ਬਿਆਸ ਹਲਕੇ ਦਾ ਚੱਪਾ-ਚੱਪਾ ਗਾਹ ਮਾਰਿਆ। ਆਪਣੇ 'ਆਕਾ' ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਸੁਨੇਹੇ ਥਾਉਂ-ਥਾਈਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਨੇ ਇਥੇ ਵੀ 'ਉਪਰੋਂ' ਆਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਸ. ਕੰਗ ਦੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ 'ਬਾਦਲਕਿਆਂ' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ-ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ 'ਚ ਆਇਆ ਭਾਈ ਕੰਗ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਹੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਭੁਰਲੂ ਫੇਰਿਆ ਕਿ 'ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਿਛੁ ਅਉਰ ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ॥' ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਗਈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਨਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋਕੀਂ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਆਗੂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ?

ਅੱਛਾ, ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੱਤ-ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਅਤੀਤ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਏਹੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਹੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ। ਸਥਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਲੁਧਿਆਣਾ। ਨੂਰਮਹਿਲੀਏ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਵਲੋਂ ਉਥੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤਮਾਮ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਕਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੁਕਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਰਾਜੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਏ ਗਏ। ਰੋਸ ਵਿਖਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਧਰਨੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ-ਛੋਟੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਾ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਂਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਸੀ ਓਹੀ ਹੋਇਆ। ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਾਰਧਾੜ ਮਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਏ। ਫਿਰ ਲੱਗੀ ਦਿਵਯ-ਜੋਤੀ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ। ਕੁਝ ਬੇਬਾਕ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ? ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: "ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਜਾਂ ਜਨਸਮੂਹ ਦੇ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਪੂਰਵ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਵਾਂਗ ਰਚਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ' ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੱਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਭਾਈ ਸੁੱਖੇ-ਜਿੰਦੇ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਆਰਾਮ ਘਰਾਂ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਜਲਸੇ-ਜਲੂਸ ਦੀ ਕਨਸੋਅ ਵੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪੈ ਜਾਏ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਹ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਕਿਉਂ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੋਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਢੋਲ ਵਜਾ-ਵਜਾ ਕੇ 'ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਡਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਬਾਬਰਕਿਆਂ' ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਬਣਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?

ਸਾਦਿਕ ਹੋਸ ਅਕੀਦੇ ਕੀ ਫਿਰ ਕਰਨ ਭਲਾ,
ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦੋਗਲੀਆਂ।
ਕਥਨੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਬਣੇ,
ਕਰਨੀ ਪੱਖੋਂ ਜੇ ਪਹੁੰਚਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ!!

ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ ਐਨ ਫਰੈਂਕ

ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਈਆ

ਐਨ ਫਰੈਂਕ 15 ਜੂਨ 1929 ਵਿਚ ਫਰੈਂਕਫਰਟ (ਜਰਮਨੀ) ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਅਜੇ ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ 1933 ਵਿਚ ਨਾਜ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦਮਨ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸ ਯਹੂਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਮਸਟਰਡਮ (ਨੀਦਰਲੈਂਡ) ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਰਨ ਲਈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੌਨਟੈਸਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਐਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1940 ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਵੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਆ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਯਹੂਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਐਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਓਟੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿਚ ਗੁਪਤਵਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ-ਬੰਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 'ਬੁੱਕ ਕੇਸ' ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਜੂਨ 1942 ਵਿਚ ਐਨ ਫਰੈਂਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਤੇਰਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਭੈਣ ਮਾਰਗਟ ਤੇ ਚਾਰ ਜੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਯਹੂਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਉਸ ਗੁਪਤਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਜਿੱਥੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਪਾਖਾਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁੱਲ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਕਰੀਬ ਪੰਝੀ ਮਹੀਨੇ (ਜਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਸੂਹੀਏ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰਕੇ ਫੜਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਉਦੋਂ ਤੱਕ) ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਗੁਪਤ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਐਨ ਨੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ/ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ।

ਐਨ ਫਰੈਂਕ ਨੇ ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਵਲਵਲੇ, ਭਾਵੁਕਤਾ, ਪਿਆਰ, ਗੁੱਸਾ, ਡਰ, ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ-ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁਫਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੀਆਂ ਚਲੰਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਢਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ੁਲਮਾਂ, ਸਾੜ-ਫੂਕ ਤੇ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਯਹੂਦੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਤੇ ਕਈ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੇੜਦਿਆਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਚੱਕੀ 'ਚ ਪਿਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਖਿਸਕਾਏ) ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਮੁੰਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ, ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਭਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪਏ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਇਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾਂ ਤੋਂ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਐਨ ਫਰੈਂਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ 'ਚੋਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ, ਹਾਸਾ, ਮਜ਼ਾਕ, ਜੋਸ਼, ਹੋਸ਼ ਤੇ ਸਾਹਸ ਨੂੰ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਚੁਲਬੁਲੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਮਲਿਕਾ ਐਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਤਲੇਆਮ ਗੰਭੀਰ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਈਰਖਾ, ਸਾੜਾ ਤੇ ਬਦਕਲਾਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰੂਪਤਾ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਦਭਾਵਨਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ/ਬੋਲਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦੀ ਨੰਨੀ ਫਰੈਂਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"In spite of everything, I still believe that people are really good at heart."

ਸੰਨ 1944 ਵਿਚ ਸੂਹੀਆ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵੈਸਟਰ ਬੋਰਕ ਵਿਚ ਤੇ ਫਿਰ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਐਸ਼ਵਿਟਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੋਂ ਅੱਗੇ ਐਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਬੈਰਗਨ ਬੇਲਸੇਨ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਟਾਈਫਸ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਮੌਤ

ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਲੇ ਬਚੇ ਐਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਓਟੋ ਨੇ 1947 ਵਿਚ ਜਦ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਐਨ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਲਥਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਐਨ ਫਰੈਂਕ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪਰ ਭਾਵਪੂਰਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਪਤਵਾਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਦਸ ਲੱਖ ਸੈਲਾਨੀ ਹਰ ਸਾਲ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਜਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਜੋਰਿ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਜੈਤਸਰੀ ਮਹੱਲਾ 5
ਕੋਈ ਜਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਜੋਰਿ॥
ਚਰਨ ਗਹਉ ਬਕਉ ਸੁਭ ਰਸਨਾ ਦੀਜਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਕੋਰਿ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲ ਕਰਤ ਕਿਆਰੋ ਹਰਿ ਸਿੰਚੈ ਸੁਧਾ ਸੰਜੋਰਿ॥
ਇਆ ਰਸ ਮਹਿ ਮਗਨੁ ਹੋਤ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮਹਾਬਿਖਿਆ ਤੇ ਤੋਰਿ॥
ਆਇਓ ਸਰਣਿ ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਚਿਤਵਉ ਤੁਮਰੀ ਓਰਿ॥
ਅਭੈ ਪਦੁ ਦਾਨੁ ਸਿਮਰਨੁ ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਬੰਧਨ ਛੋਰਿ॥

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਭਾਈ, ਜੇ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਾਲ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਭੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲ ਕਰਤ ਕਿਆਰੋ ਹਰਿ ਸਿੰਚੈ ਸੁਧਾ ਸੰਜੋਰਿ॥
ਇਆ ਰਸ ਮਹਿ ਮਗਨੁ ਹੋਤ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮਹਾਬਿਖਿਆ ਤੇ ਤੋਰਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਕਿਆਰਾ (ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ) ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਸਿੰਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਦੀਨਾ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਓਟ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ, ਇਸ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇਹ। ਸੋ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਚੌੜੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ ਭਰਮੇ ਜੁੱਸੇ ਵੇਖੋ ਮਰਦ ਦਲੇਰਾਂ ਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਖੜ-ਖੜ ਵੇਖੂਗੀ, ਹੱਥ ਜੁੜਗੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ
ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ
ਸਮੂਹ ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ
31 ਅਕਤੂਬਰ 2010 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ
ਸਥਾਨ ▶ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਰਬਾਰ
8100, ਸਟਾਈਨ ਰੋਡ, ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ
ਸਵੇਰੇ 9:00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਟੱਲ ਹੋਵੇਗਾ
ਜੇਤੂ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ $ 5100, ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ $ 4100
21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ $ 2100 ਅਤੇ ਦੂਜਾ $ 1100
ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ 661.331.6766
ਬਲਜੀਤ ਧੂਤ 661.304.0087
ਜੀਤਾ ਮਾਣਕ 661.444.7799
ਹਰਜਾਪ ਜਾਪੀ 661.343.0940
ਦੀਪਾ ਢੀਂਡਸਾ 661.444.7666
ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਸਰਾ 661.873.5181
ਜੀਤਾ ਢਿੱਲੋਂ 661.472.3717
ਛਿੰਦਾ ਉੱਪਲ 661.303.6711
ਲੱਕੀ 661.344.0393
ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ 661.978.5795
ਕੁਲਦੀਪ ਤੂਰ 661.472.4662
ਸੇਵਾ ਕੁਲਤਮ 661.204.3785
ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੱਜਣ : ਅਮਰੀਕ ਅਟਵਾਲ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਰਾਂ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਰਾਏ, ਨਿਕਸਨ (GTC), ਪਾਲਾ ਮੰਨਣ, ਮਨਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ (PM), ਪਾਲ (ISD), ਸਿਕੰਦਰ ਜੱਸੜ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ, ਜੋਬਨਜੀਤ (NRI Club), ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੁੱਡੀਕੇ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਚੜਦੀਕਲਾ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰ), ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਕੂਨਰ (ਰੇਡੀਓ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਾਰ), ਸੁਖਵੀਰ ਗਿੱਲ, ਰੇਡੀਓ ਆਵਾਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਬਾਬਾ ਮਾਨ ਢੀਂਡਸਾ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਬੌਬ ਬਾਠ (Pixley), ਪਰਦੀਪ ਬਰਾੜ, ਬੌਵੀ (A1), ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਚਰਨ ਢਿੱਲੋਂ, ਕੁਲਵੰਤ ਮਾਨ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮਾਨ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨ ਟੈਲੀਕਾਮ, ਰਿਸ਼ੂ ਅਤੇ ਖਹਿਰਾ (KTL), ਸੁੱਖੀ ਘੁੰਮਣ, ਮੱਖਣ ਸਮਰਾ, ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਮਰਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ, ਹੈਰੀ ਭੁੱਲਰ, ਦਲਜੀਤ (ਜਿੰਮੀ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ), ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਰਿਆੜ, ਜਗਦੀਪ ਥਿੰਦ, ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਈਕ ਚੌਹਾਨ, ਬਿੱਲੂ (ਸੇਫਵੇਅ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ) ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਗਿੱਲ, ਸੋਨੂੰ ਅਤੇ ਜੀਤ (G&H), ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਤਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਧੀਰਾ (G.S.), T&H Transport, ਹੈਪੀ ਉਪਲ, ਦੀਪੀ ਸੰਧੂ, ਅਮਰੀਕ ਸੰਘਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਬਾਠ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੋਨੀ ਬੁੱਟਰ, ਜਗਮੀਤ ਬਰਾੜ, ਜਾਪੀ ਤੱਖਰ, ਦੀਪਾ ਸਿੱਧੂ, ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ, ਹਰੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ, ਬੱਬੀ ਬੈਂਸ, ਨਿੱਕੂ, ਕਮਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੌਜੀ, ਦਵਿੰਦਰ ਰਾਣਾ (F.B.T.), ਪਾਲਾ ਸੇਖੋਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (A&P Tire), ਸੁੱਖੀ (S&M), ਪ੍ਰਿੰਸ (Prince Transport), ਰਾਜ (Dango Express), ਸੁਲੱਖਣ ਰਾਏ, ਬਲਜੀਤ ਨਿਰਵੈਨ, ਅਮਰੀਕ ਗੋਰਾਇਆ, ਮਨੀ ਰਾਏ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਪੰਮਾ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ (Grimmway Farm), ਨਿਰਮਲ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੱਧੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਗਿੱਲ, Magoos Pizza, Senior Citizen Center, Amigos Pizza, Taj Mahal, Reliable Whole Sale, All India Sweet & Spices, Gilson Jewellers, Amar Mohamed, Magic Auto, Bobby Five Star, B&B Reg. & Travel Services ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਰਬਾਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ, ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ।
ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਬੇ-ਏਰੀਆ, ਮੋਡਿਸਟੋ, ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ, ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਅਤੇ ਲੱਛਰ ਬਰਦਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬੜੀ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਲੋਡਾਈ, ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ, ਸਟਾਕਟਨ, ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।
ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਕਮੈਂਟਰੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਡਿਆਲਾ ਕਰਨਗੇ
ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ
Design & Print
Quik Signs
www.quiksigns.us
*661-703-8795 *661-900-7357
singh_tanjit@yahoo.com or manmit5020@yahoo.com

ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਜਥੇਦਾਰ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ: ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮਿੱਤਰ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚਣੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਦੇ ਘਰ 4 ਅਪਰੈਲ 1950 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ 1990 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 14 ਸਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਕਾਲੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਨੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। 1997 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਾਹਨੂੰਵਾਣ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਰਿਹਾ।

ਸੰਨ 2002 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਥੋੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀਟ ਲਈ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਉਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ 2009 ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਰੱਦੋਬਦਲ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮਹਿਕਮਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਨੰਦ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਅੱਛੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਲੋਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਥਿੰਕ ਟੈਂਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਭੈੜਾ ਸਮਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁੱਤ ਅਜਾਈਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗਰੀਬ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਏਜੰਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਅਧਿਆਪਕੀ ਸਟਾਫ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਧਰਨਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇਟੀਆਂ ਡਾਕਟਰ ਹਨ, ਇਕ ਲੜਕਾ ਪਾਇਲਟ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਕੀਲ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਖਵਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕੋ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਖੁਦ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨ 91-97797-55552 ਉਪਰ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਲਦੇ-ਫਿਰਦੇ

ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ
ਫੋਨ:661-889-1927

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਾਕਟਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਸਟਾਕਟਨ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਾਕਟਨ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ 5ਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਅਤੇ ਇਕ ਨੇਤਰਹੀਨ ਬੱਚੇ ਨੇ 13-13 ਬਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਗਰੁਪਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ, ਬੀਬੀ ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਅਨੂਪ ਕੌਰ ਬਾਂਸਲ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬਾਂਸਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਟੀਕਾ, ਡਾ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਹਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਬੀਬੀ ਗੁਰਬੀਰ ਕੌਰ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ, ਭਾਈ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕੇਰੀਆਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ, ਭਾਈ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੈਥਰੋਪ, ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਧਵਾ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਟਾ-ਬੇਟੀ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੋਡਾਈ, ਭਾਈ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀਰਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਆਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਭਾਗ ਲੈਣ ਆਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ।

ਇਨਾਮ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਤੀਜੇ ਗਰੁਪ ਤੋਂ 6ਵੇਂ ਗਰੁਪ ਤੱਕ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅੱਠਾਂ ਗਰੁਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲੇਕ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਡਾਟਾ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੂਨਰ, ਭਾਈ ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸਮਾਪਤੀ ਉਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਜੋ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣੇ ਐਲਾਨੇ ਗਏ, ਲਈ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਜੁਟ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀਆਂ ਕੰਠ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਨੇ।

ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਇਮੰਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਭਾਈ ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਾ ਅਤੇ ਦੇਵ ਅਟਵਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਇਨਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਹਲਕਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਇਕ ਉਹ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਸ. ਜਗਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੰਗੂੜਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਖੰਗੂੜਾ ਦਾ ਇਹ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੁੱਤਰ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਬੇਹੱਦ ਮਿੱਠੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜੋ ਮੁਕਾਮ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਅਤੇ ਬੇਹਤਰੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ

ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ

ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਬੇਝਿਜਕ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਜੋਕੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕਈ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਰੰਭੇ ਹਨ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਧੀਆ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਰੰਭੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਬੈਠੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ ਤੇ ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵੱਲ ਵੱਧਦਾ ਰਹੇ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਉਨੇ ਹੀ ਸੂਝਵਾਨ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਨੇਤਾ ਹਨ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਜੋ ਉਜੜਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਬਣ ਕੇ ਭੁੱਖੇ ਲੋਟੂਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਣ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਹਨ ਪਰ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੀ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇਖਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਹ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਦੋ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

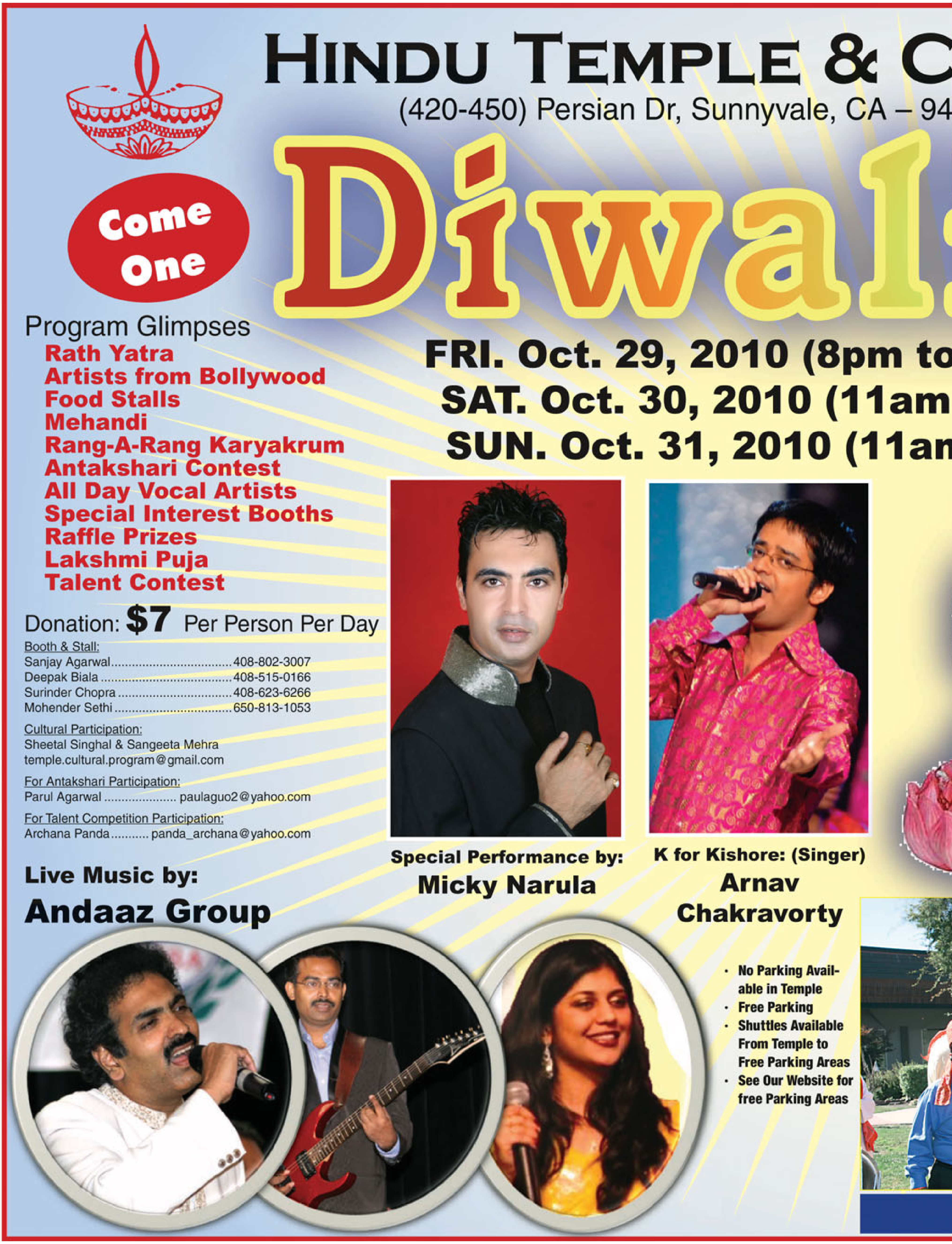

HINDU TEMPLE & C
(420-450) Persian Dr, Sunnyvale, CA – 94
Diwal
Come One
FRI. Oct. 29, 2010 (8pm to
SAT. Oct. 30, 2010 (11am
SUN. Oct. 31, 2010 (11an
Program Glimpses
Rath Yatra
Artists from Bollywood
Food Stalls
Mehandi
Rang-A-Rang Karyakrum
Antakshari Contest
All Day Vocal Artists
Special Interest Booths
Raffle Prizes
Lakshmi Puja
Talent Contest
Donation: $7 Per Person Per Day
Booth & Stall:
Sanjay Agarwal 408-802-3007
Deepak Biala 408-515-0166
Surinder Chopra 408-623-6266
Mohender Sethi 650-813-1053
Cultural Participation:
Sheetal Singhal & Sangeeta Mehra
temple.cultural.program@gmail.com
For Antakshari Participation:
Parul Agarwal .... paulaguo2@yahoo.com
For Talent Competition Participation:
Archana Panda .... panda_archana@yahoo.com
Special Performance by:
Micky Narula
K for Kishore: (Singer)
Arnav Chakravorty
Live Music by:
Andaaz Group
No Parking Available in Temple
Free Parking
Shuttles Available From Temple to Free Parking Areas
See Our Website for free Parking Areas

OMMUNITY CENTER

089 • (Non Profit Tax Exempt Organization)

i Mela

Come All

Midnight)
to 11pm)
n to 5pm)

RAFFLE PRIZES DRAWING EVERY 2 HOURS

SHARE OUR DREAM COME LIGHT A CANDLE

Sadhana Deshpande

Artists:
Alka Bhatnagar
Singer

For Information:

Raj Bhanot	408-687-1955
Naranji Patel	408-997-6452
Anil Sood	408-512-0030
Sanjay Agarwal	408-802-3007
Surajit Sengupta	408-509-7203
Thakor Desai	408-997-2864
Hitesh Patel	408-274-5229
Ram Agarwal	408-230-3744
Chandru Bhambhra	510-299-0906
Ashwani Bakhri	650-333-5125
Ramesh Sharma	408-499-1643
Gautam Desai	510-579-4742
Bodh Raj Saini	408-439-6248
Mukesh Mowji	408-268-4747
Sandeep Panwala	408-782-7872
Archana Panda	408-307-6645
Satnam Satti	408-7261053
Amarjit Singh	408-982-5733
Mohinder Sethi	650-833-9949
Vijay Kumar	408-854-4588
Deepak Biala	408-805-4546
Dilip Kondiparti	408-888-0464
Maulik Shukla	408-725-8844
Abhaya Kumar Swain	408-829-6863
Arti Bajaj	408-935-9150

This ad sponsored by:
India Cash & Carry, Sunnyvale

For further info., visit our website: www.sunnyvaletemple.org

ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 7 ਤੋਂ
ਸਿਟੀ ਕਾਊਂਸਲ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ
ਰਸਲ ਜਾਹਨਸਨ
ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰੋ
ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਰਸਲ ਜਾਹਨਸਨ ਦਾ ਏਰੀਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਪ ਕੋਡ 93313 ਅਤੇ 93307 ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ

VOTE ✓ NOVEMBER 2nd

Russell Johnson
CITY COUNCIL WARD 7
RussellJohnsonForCouncil.com

VISION AND PRIORITIES
- Improve Public Safety
- Keep the City Fiscally Sound
- Promote Jobs and Business Growth

LEADERSHIP
- President/Owner, Common Sense Consulting
- Former Chief of Staff to Supervisor Mike Maggard (2007-2009)
- Catalog Sales Manager, Ameripride Uniform Services (2005-2006)
- District Representative, State Senator 18th District (2002-2005)

COMMUNITY COMMITMENTS
- Bakersfield Planning Commission (2005-2009)
- Bakersfield Breakfast Rotary
- Board member Boys and Girls Club of Kern County

LEADERSHIP AND QUAILIFCATIONS

Paid for by Russell Johnson for council 2010
ID # 1325514
P.O. Box 2664, Bakersfield CA 93303
Ph : (661) 203-1838
Email : russjohnson77@yahoo.com

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮਸਲਾ ਹੈ?
ਅਸੀਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

We only practice Immigration Law
Cases published in the 9th Circuit Court of Appeals

Law Office of Inna Lipkin
Over 11 years of experience
By appointment only

ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਧਰਮ ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ
ਫੋਨ:510-410-8382

For appointment call
Tel:415-672-3261
Fax: 650-364-3988

www.innalipkinimmigrationattorney.com
1690 Woodside Rd., Ste. 103, Redwood City, CA 94061

OCI Card
Persons of Indian origin holding OCI Card can
Visit India without VISA for Life Long.
No requirement to register with Local Police Authorities in India
Possess Commercial & Residential properties in India
Parity with NRIs in Financial, Economic and Educational Matters

JINDAL OVERSEAS
Immigration & Legal Consultants
- Immigration
- Appeals
- Student
- Work
- Visitor Visas

74-Baba Makhan Shah Lubhana Nagar,
Mithapur Road, Jalandhar.
Ph.: 0181-2464074, 4634074, 98140-60129, 98142-34385

Are Worries Keeping You Awake?
Watch Your Business AnyTime Any Place.

ALL-IN-ONE

Attention Business Owners!!

Are You Worried About Your Business When You`re Not There?

Watch your business from anywhere on
iPhone
with our new technology

QuikStop Shell ampm ELEVEN 76 Holiday Inn Denny's Arby's

ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂ ਬਿਜ਼ਨਸ 'ਤੇ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਸਿਸਟਮ ਲਵਾਓ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਓ

Financing & Lease Options For 12, 24, 36 Months Available.

ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਸਹੀ ਕੰਮ

DVR UNLIMITED
Call:1-800-780-0032 www.dvrunlimited.com

Omni Video Productions
Professional Videography & Photography
of Bakersfield
For Booking & Information Contact : Shiara S. Dhindsa
Tel: 661-835-8230
Cell: 661-703-6664
email : omnivideo@hotmail.com
Your Photos Visit
www.omnivideousa.com
Panasonic DVCPRO HD P2 and Sony DVCAM Formats
Output on Blu-ray and DVD
Avid Editing Studio
Graphic Designing & Animations
3D Effects & Special Effects
Output to DVD, HD, Beta SP, VHS, S-VHS or any format
DVD Mastering & Duplication
SINGLE CAMERA & MULTI CAMERA PRODUCTION WITH LIVE MIXING
Weddings & Receptions
Anniversaries & Birthday Parties
Stage Show & TV Ads
Interviews & Documentaries
We have been serving California & Beyond for over 17 years.
NEW SERVICE
Live worldwide streaming of your events
CRANE SETUP
Format Conversions
NTSC-PAL-SECAM
New & Old Video to DVD
DJ Service for Parties
Photography
Studio Portraits
Family Photos
Business Photography
Digital Photo Mixing
Designed Wedding Albums
Quality & Creativity

LONGMAN Photo Studio
HD Videography & Digital Photography
We use "FULL HD 1080" to deliver
Blu-Ray or Standard DVD
Magazine style Album & CD of Pictures
All Occasions
Nikon
Call
916-712-8485
916-256-8888
510-200-3976
Email: info@longmanstudios.com

ROSHNI
Lincensed and Certified
Beautycare
For Women by appointment only
Hair Threading
Perm
Facials (all kinds)
Waxing
Face make-up
Haircut
Highlights
Nails
Hair Color and Much more.
ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ
We Assure You Best Of Attention & Will Give You Best Deals
Satisfaction Guaranteed
Lathrop, CA-95330
Tel: 209-244-2179
(Mon-Sun 10am-6pm)

District LUDHIANA'S Top Most
HOTEL Snehmohan REGENCY
Three Star Hotel with Banquet Hall
Marriage Palace
Honeymoon Suites
Conference Hall
Kitty Hall
Three Banquet Halls
Well Furnished Rooms
Multi Cuisine Restaurant
Well Equipped Bar
N.R.I. Spl. Rooms
HOTEL Snehmohan REGENCY
G.T. Road, Ludhiana-Moga Highway,
(Jagraon) Ludhiana. Punjab, INDIA.
Phone: +91-1624-258100-200-300
Cell : +91-9988410707, 9988410701
Email: contact@hotelsnehmohanregency.com
Website: www.hotelsnehmohanregency.com

G.M. Lawrence Insurance Brokerage ਅਤੇ Valley Truck Services
ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ
28 Years of Experience in Truck Insurance Industry
Appointed by 24 Top Rated US Insurance Companies
All type of Trucking Coverage for Trucks, Container and Cargo
Flexible Down Payment and Monthly Payment Options
Quick Certificates & Excellent Services Guaranted!
ਸਾਡੀਆਂ ਟਰੱਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ
California DMV Services
» New License Plates & Renewals
Interstate & Intrastate Permits
» DOT #, MC #, CA #
» IFTA, UCR, MCP
» NM, KY, NY, OR Permits
» Highway Use Tax(2290)
Truck Financing
Corporation Setup
Document Typing
ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਵਾਸਤੇ
Daljit Singh Khehra,
License No: 0522491
Tel: 209-474-2771
Fax: 209-474-0215
Daljit@gmlawernceins.com
ਟਰਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਸਤੇ
Rajwinder Khehra and Daljit Kaur
Tel: 209-390-8800
Fax: 209-594-1380
Raj@valleytruckservices.com
www.valleytruckservices.com
ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ 28 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ
Ph:(209) 474-2771, (888) 474-2771
7746 Lorraine Aenue #214, Stockton, CA 95210
ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ

ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵਲੋਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਆਗੂ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ

ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ !

ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਸਰ ਕਰੇਗਾ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਕਾਂਗਰਸ

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਕਾਲਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਮਾਇਰ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ।

ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਕਾਂਗਰਸ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ, ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੌਪੀ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ।

ਇੰਡੀਆਨਾ ਕਾਂਗਰਸ

ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ।

ਓਹਾਇਓ ਕਾਂਗਰਸ

ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਓਹਾਇਓ), ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ (ਡੇਅਟਨ), ਰੂਬੀ (ਡੇਅਟਨ), ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਡੇਅਟਨ), ਸੁਖਵੀਰ ਸੁੱਖੀ, ਹਰਬੰਸ ਗਿੱਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ-ਸਕੱਤਰ।

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਕਾਂਗਰਸ

ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਕਾਂਗਰਸ

ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕਰਨ ਗਿੱਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਾਠ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ।

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਕਾਂਗਰਸ

ਚੰਨਾ ਆਲਮਗੀਰ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ।

ਮਿਸੀਸਿਪੀ ਕਾਂਗਰਸ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਆਦਰ ਮਾਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ।

ਅਰਕਨਸਾਸ ਕਾਂਗਰਸ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ।

Issued by:Indian National Overseas Congress IL ®

ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਕੰਡੇ ਬੀਜੇ

ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹੀਦੀਆਂ ਸਨ, 'ਫਲਾਣਾ ਗਾਇਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਉਣ ਬਾਅਦ ਵਤਨ ਪਰਤਿਆ...ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ...।' ਪਰ ਅੱਜ ਖ਼ਬਰਾਂ ਹੋਰ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦੈ, 'ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਬਰੰਗ ਚਿੱਠੀ ਵਾਂਗ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ...ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਰੱਖੇ ਸ਼ੋਅ ਕੈਂਸਲ।' ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਭੁੱਲਰ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਹਾਂਡਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਇਕ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਹੋ ਗਈ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਚ...ਕਦੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਦਿੱਲਿਓਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਦੀਆਂ ਛਿੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ? ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਲ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਛੱਡਦੀਆਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹੀ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਕਿਉਂ ਵੱਟਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ? ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਅਕਸ ਦੀ ਆੜ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਗੈਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੁਚਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਅਸਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ?

ਸਵਾਲ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਨੇ ਤੇ ਜਵਾਬ ਬੜੇ ਸਰਲ ਪਰ ਇਹ ਬਹਿਸ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਕਣਕ ਨਾਲ ਸੁੱਸਰੀ ਵਾਂਗ ਪਿਸ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ 'ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ' ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਲੈਤ ਤੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਂਭੀ ਜਾ ਰਹੀ...ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਸ ਕੋਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਘੁਰਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ੋਅ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ, ਹਾਲ ਬੁਕਿੰਗ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਖਰਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਤਾਂ ਕੈਂਸਲ ਹੋ ਗਏ ਨੇ...ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਰਿਸਪਾਂਸ ਮਿਲੂ...ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਹਵਾ ਐ...ਵੀਜ਼ੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਐ।'

ਪਰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ 'ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਮੋਟਰ' ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੋਅ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨੇ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਰੁਪ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੀ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਸ ਇਹੀ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ-ਕੁਬੰਦੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ।'

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ-ਕੁਬੰਦੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੋਣੋਂ ਹਟੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਤੇਲ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਏ। ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਇੱਕੋ ਸ਼ੇਅਰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ, 'ਹਮ ਤੋ ਡੂਬੇ ਹੈਂ ਸਨਮ, ਤੁਝੇ ਭੀ ਲੇ ਡੂਬੇਂਗੇ' ਤੇ ਡੁੱਬਣ-ਡੁਬਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

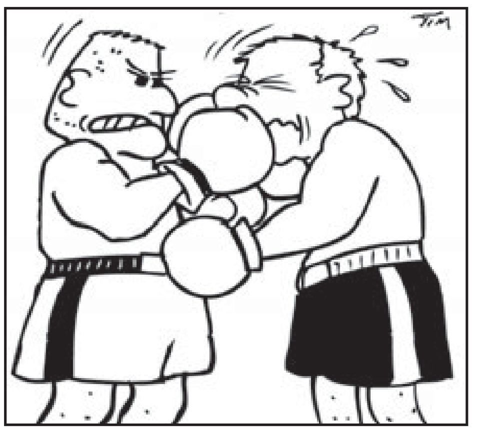

ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਚਾਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਠ 'ਕਬੂਤਰ' ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਰਖਧੰਦਾ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੀਹਦੇ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੈ, ਉਹ ਖੁਦ ਦੀ 'ਗੁੱਡਵੈਲ' ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ ਤੇ ਜੀਹਦਾ ਤੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਸਾੜਾ ਸਾਡੇ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲਾ ਕੈਸਿਟਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮੰਦੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅਚਿੰਤੇ ਬਾਜ ਪੈ ਗਏ ਨੇ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ੋਆਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਛਿੱਲੜ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅੱਗੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪਰੋਸਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਬੈਲੇਂਸਾਂ 'ਚ ਵਾਹਵਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਉਹ ਦਿਨ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਢੋਲ ਫੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਢੋਲੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਦਾ ਮਾਈਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਜੀਹਨੇ ਕਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਚਿਮਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਹ ਚਿਮਟਾਵਾਦਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਅੱਪੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸਿਆ 'ਕਬੂਤਰ' ਪਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਧੋਖਾਧੇਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉੱਤੋਂ ਦਲੇਰ ਮਹਿੰਦੀ ਕਾਂਡ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਚੋਰ ਜਿਹੇ ਜਾਪਣ ਲੱਗੇ। ਵਿਰਲੇ-ਟਾਂਵੇਂ ਗਰੁਪਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਵੀਜ਼ੇ ਮਿਲਣੇ ਜਾਰੀ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਿਸਨੇ ਅੰਬੈਸੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਵੀਜ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ 'ਜਾਅਲੀ ਬੰਦਾ' ਹੁੰਦਾ ਏ ਤੇ ਗਰੁਪ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ 'ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗਿਰੋਹ' ਏ।

ਇਕ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸ਼ੋਅ ਰੱਖਿਆ, ਉਸੇ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ੋਅ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਸੋ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਨਾ ਭਰਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਘਾਟਾ ਖਾ ਕੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮਾਯੂਸ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੋਆਂ ਮੌਕੇ ਮੁੜ ਉਹੀ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦੌਰ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੁਰਿਆ। ਵੀਜ਼ਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਰੁਪ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਆ ਰਿਹੈ, ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਕਬੂਤਰ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਪਰਤਣਾ। ਅੰਬੈਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਪੈਰੀਂ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੰਦੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜ ਰਿਹੈ।

ਸੋ, ਅੱਜ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸ਼ੋਅ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰਮੋਟਰ 'ਗਲਤ' ਨੇ, ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀਨੀਅਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ, ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ 'ਇਕ ਨੰਬਰੀ' ਨੇ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, 'ਸੌਰੀ...ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆਵੋਗੇ।'

ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭੱਜ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ...ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੋਡੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤਾਂ ਥੋਡੇ ਦੇਸ 'ਚ ਭੱਜ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣੈ?' ਪਰ ਅੰਬੈਸੀ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਅਗਲੀ ਗਲਤੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਲੱਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ 'ਟੂਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ਾ' ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਰਜਨ ਭਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ ਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਹਾਲੇ ਕਤਾਰ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਲਈ 'ਪੀ-3' ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਪਰ ਕਲਾਕਾਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਟੂਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਅ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ੋਅ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ।

ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਕੇ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਏ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਮੋਟੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਗਾ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਨੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ 'ਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਜਦੋਂ ਅੰਬੈਸੀ ਕੋਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਕਿਹੜੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਗਏ ਸੀ?'

ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੀ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ...ਹੌਲੀਡੇਅ ਲਈ।'

ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰੇ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਈ।

ਇਸ ਚਤੁਰਾਈ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਗੇ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਅੜਚਣ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੱਧਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਅਜਿਹੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੌਕ-ਸ਼ੌਕ 'ਚ ਜਾਂ ਤਜਰਬੇ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸ਼ੋਅ ਉਲੀਕਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰੁਪ ਅੰਬੈਸੀ ਵਲੋਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਪੁਰਾਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਗਾ ਕੇ ਕਮਾਉਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਐ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੜਿਚਣਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ 'ਰਫਿਊਜ਼' ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੀ ਏ। ਕਲਾਕਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੇੜੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਰੀ ਫੇਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਘੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਾਊਪੁਣੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ 'ਚ ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਦਾ ਕਹਿਰ, 75% ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹਿਜ਼ਰਤ

ਡਾ. ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਡੀ.

ਆਲਹਾ-ਉਦਲ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਸੈਨਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਅੱਜ ਬੰਜਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੌਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੌਫਨਾਕ ਪਲਾਇਨ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋਕ ਪਲਾਇਨ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮਹੋਬਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਐਸ਼ਗਾਹ-ਫਿਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਘਪਲਿਆਂ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ 100 ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਲਾਬਾਂ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਸਫਾਈ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੁਲੈਕਟ੍ਰੇਟ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਹਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਯੋਜਨਾ ਠੱਪ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਿਅੰਕਰ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਣਾ ਗਰੰਟੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਬੁੱਢੇ ਬਚੇ ਹਨ। ਖੁਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ 75 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਹਿਜਰਤ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਚੰਦੇਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ 903 ਈ. ਤੋਂ 1210 ਈ. ਦੇ ਵਿਲੇ ਪੂਰੇ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਨੂੰ ਤਲਾਬਾਂ, ਖੂਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਇਸ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੁਕੰਮਲ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਲਕ ਅੱਜ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਲਾਬਾਂ ਦੇ ਰਖ ਰਖਾਅ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਪਲਿਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸੰਕਟ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬੰਜਰ ਖੇਤ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਖੂਨ ਦੇ ਹੰਝੂ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣਨ ਲਈ ਬੋਰੀਆਂ-ਬਿਸਤਰ ਬੰਨ੍ਹ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਮਹੋਬਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ.ਕੇ. ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜੇਬ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰ ਦਸ ਰੁਪਏ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹੋਬਾ ਯਾਨੀ ਮਹੋਬਾ ਦਾ ਪਾਨ। ਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਲਈ ਮਹੋਬਾ ਦੇ ਪਾਨ ਦਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇਪਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੇ ਪਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਰੇਜਾਂ (ਪਾਨ ਬੀਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਾੜਾ) ਨੂੰ ਬੇਮੌਤ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਨ ਕਿਸਾਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਖੇਤੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਮਹੋਬਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਹਾੜਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹੋਬਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਘਟੋ ਘੱਟ 200 ਪਹਾੜ ਹਨ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਭ 'ਤੇ ਵਿਸਫੋਟ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਕੇ ਪੱਥਰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੋੜੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਪਹਾੜ ਜਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਨੀ ਹੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਉਥੇ ਲੱਗੇ ਕ੍ਰੈਸ਼ਰ 'ਚ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਵਿਸਫੋਟਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਮਹੋਬਾ 'ਚ ਪਾਣੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੰਸਥਾ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਨੋਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਦ ਵਿਆਹ 'ਚ ਪਟਾਖੇ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਧੂੰਏ ਤੇ ਗੁਬਾਰ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਦਾ ਕੀ ਭਿਅੰਕਰ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਐਚ ਸੀ ਐਲ) ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਸਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਥੋਂ ਰੋੜੀ ਚੁਕਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਦਵਰਈ ਇਲਾਕੇ 'ਚ 82 ਕ੍ਰੈਸ਼ਰ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨਣ ਹਨ ਜਦ 120 ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੌਡਾ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰੈਸ਼ਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਪਹਾੜ ਖੋਦਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਨਾ ਉਚਾ ਇਹ ਪਹਾੜ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਡੂੰਘੀ ਖੁਦਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਖੁਦਾਈ-ਵਿਸਫੋਟ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੋਚੀਪੁਰਾ ਅੰਬੇਦਕਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਬਾਹ 4-5 ਵਜੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸਫੋਟ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੱਥਰ ਏਨੇ ਉੱਚੇ ਉਛਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਲੀ 'ਚ ਕਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪੱਥਰਾਂ 'ਚ ਡਾਇਨਾਮਾਈਟ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਉਣ ਮਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਗੇ ਕੀ? ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਇਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਸਭ ਥਾਂ ਸੋਕਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬਚਿਆ ਹੈ ਉਹ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾਓ ਉਥੇ ਹੀ ਦੁਖ/ਮਹੋਬਾ ਜ਼ਿਲਵੇ ਦੇ ਕਛੇਨ ਪਰਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਰਧਿਆ ਦੇ ਹੰਝੂ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੇਟੇ ਪੰਜਾਬ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਟੀ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਉਸ ਪਾਸ ਹਨ। ਰਧਿਆ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅਸੀਂ ਹੀ ਮਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ..।' ਪਿੰਡ ਦੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਆਦੇਵ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਬ ਕਾਰਡ ਤਾਂ ਬਣੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਸਾਰੇ ਜਾਬ ਕਾਰਡ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੋਲ ਹਨ। ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਮਹੋਬਾ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਨਦੀ ਚੰਦ੍ਰਾਵੇਲ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ 'ਚ ਪਸਰੀ ਮੌਤ ਦੀ ਕਾਲੀ ਛਾਂ ਮਹੋਬਾ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਡੱਸਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਵਾ ਪਿੰਡ, ਸ੍ਰੀਨਗਰ, ਚਰਖਾਰੀ, ਭੰਡਾਰਾ ਅਤੇ ਅਤਮਰ ਮਾਫ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਮਹੋਬਾ ਤੋਂ 30 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਅਤਰਰ ਮਾਫ 'ਚ ਅੱਜ ਤਕ ਤਿੰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਸਭ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਦੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਤਾਂ ਸਕੇ ਭਾਈ ਸਨ-ਚੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੀਜੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੀ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿੰਘ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 18 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਘਰ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਲਾਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਵਿੱਤਰੀ ਦੇਵੀ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਆਸਰਿਤ ਸੱਸ-ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੌਤ ਛਾਈ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨੌ ਜਣੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਸਾਧਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ। ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਨੇ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਖੇਤਰੀ ਪੇਂਡੂ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸੋਕੇ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਉਜੜ ਗਈ, ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਕਈ ਨੋਟਿਸ ਆਏ। ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮੋੜਿਆ ਤਾਂ ਕੁਰਕੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਖੇਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਣਾਅ 'ਚ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਨੇ ਘਰੇ ਹੀ ਫਾਹਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਜੇ 9 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਮੋਕਰਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਬੁੰਦੇਲ ਖੰਡ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਦਾ ਕਹਿਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਬਦਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਖਲ-ਖਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਚ ਮੁਨਾਫਾ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਲੁੱਟ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ?

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਚੀਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੀਜਿੰਗ ਦਾ ਯਥਾਰਥ

ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਚ 17ਵਾਂ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਵਫਦ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੀਨ ਵੀ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਈ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ 13 ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਲਿਪੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਮੌਖਿਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਨਵਾਂ ਬੀਜਿੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਓ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾ ਮਹਾਂਨਗਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੀਹ-ਵੀਹ, ਪੰਝੀ-ਪੰਝੀ ਮੰਜ਼ਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਫਲੈਟ ਆਮ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ, ਅੱਸੀ-ਅੱਸੀ ਮੰਜ਼ਲੀਆਂ ਉਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਨਮੂਨੇ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਸਭ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤਿ-ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਜਾਂ ਪੱਛਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਂਨਗਰ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਸ਼ਹਿਰ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫਿਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਮੰਜ਼ਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੀਜਿੰਗ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸਮ ਨਿਤੰਭਾਂ ਤਕ ਅੱਧ-ਪਚੱਧੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਢਕੇ, ਠੁਮਕ-ਠੁਮਕ ਕਰਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ। ਡੀਲ-ਡੌਲ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹੋਣ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਲੰਮੀਆਂ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੁੱਪ-ਚਾਂ, ਹਾਰਨ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ। ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਲਈ ਰਾਹ ਤੇ ਪਗਡੰਡੀਆਂ। ਸਵੇਰ ਸ਼ਾਮ 40% ਲੋਕ ਦਫਤਰਾਂ ਲਈ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ। ਕਾਲਜਾਂ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ, ਮਾਓ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਣਿਆ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਘਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ।

ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮ ਹੀ ਅਸੀਂ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰਨੁਮਾ ਹੋਟਲ 'ਨੋਵੋਟੈਲ' ਵਿਚ ਟਿਕ-ਟਿਕਾ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਟਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਸਮੀਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਟਲ। ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹੋਟਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਘਰ ਵਰਗੀ ਰੋਟੀ। ਇਕ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦਸ ਭਾਰਤੀ ਹੋਟਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੀਨੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੋਟੀ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਫਤਾ ਭਰ ਇਹ ਭੀੜ ਇਵੇਂ ਹੀ ਰਹੀ। ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਲੇਖਕ ਵੀ ਮਿਲੇ। ਪੁਰਾਣੇ ਲੇਖਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ, ਨਾਰੀਵਾਦ, ਨਵੀਨਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ 'ਚ ਵਿਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਚਰਚਿਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 16 ਲੱਖ ਵਿਕਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਟੋਨਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ। ਚੀਨੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਹਰ ਗੱਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਂਜ ਹੁਣ ਚੀਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ।

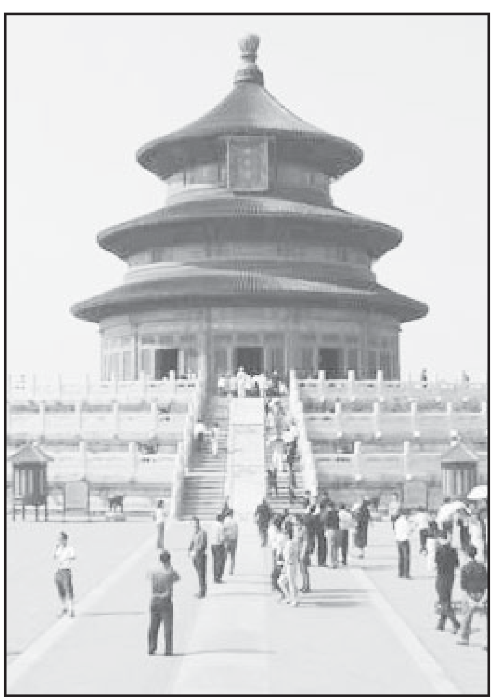

ਬੀਜਿੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਸ਼ੁਕਲ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ। ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ੁਕਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਚੀਨੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੀਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਵੀ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਹੋਰ ਭੇਜਿਆ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ੁਕਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਚੀਨੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅੰਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ? ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਜੂਲੀਆ ਯੁਆਨ, ਯੂਲਿਨਾ, ਜੂ ਸ਼ਿਓ ਔ, ਜਿਆਨ ਸਾਨ ਨਾਲ ਉਥੋਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ। ਜੂਲੀ ਯੁਆਨ ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਆਖਦੀ, "ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਆਉਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੀ।"

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਬੀਜਿੰਗ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁੱਛਦਾ। ਬੀਜਿੰਗ ਬਿਰਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਬਿਰਖ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਫੁਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ। ਚਿੜੀ ਦੀ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੀਜਿੰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਵਾਕਫ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।"

ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਚੀਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਰ ਦੇਖਣ ਗਏ, ਜੋ ਬੀਜਿੰਗ ਤੋਂ 70 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਊਠ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਚੀਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਰ ਕੋਲ ਦੋ ਕਬੂਤਰ ਦੇਖੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੋਗਾ ਵੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਬੀਜਿੰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਫਟਕਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਧਰ ਤੇ ਉਧਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜੋ ਚੀਨੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੀਨੀ ਦੀ 1980 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਨੀ ਲੇਖਕ ਨਵੇਂ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੈਂਸਰ ਵਰਗਾ ਅਜੇ ਵੀ ਭੈਅ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਮੋ ਯਾਨ, ਸੂ ਤੋਂਗ, ਜਿਨਯੌਂਗ, ਡੀ ਲਿੰਗ, ਯਾਂਗ ਮੂ, ਜਾਓ ਜ਼ਿਗਜ਼ਿਆਨ (ਨੋਬੇਲ ਇਨਾਮ) ਦੀ ਖਾਸ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਡਿੰਗ ਲਿੰਗ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਲੀ ਕੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਲੀ ਕੀ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਚੀਨੀ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜ ਉਠੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਕਾਲੀਆਂ ਨਾਚੀਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ:

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੱਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਹੈ
ਸਿਲਕ ਤੇ ਸਾਟਿਨ ਵਾਂਗ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤੇ ਮੁਲਾਇਮ
ਹਵਾ ਵਿਚ ਫੜਫੜਾਉਂਦਾ।
ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਪੌਣਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਛੀ ਤੇ ਹਿਰਨੀਆਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ
ਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡੁੱਲ੍ਹਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ
ਸਾਡੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਭੋਲਾਪਣ ਜਾਗਦਾ।
ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਉਹ ਕਾਲੀਆਂ ਨਾਚੀਆਂ
ਸੁਡੌਲ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਚਮਕਦੇ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ
ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਹਿਰਦੀਆਂ
ਉਹ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ
ਜਿਸਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਲ ਖਾਂਦੇ
ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਸਰਸਰਾਉਂਦੇ ਬੁੰਬਲਾਂ ਵਾਂਗ।
ਉਸ ਕਾਲੇ ਝੁੰਡ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਨਾਚ
ਸਾਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਦਾਸ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ
ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ
ਜੋ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 'ਚ ਦੱਬੀਆਂ ਨੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ
ਜੋ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।
ਦੇਖੋ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਨੱਚਦੀਆਂ ਨੇ
ਬੇਰੋਕ ਬਲਦੀਆਂ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਵਾਂਗ
ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿੰਨੇ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਹੈ।'

ਮੈਂ ਇਉਂ ਹੀ ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ, ਉਹ ਝੱਟ ਹੀ ਕਨਫੂਸ਼ੀਅਸ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਆਖਦੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਨਫੂਸ਼ੀਅਸ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨੇ?

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤਿਆਨਮਨ ਚੌਕ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਕਿੰਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ?" ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਮਰੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ।" ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤਿਆਨਮਨ ਚੌਕ ਦੇਖਣ ਗਏ। ਉਥੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮਾਓ ਨੇ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਇਥੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੀ ਬੀਜਿੰਗ ਨਵੀਂ ਬੀਜਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਉਚੀ ਦੀਵਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਬੀਜਿੰਗ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਟਿਕਟ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਚੌਂਕੇ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਮਸੀਤ ਆਦਿ ਉਥੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਹਿਲਾਂ (ਫਾਰਬਿਡਨ ਸਿਟੀ) ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਮਹਿਲ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੋਧੀ ਮੰਦਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, 'ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਵੇਲੇ ਮਾਓ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਦਸ ਵਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਚੂ ਇਨ ਲਾਈ ਨੇ ਹਰ ਵਾਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।'

ਅਸੀਂ ਇਕ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਬਾਅਦ ਵੱਡੀ ਮਾਲ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਰੀਬ-ਬੁੱਢੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਉਸ ਬਿੱਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿੱਲ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵੇਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਕ ਖ਼ਬਰ ਹੋਰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸੁਰਖੀ ਹੈ: ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਅਪਰਾਧ 'ਚ 45 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੁਆਲੇ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਆਇਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫਿਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਹਨ।

ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚੀਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜ ਤੋਂ ਚੀਨ ਦੀ ਇਕ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਨਿਸਟਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ, "ਤੁਸੀਂ ਲਾਲ ਪੱਗ ਕਿਉਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਲਾਲ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨੇ?" ਮੈਂ ਮਖੌਲ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, "ਲਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ ਨਾ, ਇਸ ਲਈ ਲਾਲ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਏ।" ਉਹ ਖਿੜਖਿੜਾਈ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਚੀਨੀ ਕੁੜੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਭੁੱਖੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਬਿੱਲ ਦੇ ਦਿਉ।" ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਉਂ ਸਾਡਾ ਬੀਜਿੰਗ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ, ਸ਼ੰਘਾਈ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸੰਵਾਦ ਕੇਵਲ ਬੀਜਿੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਚੀਨ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਢਾਲਦੈ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ

ਐਮ.ਜੇ. ਅਕਬਰ

ਛੋਟਾ ਕਸਬਾ ਵਧ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਸਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੋਟਾ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਓਨਾ ਤਾਕਤਵਰ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਚੌਥਾਈ ਜਨਤਾ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਇਕੱਲੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੁਕੀ, ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿਆਟਲ 'ਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ 'ਚ ਸਥਿਤ ਸੈਂਟਰ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਚੇਨਈ 'ਚ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਮਹਾਨਗਰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਉਹ ਇਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਪਰ ਉਹ ਗੈਰ-ਅਮਲੀ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ।

ਇਹ ਚਾਰੇ ਮਹਾਨਗਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਣਵਾਏ। ਚੇਨਈ, (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਦਰਾਸ ਸੀ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ।

ਮੁੰਬਈ ਹਾਰਬਰ ਚਾਰਲਸ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਾਜ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਬੰਬਈ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ।

ਜੌਬ ਚਾਰਨੋਕ ਨੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੁਗਲੀ ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਮਈ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਆਏ ਯੂਰਪੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਸੋਚਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ 1857 'ਚ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ 'ਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਾਫੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਜਿਸ ਆਧੁਨਿਕ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਵਸਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੇਟੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਮਹਾਨ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਲਖਨਊ, ਮੈਸੂਰ, ਪਟਨਾ ਤੇ ਜੈਪੁਰ ਆਦਿ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ 'ਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕ ਗਿਆ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋਇਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਛੋਟੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਭਰੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਉਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਦਯੋਗ ਵਪਾਰ ਜਗਤ 'ਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਚਮਕਾਇਆ ਹੈ।

ਜਮਸ਼ੇਦ ਜੀ ਟਾਟਾ ਨੇ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਟੀਲ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੀਤੀ। ਧੀਰੂਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ 'ਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਲਈ ਕਈ ਬੂਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਕੋਚੀ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਤੇ ਬਾੜਮੇਰ ਅੱਜ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਬਾੜਮੇਰ, ਜੈਪੁਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਆਪਣਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਧਾਕ ਜਮਾਈ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸਾਡੀ ਵੀ 'ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ' ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਇਕ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ, ਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਟੇਡੀਅਮ 'ਚ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਮੈਡਲ ਹਾਸਲ ਕਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਚੀਨ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਚੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ 'ਫੈਕਟਰੀ' 'ਚ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਤੇ ਜਿੱਤੇ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਢਾਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ਕੀਤਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਈਕਲਿਸਟ ਅਵਿਜੀਤ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਬਿਰਤੀ, ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ, ਦ੍ਰਿੜ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਿੰਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਬੁਲੰਦ

ਅਵਿਜੀਤ ਚਕਰਬਰਤੀ

ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਿਰੜੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਵਿਜੀਤ ਚਕਰਬਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਦਾ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦੀ ਵੀ ਠਾਣ ਲਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਲਗਪਗ ਅੱਧਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੱਸਮੁਖ ਤੇ ਖਿੜ੍ਹਿਆ ਚਿਹਰਾ ਉਸਦੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼:

ਸਵਾਲ: ਅਵਿਜੀਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦਸੋ?

ਜਵਾਬ: ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਕਲਕੱਤਾ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੇਡ ਕੈਰੀਅਰ ਇਕ ਐਥਲੀਟ ਦੇ ਤੌਰ ਸ਼ੂਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ 1995-96 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਸਾਈਕਲ ਰੇਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਖੇਲ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ, ਏਸ਼ੀਆ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਕਈ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਇਕਲਿਸਟ ਤੇ ਤੌਰ ਮੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਈ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕਲਕੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਭ੍ਰਮਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ?

ਜਵਾਬ: ਭਾਰਤ, ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਮੂਲਕਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਤੇ ਪ੍ਰਦੁਸ਼ਣ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਸੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਂਭ-ਸਭਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗੂਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਦੁਸਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਕੂਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਸਾਇਕਲਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ-ਭ੍ਰਮਣ ਦਾ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ।

ਸਵਾਲ: ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਸੀ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿੰਨੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ 45 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸਭ ਮਿਲਾ ਕੇ 48000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯਾਤਰਾ 24 ਮਹੀਨੇ ਤੇ 17 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੇ ਸਫਰ ਵੀ ਘੱਟ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਯਾਨਿ 20-21 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਸੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਇਥੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰੂਟ, ਉਸਦੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਲੰਡਨ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੋਰਟਸ ਅਥਾਰਿਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਾਯੋਜਕ, ਵਿਗਿਆਪਕ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਪਕ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ।

ਮੇਰੇ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 23 ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਹੋਈ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੂਧ ਭੱਟਾਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸਵਾਗਤੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਜ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਵਾਗਤੀ ਝੰਡੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਗਿਨੀਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਇਰਾਨ ਦਾ ਰੂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸੋ ਮੈਂ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਰਾਹੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਨਕਾਰਾ (ਤੁਰਕੀ) ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਤੁਰਕੀ, ਗਰੀਸ, ਬੁਲਗਾਰੀਆ, ਸਰਬੀਆ, ਕਰੋਸ਼ੀਆ, ਬੋਸਨੀਆ, ਮੈਸਾਡੋਨੀਆ, ਹੰਗਰੀ, ਆਸਟਰੀਆ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਇਟਲੀ, ਫਰਾਂਸ, ਸਪੇਨ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਲਕਸ਼ਮਬਰਗ, ਬੈਲਜ਼ੀਅਮ, ਹਾਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਸਵੀਡਨ ਤੇ ਫਿਨਲੈਂਡ ਆਦਿ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਨਾਰਵੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹਾਵਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਤਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੋਂ ਫਿਰ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਆਇਰਲੈਂਡ, ਵੇਲਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਰਾਹੀਂ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਮਿਆਮੀ, ਫਲੋਰਿਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮਿਆਮੀ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰਜੀਆ, ਲੂਈਸੀਆਨਾ, ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ, ਕੈਨਟਕੀ, ਟੈਨੇਸੀ, ਓਹਾਇਓ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ., ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ, ਵਰਮੌਂਟ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਾਂਟਰੀਅਲ, ਓਟਵਾ, ਟੋਰਾਂਟੋ, ਵਿੰਡਸਰ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ 30 ਮੁਲਕ ਵਿਚ 35,350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰੀਬ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਮਿੱਠੇ-ਕੌੜੇ ਤਜ਼ਰਬੇ?

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਂਭ-ਸਭਾਲ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਬਤ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੋ, ਇਸ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਨਾ, ਆਸਟਰੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਬਸ-ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸਾਂ ਕਿ 4-5 ਸਾਲ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਬਸ ਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਸੰਗਤਰਾ ਛਿਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਸੰਗਤਰੇ ਦੇ ਛਿੱਲੜ ਉਸ ਨੇ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੇ ਸਗੋਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਸਟਬੀਨ ਲਭ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਛਿਲਕੇ ਸੁਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸੰਗਤਰਾ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼! ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇੰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਬਾਕੀ! ਯਾਦਾਂ ਤਾ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮੇਹਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀ

ਅਵਿਜੀਤ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਨਾਲ

ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ। ਵੈਸੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਮੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਕਲਚਰਲ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਂ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਫਰ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਨ 2001 ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੈਸਟ ਤੋਂ ਈਸਟ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 36 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਈਕਲਿਸਟਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਬੈਸਟ ਟੂਰਿੰਗ ਸਾਈਕਿਲਸਟ ਅਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਰਜ਼ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਨਾਮ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਸਾਈਕਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਅਗੇ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਮੈਡੀਸਨ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ, ਆਇਓਆ, ਨਾਰਥ ਡਕੋਟਾ, ਮੋਂਟਾਨਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ-ਸੈਨ ਡੀਐਗੋ ਤੇ ਉਥੋਂ ਮੈਕਸਿਕੋ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਤੇ ਸਾਊਥ ਅਫਰੀਕਾ, ਨਿਊਜੀਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਜਾਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ, ਚੀਨ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਲਾਓਸ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ 2011 ਤੱਕ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ 55 ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਰੀਬ 60,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਾਗਾਂ।

-ਅਵਿਜੀਤ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਫਲ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਦਿਲੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

-ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਟਰੱਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਪਰ ਵਰਕ
ਅਤੇ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਇਕ ਹੀ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀਸਰਵਿਸ ਲੈਥਰੋਪ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤ

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

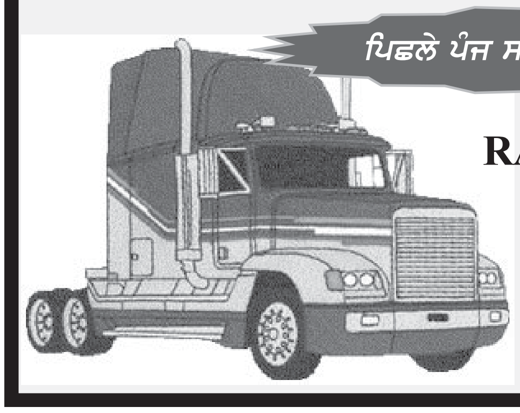

RAM Commercial Insurance
High Five Plaza #204
19625 Harlan Rd Lathrop CA 95330
Exactly on I-5 and Luise Exit Opposite to Dennis Restaurant

Global Multi Services

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ:

*License Plates
*IFTA *Fuel tax Return
*DOT, ICC-MC Registration Services
*New Mexico & Kentucky Permit
*Corporation and LLC Formation,
*Highway Use Tax (2290)
*UCR Permit, Oregon Permits, CA #,
*MCP, New York Permits etc.

Rajinder Singh
Insurance Lic No. 0G73739

Financing Available For Buying Trucks

Cell:(510) 557-6988, Ph:209-982-9996

ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ

ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਜਿਊਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਿਸ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 1980ਵਿਆਂ ਤੇ 90ਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹੂ ਭਿੱਜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਛਾਪੀਆਂ ਸਨ-ਦਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਲਕ ਦਾ ਬੂਟਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਦਲਬੀਰ 2005 ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਪਰਸ਼ਿੰਦਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪੁਆਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਖਤਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਤਿਤਲੀ ਦੇ ਪਰਾਂ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਬੁਣੇ ਖਾਬਾਂ ਵਰਗੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਰਾ-ਭੋਰਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਤਲਖ-ਤੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਏਨੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਜਹਾਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਪੱਖ ਬਹੁਤ ਭਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਓਨਾ ਹੀ ਊਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਿਹਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਜੋਗੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਿਊਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਊਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤੀ 'ਚ ਆਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਕਰੀ ਪਈ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਹਾਰ ਕੇ ਵੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੜਾਂ-ਥੁੜਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਲੱਭਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਅਸਲੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਕਲੀ ਫੁੱਲ ਭੁਲੇਖਾ ਤਾਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀ ਨੂੰ ਮਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਘਾਟ ਦੂਸਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਦਾ ਬਦਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਦਲ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਮੁਹੱਬਤ ਤੋਂ ਜੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚੋਂ ਇਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ?

ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਤ ਖਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਬਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ ਆ ਖਲੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਾਅਵੇ ਅੰਬਰ ਦੀ ਹੱਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜੇ ਧਰਤ ਹੀ ਪਨਾਹ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਗੈਰਵਾਜਬ ਨਹੀਂ। ਸੁਪਨੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਹੁੰਦੇ, ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਝਾਕਾ ਜਿਹਾ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਿਸੇ ਮੋੜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਕਠੋਰਤਾ ਵਾਂਗ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹਦੀ ਇਕ ਛੋਹ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਹਿਕਦੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਰਘੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ ਭੀਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਯਾਰ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਮਰਨ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਆਹ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਜੇ ਹੋਰ ਜੀਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ। 'ਪਾਲਕ ਦਾ ਬੂਟਾ' ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੜਾ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਵੀ ਹਾਂ। 87 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 90 ਤੱਕ ਇਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕੌੜੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਵੀ ਜੁਆਬ ਦੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਵੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕਈ ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪਟਾਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਫਿੱਕੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 'ਕਰਮਾ' ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਚੰਗੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਟਾਊਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਕਰਮੇ 'ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਰੇੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਤੁਰਦਾ ਤੇ ਰਿੜਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਸੋ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਰੇੜਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਚਾਰ ਪੰਜ ਜਮਾਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਭਾਜੀ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣਨੀ ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਘਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਮਾਰਨਾ, ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਨੀ, 'ਦਲਬੀਰ ਘਰ ਏਂ", ਭਾਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਆ ਜਾ ਲੰਘ ਆ ਕਰਮਿਆ।' ਜਦੋਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਬੋਲੀ ਜਾਣਾ, 'ਉਂਜ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਘਰੇਂ ਏ, ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ।' ਭਾਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਾਗਲੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲੈਣਾ, 'ਸੁਣਾ ਕਰਮਿਆ, ਕੀ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਈ।'

'ਓ ਲੰਬੜਦਾਰਾ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਵੇਖ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਗਏ ਖੈਰ ਮੰਗਣ ਜੋਗੇ।'

ਭਾਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਨੋਟ ਫੜਾਉਣਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਵਰਾਛਾਂ ਖਿੜ੍ਹ ਜਾਣੀਆਂ। ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, 'ਕਰਮਿਆ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਹਰ ਰੱਖੀਂ।'

'ਓ ਲੰਬੜਦਾਰਾ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।' ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਪਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਡਿੱਗੀ। ਉਹਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਵੇ ਦਲਬੀਰ, ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ ਕਰ' ਤੇ ਭਾਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਅੰਮਾ, ਉਹਨੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪੀਣੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਮੈਂ ਨਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇ ਦਊਗਾ। ਉਹਦੇ ਕਿਹੜੇ ਹਲ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਨਾਲੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦਾ।'

ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ, ਪੱਖੇ ਤੇ ਕੂਲਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਜਦੋਂ ਏ. ਕੇ. 47 ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਨ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਇਓਂ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਹੋਵੇ। ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਜ਼ਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਚੱਲੀ ਏ ਅਤੇ ਚੱਲੀ ਵੀ ਕਰਮੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਭਾਜੀ ਦੋ-ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਗਏ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦੂਸਰਾ ਭਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੋਠੇ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਚੰਨ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਜੋੜ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਜ਼ਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਚੱਲੀ ਏ ਤੇ ਅੱਜ ਕਰਮੇ ਰੇੜੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਗੋ-ਮੀਟੀ ਰਾਤ ਲੰਘੀ, ਮੂੰਹ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਖਾਕੀ ਵਰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਜਦ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭਾਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਏ। ਗੋਲੀ ਕਰਮੇ 'ਤੇ ਹੀ ਚੱਲੀ ਏ, ਪਰ ਕਰਮਾ ਬਚ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ੈਰੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸ਼ੈਤਾਨ ਬੰਦੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਵੀ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਮਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਿੜ ਰਿਹਾ ਏ।"

ਸ਼ੈਰੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਗੋਡੀ ਕੀਤੀ ਏ। ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੜਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਜੋੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਥੱਕਣ ਨਾ ਦੇਂਦਾ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੱਖਣ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੱਖਣ ਚਾਮੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਝਟਕਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ ਲਈ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਝਟਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਾਸਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਹਾਸਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਵਿੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ, ਸੋਹਣੇ-ਸੁਨੱਖੇ ਜਗਤਾਰ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਇੰਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਜੋੜਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ। ਜਦ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਜਦ ਹਾਸੇ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਪੈਣੀ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋੜੀ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, "ਜਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਜੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮਾਹੌਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵਧੀਆ ਸੋਚ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਸਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।"

ਪਰ ਇਹ ਹਾਸੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਏ ਕਿ ਕਈਆਂ ਦੇ ਹਾਸੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਘੱਟੇ-ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੁਲ ਗਏ ਪਰ ਦਵਿੰਦਰ ਦੇ ਹਾਸੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਘੱਟੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਖੂਨ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਦੇਖੇ ਨੇ।

ਜਦ ਵੀ ਕਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਦਸਿਆਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਮਨਫੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਇੰਜ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੇ ਮੁੜ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਅਣਹੋਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਹੋਣੀਆਂ ਸਿਰਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਲਸ਼ਕਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਹੈਮਿੰਗਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਹਾਰ ਲਈ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਤਬਾਹ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਾਦਸਿਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਿਆਂ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹਾਰ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਹੋ ਉਦਾਸੀ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ੁਰਅੱਤ ਬਖਸ਼ਦੀ ਤੇ ਇਹੀ ਜ਼ੁਰਅਤ ਸਾਡੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਜੀਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਜੇ ਆਪਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੇ ਹਾਦਸੇ ਮਨਫੀ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਬਚੇ ਹੀ ਕੁਝ ਨਾ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਹੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਦਵਿੰਦਰ ਨੇ ਜ਼ੁਰਅਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਏ ਕਿ ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੇ ਬੰਨ੍ਹਿਓਂ ਦੋਸਤ, ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਉਹਨੇ ਦਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਏ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਇਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਹੀ ਏ। ਇਹ ਜ਼ੁਰਅਤ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜੀਅ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਮਤ ਹੋਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਵਸੇ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਭਾਜੀ ਨੇ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਭੇਜੀ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੇ ਬਦਲਦੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਪਤਾ ਬਦਲਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਨਵਾਂ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਖਤ ਲਿਖਿਆ, "ਪਿਆਰੇ ਦਲਬੀਰ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਵਾਂ ਘਰ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਵਸਿਆ ਏਂ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ। ਤੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਏ।"

ਭਾਜੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਤੇ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸਦਾ ਏ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਾਤਰ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਫਿਰ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਆਪਣਾ ਏ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਖੇਤ ਮੇਰੇ ਵਾਕਫ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਾਤਰ ਉਥੇ ਗੁੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਖੁਦ ਚੱਲ ਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਜ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿੰਨਾ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਰਦਾ ਸਾਂ।"

ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਭਾਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਤਾਈ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਵੇ ਦਲਬੀਰ, ਉਸ ਬਾਵੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਬੜਾ ਹੀ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਭਾਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਬਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ...।" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤਾਈ, ਭਾਅ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਏ।"

ਚੰਗੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਡਰਾਮੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਏ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਵਾਂ ਤੱਕ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਮੁਹੱਬਤ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਅੰਦਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਵਿਉਂਤਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਵੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਉਠਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਭਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਖੁਸ਼ੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਮੀ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਛੋਟਾ ਭਰਾ

ਪਰਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ:469-335-2263

ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਕਵੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

-ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਕਵੀ, ਚੂੜਾਮਣੀ ਕਵੀ ਕਰਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਲੰਤ ਨਾਂ 'ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ 223 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1757 ਈਸਵੀ (7 ਅੱਸੂ 1844 ਬਿਕਰਮੀ) ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਜਾਈ ਜੀ ਜਾਂ ਰੱਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬੜੇ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਨ। ਆਪ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਵੀ ਬਣੇ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਕੈਥਲ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਮ ਕੋਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਸੀਹਰਫੀ, ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ, ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਆਤਮ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਕੈਥਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਪਗ 56 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਦੀ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ 115 ਅਧਿਆਏ ਹਨ। 64 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੰਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਪਗ ਢਾਈ ਲੱਖ ਸਤਰਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 14 ਜਿਲਦਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਨੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲਿਖਦਿਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਣਗੇ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਵਨ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਹਾਂਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਾਲ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਖੋਜ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖਰੜੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ (1984) ਵਿਚ ਅਗਨ ਭੇਟ ਹੋ ਗਏ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕੁਝ ਜਿਲਦਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰ ਦੀ ਸਰਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਜ਼ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੈਥਲ ਨਗਰ ਮਹਾਂਕਵੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਐਵਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਐਵਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਵੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਂਕ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਸਾਰਿਆ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਮਹਾਂਕਵੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵਿਦਿਅਕ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਟੂਰਿਸਟ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਬੜੀ ਉਚ ਪਾਏ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਇਕ ਉਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਵੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਅਵਤਾਰ ਨਾ ਧਰਦੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਿਟ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਛਾਇ ਜਾਤੀ ਏਕਤਾ ਅਨੇਕਤਾ ਬਿਲਾਇ ਜਾਤੀ,
ਹੋਵਤੀ ਕੁਚੀਲਤਾ ਕਤੇਬਨ ਕੁਰਾਨ ਕੀ
ਪਾਪ ਪਰਪੱਕ ਜਾਤੇ ਧਰਮ ਧਸੱਕ ਜਾਤੇ,
ਵਰਨ ਗਰਕ ਜਾਤੇ ਸਾਹਿਤ ਬਿਧਾਨ ਕੀ
ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਹੋਤੇ,
ਰੀਤਿ ਮਿਟ ਜਾਤੀ ਸਭ ਬੇਦਨ ਪੁਰਾਨ ਕੀ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਵਨ ਪਰਮ ਸੂਰ,
ਮੂਰਤਿ ਨਾ ਹੋਤੀ ਜਉਪੈ ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕੀ।।

ਵਿਰਾਸਤ ਬਨਾਮ ਸੇਵਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ 1967-69 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰੀਡਰ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੁਲੀਗ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਐਮ.ਲਿੱਟ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨ ਸਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗ ਗਏ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਵੀ ਇਸੇ ਕੁਲੀਗ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਥੀਸਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤਾਲਿਬ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੁਖੀ ਲੱਗ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਸਿਖਇਜ਼ਮ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਐਡੀਟਰ ਬਣ ਗਏ। ਇਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੁਲੀਗ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਮ.ਲਿੱਟ ਦੇ ਥੀਸਿਸ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਤਾਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਜਾਂਦਿਆਂ-ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖੀਦਾ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਾਡਲ-ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਥੇ ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਸਨ। ਸੋ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਮਰਾ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਦੀ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਉਲੀਕਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਅਪਰੈਲ 1983 ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਛਪਾਈ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਛਪਾਈ ਕਰਾਈ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਾ. ਐਸ.ਐਸ. ਜੌਹਲ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡੀਨ ਫੈਕਲਟੀ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਸੀ। ਡਾ. ਜੌਹਲ ਇੱਕ ਕਾਬਲ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਬਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਆਹਲਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ-ਦੋਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਤੇ ਵਰਕ-ਕਲਚਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ-ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਟਾਫ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਬੱਸ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਬੱਸ ਸਵੇਰੇ ਚੱਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਟਾਫ, ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਦਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਚੋਣਵੇਂ ਬੰਦੇ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕਿਊਰੇਟਰ ਵੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਰਨਾਲ ਆ ਕੇ ਬੱਸ ਰੁਕਵਾ ਕੇ ਉਤਰ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਡੀਨ ਕਾਲਜਿਜ਼ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜੋ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਾਥੀ ਸ਼ਾਇਦ ਡਾ. ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ! ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਜੱਗ ਤੇ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਕੁੱਝ ਬੰਦੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।" ਕਿਊਰੇਟਰ ਦੇ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਲੱਗੀ ਕਿ ਡਾ. ਢਿੱਲੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖੂਬ ਲਗਦੀ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇਖੀ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਭਵਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲਾਏ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਈਆਂ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਹਸਤੀਆਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਥੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਚਾਹ ਪਿਲਾਈ ਗਈ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਕਮੇਟੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੂਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰੀ ਪੋਥੀ ਮਈ 1985 ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਡਾ. ਜੌਹਲ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਵੀ. ਸੀ. ਬਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਜੌਹਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਅਕਾਲੀ ਲਾਬੀ ਨੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕਸ ਲਏ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਇਹ ਦਸਤੂਰ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧੜੇ ਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੀ. ਸੀ. ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਧੜਾ ਵੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਾ ਨਵੇਂ ਵੀ.ਸੀ. ਦਾ ਖੂਬ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੋ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਹ ਫੰਕਸ਼ਨ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਦੂਜੀ ਪੋਥੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ। ਉਂਜ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੌਹਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਕਾਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਬੰਦਾ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਸੱਠ ਕੁ ਪੰਨੇ ਛਪੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਵੀ.ਸੀ. ਆ ਗਏ ਸਨ। ਡਾ. ਤਾਲਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਡਾ. ਤਾਲਿਬ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਵੀ.ਸੀ. ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਿੰ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ (ਡਾ. ਤਾਲਿਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ) ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਡਾ. ਮਨਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ. ਤਾਲਿਬ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਲੈਕਚਰਰ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ), ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਆਦਿ ਮੈਂਬਰ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਹੁਣ ਕਿਸਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛਪਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਵਿਭਾਗ ਲਵੇ। ਜਦੋਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਐਮ.ਏ. ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਦਾ ਥੀਸਿਸ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਠ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਚ ਹੀ ਛੁਡਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰੂਫ ਦੇਖਣੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪਰੂਫ ਆਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਪੰਕਤੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰੂਫ ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਖਰੜਾ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡਾ. ਮਨਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਰੜੇ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਨਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਖਰੜਾ ਰੱਖ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲਾਨ ਕੀਤੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜੋ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲੱਭ ਕੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਆ ਪਿਆ। ਤਾਲਿਬ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਰਵਈਆ ਦੇਖ ਕੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ," ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲੇ, "ਬੀਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸੇਵਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੋ।" ਮੈਂ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਪੰਕਤੀਆਂ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਪ੍ਰੋ. ਤਾਲਿਬ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟਾਈਪਿਸਟ ਤੋਂ ਟਾਈਪ ਕਰਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਭਾਗ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਜਗਾ ਕੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਾਈਨਲ ਟੱਚ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਤਾਲਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ.ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੋਥੀ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਛਪੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਉਪਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਮੰਨ ਗਈ ਪਰ ਵੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਕ ਵੀ ਬਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਵੀ.ਸੀ. ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਕੱਟ ਕੇ ਉਥੇ, "ਜ਼ੀਲ ਐਂਡ ਡੀਵੋਸ਼ਨ ਆਫ ਦਾ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਸਟਾਫ" ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵੀ.ਸੀ. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ.ਸੀ. ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। ਫਿਰ ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲੋ ਵੀ.ਸੀ. ਕੋਲ।" ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਪਰ ਵੱਡੇ ਸੀ, ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪਈ। ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, "ਇਹ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਕਮੈਂਡ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਸਰ! ਤਾਲਿਬ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਕਾਲਰ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖਲੋਣ ਦੀ ਜੁਅਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੀ ਪੰਕਤੀ ਛੁਟਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਐਨਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਪਰ ਏਨੇ ਬਰੀਕ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਰੂਫ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੁਕ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਐਨਕ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਹੀ ਹੀ ਤਾਂ ਪਾਉਣੀ ਹੈ"? ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਕਿਸੇ ਦਾ।"

ਮੈਨੂੰ ਇੱਕਦਮ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡੇਰੇ ਸੂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਪੋਥੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ।

(ਚਲਦਾ...)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਨਾਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ. ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ।

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

(1) ਉਚੇ ਸਵੈਮਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(2) ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(3) ਅਗਿਆਨ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

(4) ਆਦਰਸ਼ ਬੰਦੇ ਆਪਣੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(5) ਜ਼ਮੀਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ।

(6) ਹਰ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਿੱਤਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(7) ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣਾ ਹੈ।

(8) ਅਸੀਂ ਅਸਫਲ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਫਲ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

(9) ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਜਰੀਆਂ ਦਰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(10) ਜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ 99% ਕਟੌਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(11) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ।

(12) ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਦੀ ਚਾਲ ਲੱਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਚੀਤੇ ਦੀ ਲੱਗਭਗ 96 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅਤੇ ਬਾਜ ਦੀ ਲੱਗਭਗ 152 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(13) ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦਾ ਬਾਜ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(14) ਊਠ ਦੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(15) ਜਿੰਨੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

(16) ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਚ, ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਲਾਭ ਵਿਚ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦੇ ਰੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ।

(17) ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ।

(18) ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਬਣੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਸਵੈਮੁੱਲ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(19) ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਖੁਦ ਵੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ।

(20) ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

(21) ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਦ ਤੱਕ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(22) ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁੱਝ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(23) ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(24) ਸੱਚੇ ਦੋਸਤ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

(25) ਜਦੋਂ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਚੰਗੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲੋਂ ਤੀਬਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ।

(26) ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ।

(27) ਖੁਸ਼ੀ ਕੁਝ ਬਣਨ ਵਿਚ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੈ ਲੈਣ ਵਿਚ।

(28) ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(29) ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ

ਮੌਜੂਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ

ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ

ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਓਨੀ ਆਮ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਦ-ਬੰਨੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਉਤੇ ਇੱਕ ਪੰਛੀ-ਝਾਤ ਪਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ; ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਹੱਸ ਸਮਝਣੇ ਪੈਣਗੇ; ਸਮਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ, ਖਾਲਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਤਸੱਵਰ (ਜਾਂ ਬੌਣੇਪਣ) ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਰਸਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਣਾ ਅਹਿਮਕਾਨਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਕਬਾਲ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ 'ਬਾਦੇ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣਾ ਉਕਾਬ (ਬਾਜ਼) ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਚੱਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।' ਜਿਸ ਆਗੂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਸ ਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਖਾਕ ਕੌਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ!

ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ

ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1947 ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ ਗ਼ਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤਕਰੀਬਨ 1954 ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਇਤਫ਼ਾਕੀਆ ਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਪਕ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਬੰਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜੋ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਆਖ਼ਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ-ਭੇਸ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਥਾਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਜਕੜਨ ਦੇ ਰਾਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਦੋ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਣ ਲਈ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦਾਅ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰਾ, ਉਸ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਇਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਅੰਗ ਸੀ! ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਢੁਕਵੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮਾਸਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਤਾਣ ਗੁਆ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਢਲਦੀ ਉਮਰੇ ਆਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਹਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਹੱਦ ਸਜੱਗ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰਾ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਮੰਨਾ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਸਿੱਖ-ਆਗੂ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਗਲ਼ਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਘੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਸੁਖਾਡੀਆ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਕਾ ਕੋਰੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਅਹਿਮ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ: "ਸਾਨੂੰ ਫ਼ੀਸਦੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਨਹੀਂ" ਅਤੇ "ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਸਾਡੀਆਂ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਹਨ।" ਅਜੇਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਏ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਲੰਗੜਾ-ਲੂਲਾ, ਬੇ-ਸਿਰ-ਪੈਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੌਦਾ ਸਸਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਖ਼ਰੀਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਉਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਥਾਈ ਸਮਾਧਾਨ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਝੇ ਦੀ ਬਨਿਸਬਤ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਝੇ-ਮਾਲਵੇ ਅਤੇ ਜੱਟ-ਗੈਰ ਜੱਟ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਅਸੂਲੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਉਪਜ ਸੀ। ਇਸ ਮਨੋਵੇਗ ਅਧੀਨ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 'ਪੰਜਵਾਂ ਤਖ਼ਤ' ਬਣਨ ਦਾ।

ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦੂਰ ਰਸੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਉਹ ਆਗੂ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਨਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤ ਜਨ ਸੰਘ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਗੂਣੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਬਦਲੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ (1978-1995) ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1966 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1972 ਤੱਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਵਾਚਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾ-ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਉਸ ਸਿੱਖ ਆਗੂ-ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ-ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਾਡੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਜਦੋਜਹਿਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਦਾਅ-ਪੇਚਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ। ਇਹ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੰਗੜੇ-ਲੂਲੇ, ਸਾਂਝੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਅਤੇ ਕਈ ਪੱਖੋਂ ਸਾਹ-ਸਤ-ਹੀਣ ਕੀਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ "ਬੱਚਾ" ਆਖ ਕੇ ਝੋਲੀ ਪਵਾਉਣ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਸਨ। ਅੰਤ ਏਹੀ ਹੋਇਆ। ਦੋਨਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੂਬਾ ਬੜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਬੂਲ ਲਿਆ ਕਿ "ਸਾਡੇ ਘਰ ਕਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰੌਲ਼ਾ-ਗੌਲ਼ਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸਲੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਆਖ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿੱਗਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ "ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਵਾਉਣ" ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਨਕਲੀ ਜਿਹਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਅਤੇ ਕੁਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਟੱਕਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਮਰਕਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਨਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸਿਹ ਦਾ ਤੱਕਲਾ ਗੱਡਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਰ-ਬਲੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਲੇਖ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀ.ਐਨ. ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਲੈਕਚਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖ਼ੂਬ ਚਸਕੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਰਕਜ਼ ਨੇ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਦਾਰਤ ਹੇਠ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇੰਕਸ਼ਾਫ਼ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ-ਚੁਸਤੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਜਾਣਾਂਗੇ ਕਿ ਟਿੱਡਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿੰਨਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਮੀਂਗਣਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਦੁੱਧ ਸੀ।

ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਓਦੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਦੋਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ। ਅਰਥਾਤ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਧੱਕ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪੇ ਉਭਾਰੇ 'ਅਤਿਵਾਦ' ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ ਸਥਾਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੁਨਰਗਠਨ ਸਬੰਧੀ ਤੀਜਾ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਅਗਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਸਲ ਵਾਗਡੋਰ ਮਰਕਜ਼ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਸੱਤਾ ਪੰਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਠ-ਅੱਠ, ਨੌਂ-ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਡੁਗਡੁਗੀ ਵਜਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨਭਾਉਂਦੀ 'ਕੋ ਨ ਮਾਨੂੰ' ਦੀ ਰੱਟ ਹਰ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਥਰਮਲ ਬਿਜਲੀ ਘਰ, ਪੇਂਡੂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁਧ 'ਕੋ ਨ ਮਾਨੂੰ' ਹੀ ਤਾਂਡਵ ਦੀ ਤਾਨ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਰਹਿਮੋਕਰਮ ਉਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਕੱਖ ਤੋੜ ਕੇ ਵੀ ਦੂਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ:

ਮਿੱਟੀ ਦਿਆ ਦੀਵਿਆ ਵੇ
ਨਿੰਮੀ ਤੇਰੀ ਲੋਅ,
ਇਕ ਪਲ ਵੰਡੇਂ ਚਾਨਣੀ
ਝੱਟ ਜਾਣਾ ਗੁੱਲ ਹੋ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਐਲਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਕ ਹੜਤਾਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕਲੇ-ਦੁਕੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੋਗੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਨਾਅਰਾ ਸੀ: 'ਇੰਦਰਾ ਕੁੱਤੀ ਸਿੱਖੋਂ ਕੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪਰ ਮਰ ਮਿਟੀ ਹੈ।' ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਫ਼ਵਾਹ ਫ਼ੈਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ 'ਚੰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ'। ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਡਾਂਗਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ ਸਨ (ਮਰੇ ਕੋ ਮਾਰੇ ਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ-ਇੱਕ ਹੈਦਰਾਬਾਦੀ ਅਖਾਣ), ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਹੀ ਕੱਲੇ-ਦੁਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕੋਹ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਰਾਬਰ ਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨੌਂ ਸੌ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੁਸਕੇ। ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਤਿਆਰੀ ਨੇ ਬੇਹੀ ਕੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਬਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਰੌਂਅ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਧੁਰੰਤਰ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਦੇ ਹਸ਼ਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦਲ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਂਝੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ। ਉਹ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਵੀ ਸਨ। ਲੋਕਰਾਜੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਪੰਥ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭੈਅ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਟਕਣ ਦੇਣਾ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦਾਅਵਤ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਹਿੰਦੂਤਵ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਲ਼ੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਕਤਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਦਨਾਮ ਮੁਖ਼ਬਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਜੱਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਢਿੱਲੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ। ਗ਼ੈਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਣੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਤਾਂ ਤਾਰਨੀ ਸੀ।

ਸਿਰਦਾਰ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿੱਦ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਸਹੇੜਨੀ ਪਈ। ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨੁਕਤੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨੋਂ ਅਕਸਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਜੇਹੇ ਵਕਤ ਸਾਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੁੰਦਾ: "ਭਾਈ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੇ ਸਿੱਖੀ ਸੁੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ।" ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਸਿਰਦਾਰ ਵਿਰੁਧ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਭੌਂਕੇ ਦੱਸਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕੰਮ ਸਿਰਦਾਰ ਵਿਰੁਧ ਊਲ-ਜਲੂਲ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਧੁਰੰਤਰ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਫ਼ੈਲਾ ਕੇ ਸਹੀ ਸਿੱਖ ਸੋਚ ਨੂੰ ਰੋਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ। ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਪੇਂਡੂ ਰਾਹ ਉਤੇ ਚੱਲਦੀ ਮਿੰਨੀ ਬੱਸ ਦਾ ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਸਿਰਦਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਊਲ ਜਲੂਲ ਏਹੋ ਬੋਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਉਂ ਆਪਣਾ ਕੱਦ ਵਧਾ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆ।

ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖੋਰਾ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਓਦੋਂ ਲਾਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਰਨ ਵਰਤ ਅਤੇ ਸੜਨ ਵਰਤ ਦੀਆਂ ਫੋਕੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਖਿਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਬਾਰੇ ਕੌਮੀ ਰਾਇ ਇਹ ਬਣੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੜ ਕੇ ਮਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਣੇ ਮਿਲਣ ਲੱਗੇ। ਸਿਰਦਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਆਖਿਆ "ਇਹ ਸਾਧ ਸੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰਨਗੇ ਬਲਕਿ ਮਰ ਕੇ ਸੜਨਗੇ।" ਗ਼ੈਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਖ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਧੋਣਾ ਧੋਣ ਲਈ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੱਖਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੜ ਕੇ ਮਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫ਼ਿਰਦਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ 15 ਅਗਸਤ 1969 ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕੱਟ ਕੇ 63-64 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਧ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਈਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਣ।

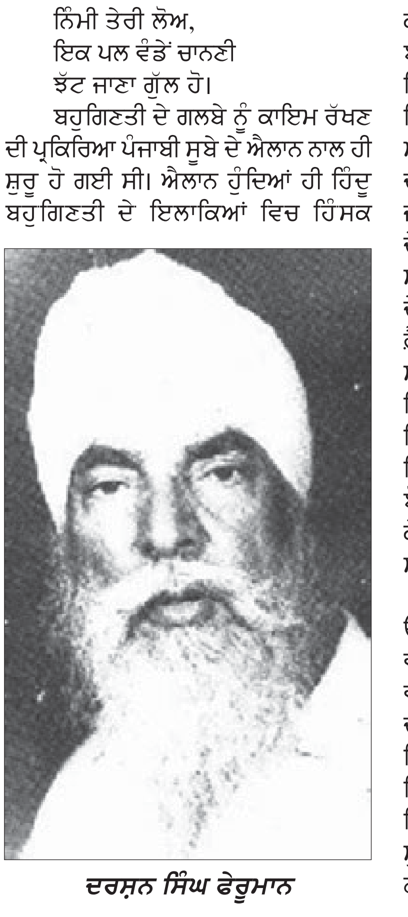

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ

ਆਖ਼ਰ ਮਰ ਕੇ ਸੜਨ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸਾਧ 1972 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਨਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। "ਕਬੀਰ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ ਦੁਨੀ ਨ ਚਾਲੀ ਸਾਥਿ॥ ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲਿ ਅਪੁਨੈ ਹਾਥਿ।" ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਿਣ ਕੇ ਬਸ ਰੂਟ

ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਪਰਮਟ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫੜਿਆ ਸੀ) ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ, ਸਰ੍ਹਾਣਿਆਂ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਏ। ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰ ਇਉਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਪੈ ਗਏ। ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਤਾਂ ਉਠ ਗਈ ਪਰ ਸਦਾ ਲਈ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਵਰਗ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗਾ ਗਈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਉਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ: ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਰਬ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਰਾਕ, ਇਰਾਨ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਜਿੰਨੀ ਹਰਿਆਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਚੱਟ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਫ਼ਸਲਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਬਚਣੀਆਂ ਸਨ! ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਤੱਕ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੀਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਾਤ ਕੱਟਦੇ ਓਥੇ ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਓਥੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਵੀ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਲੋਕ "ਬੱਚ" ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਹਣ (ਟਿੱਡੀ ਦਲ) ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ 'ਬੱਚ' ਦੀ ਕਥਾ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਾਰਾਂ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਭਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲਹੂ ਡੋਲ ਕੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਸਥਾਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਦੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਸਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿੱਦ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਗੂਣੀ ਤੋਂ ਨਿਗੂਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਨੂੰ ਗਊ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ; ਸੰਵਿਧਾਨ,

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 39 'ਤੇ)

ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ:916-273-2856
www.boparaikalan.com

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੁੜ ਕੇ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਟਾਨਿ-ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਅਲਮਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਉਸ ਵਕਤ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਘਰਦਿਆਂ ਦੋ ਪੈਂਟਾਂ ਤੇ ਦੋ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਫਿਰਦੇ ਕੱਪੜਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸੌ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਂਟ-ਕਮੀਜ਼ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਸਿਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸੂਟ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਧੋ ਕੇ ਪਾਈ ਜਾਣੇ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਹਿ ਲਾ ਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਰੱਖ ਲੈਣੇ, ਮਾਂ ਨੇ ਥਾਪੀ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣੇ, ਕਦੇ ਪੈਂਟ ਦੀ ਹੁੱਕ ਵਿੰਗੀ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਕਦੇ ਕਮੀਜ਼ ਦਾ ਬਟਨ ਤੋੜ ਦੇਣਾ। ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੂਈ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਗੰਢ ਤੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਣਾ।

ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ, ਕਮੀਜ਼ਾਂ, ਜੈਕਟਾਂ ਨੇ, ਕਈ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜੁੱਤੀਆਂ ਵੇਖੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਹ ਬੂਟ ਜੀਨ ਨਾਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਆਹ ਬੂਟ ਸੂਟ ਨਾਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਵਾਕਿੰਗ ਸੂ, ਆਹ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਸੂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ੇਖੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈਅ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਰਕ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਜੋ ਕੁੱਝ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਮੰਗ ਝੱਟ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਬੱਚੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਅੱਜ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਮੋਰਨੀਆਂ ਦੀ ਕਢਾਈ ਹੋਵੇ। ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਗ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੁਸ਼ਹਿਰੇ ਜਾਂ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਊਂਗੀ। ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨਾਲ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਆਉਂਦੇ, ਉਹ ਆਈ ਚਲਾਈ ਵਿਚ ਖਰਚੇ ਜਾਂਦੇ, ਜੁੱਤੀ ਲੈਣ ਲਈ ਬਜਟ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੰਗ ਫੰਗ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਅੜਬ ਥਾਣੇਦਾਰ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਜਾਗਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਆ ਦਿੰਦੀ। ਜੁੱਤੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੀ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੰਮ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੱਦ ਕਦੇ ਪਸੰਦ ਆਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਤੋਂ ਝੋਲੀ ਪੁਵਾਇਆ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਡੇਢ ਤੋਲੇ ਦੀ ਚੇਨੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਮਾਮਿਆਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਖੁੱਸੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਕੁੱਟਣਾ, ਕੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣਾ "ਲਾ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ, ਕਹਿ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਗਲਤੀ" ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ, ਸੋਚਦਾ ਕਿਸੇ ਲੋਟ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਸਿੱਟੀ ਹੋਈ ਭਾਨ ਚੁਗ ਲੈਣੀ, ਉਸ ਭਾਨ ਦਾ ਬੱਝਾ ਰੁਪਈਆ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਇਹ ਰੁਪਈਆ ਮਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਝੱਟ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕਹਿਣਾ "ਹੁਣ ਚੋਰੀ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਰੁਪਈਆ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਲੁੱਟੇਂਗਾ, ਚੰਗਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੇਂਗਾ ਸਾਡਾ।" ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਫਿਰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਹੜੀ ਵੇਲੇ ਗੁੜ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ, ਗੁੜ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵੇਖਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਊ। ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ, "ਪੁੱਤਾ ਜਾਹ ਆਟਾ ਛਾਣ ਕੇ ਲਿਆ", "ਪੁੱਤ ਦਾਲ ਵਿਚੋਂ ਰੋੜ ਚੁਗ ਦੇ", "ਆਹ ਕਾਹੜਨੀ ਥੱਲੇ ਦੋ ਗੋਹੇ ਭੰਨ ਕੇ ਪਾ ਆ", "ਜਾਹ ਧਾਰ ਕੱਢ ਲਿਆ।"

ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਵਾਈ ਜਾਣਾ। ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਮੱਝਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਕ ਕੰਮ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਮੱਝਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਲਦੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਛਬੀਲਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਘਰ ਸੀ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ। ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਪਾਸੇ ਭੰਨ ਸੁੱਟੇ, ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪਈ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਾਲੇ ਟੈਂਪੂ ਬੈਠ ਗਈ। ਕਈ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਵੇਖੀ ਪਰ ਮੋਰਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜੁੱਤੀ ਮਿਲੀ ਨਾ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਮੇਰੇ ਨਸੀਬਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਸੀ। ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਚੱਪਲਾਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਪੈਰੀਂ ਪਾ ਲਵਾਂ ਪਰ ਮਾਂ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਜੁੱਤੀ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਉਪਰ ਅਖਬਾਰ ਵਲੇਟ ਕੇ ਉਪਰ ਸੇਬਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਚਾਅ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਖਰੀਦੀ ਵੀ ਗਈ ਪਰ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਣੀ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਈ। ਮਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਦੂਕ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਮੈਂ ਝੱਟ ਕਹਿਣਾ, "ਬੀਬੀ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਵਿਖਾ ਦੇ, ਜੁੱਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਣੀ", ਫਿਰ ਪੁੱਛਣਾ ਬੀਬੀ ਇਹ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਕਦੋਂ ਪਾਉਣੀ ਹੈ? "ਜਦੋਂ ਨਾਨਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ", ਬੀਬੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਕੋਈ ਨਾ, ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਚਾਬੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਸੰਦੂਕ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਜੁੱਤੀ ਵੇਖੀ, ਉਹ ਸੁੱਕੀ ਲੱਕੜ ਬਣੀ ਪਈ, ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਵੇ ਈ ਨਾ। ਹੁਣ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਚਾਅ ਫਿਰ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਚਾਅ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਨਾਨਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸਕੂਲੋਂ ਆ ਕੇ ਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਕੱਪੜਾ, ਹਵਾ ਕੀਤੀ ਚੈਕ, ਹੈਂਡਲ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਝੋਲਾ। ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਕੱਢੀ, ਉਹ ਪੈਰੀਂ ਪਵੇ ਨਾ। ਕਲਬੂਤ ਦੁਆਇਆ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਲਾਇਆ।

ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਨਰਮ ਕਰਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਈ, ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਚੂੰ-ਚੂੰ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਲੱਗਦੀ, ਮਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੀ ਬੱਕੀ ਵਾਂਗ ਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰੀ। ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਘੱਟ ਵੇਖਦਾ, ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਤਾਜ਼ਾ ਤੇਲ ਲਾਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ ਗਰਦਾ ਜੰਮ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸੁਧਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਟੱਪ ਕੇ ਕੱਪੜਾ ਮਾਰਿਆ, ਜੁੱਤੀ ਚਮਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦਾ, ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ ਫਿਰ ਗਰਦਾ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਮੋਰਨੀਆਂ ਦਾ ਮੇਕਅੱਪ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕੱਪੜਾ ਕੱਢਿਆ ਜੁੱਤੀ ਚਮਕਾਈ ਤੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅੱਗੇ ਗੇਟ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਜਿੰਦਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਕਪਾਹ ਚੁੱਗਣ ਖੇਤ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖੇਤ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਕੱਚਾ ਸੀ, ਧੂੜ ਨੇ ਉਡ ਉਡ ਜੁੱਤੀ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭੁੱਸ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਮੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਖੇਤੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਫਤਿਹ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਜੁੱਤੀ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੱਕਿਆ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮੀਂ ਲੱਗ ਗਏ। ਭਾਣਜੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਘੱਟ ਬੁਲਾਉਣ ਕਮ-ਸੇ-ਕਮ ਜੁੱਤੀ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛ ਲੈਣ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਲਤੀ ਮੇਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰੁੱਤੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਵਿਹਲ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਚਾਅ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ।

ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਮੰਜੇ ਕੋਠੇ ਚਾੜ੍ਹ ਲਏ, ਮਾਮਾ-ਮਾਮੀ ਤਾਂ ਕਪਾਹ 'ਤੇ ਪਈ ਸੁੰਡੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਾਂ। ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਰੱਖ ਲਈ। ਫਿਕਰ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ, ਮਾਮਾ-ਮਾਮੀ ਥੱਕੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਸੌਂ ਗਏ। ਰਾਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਲੰਘੀ ਸੀ ਕਿ ਮੀਂਹ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬੱਦਲ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੋਟੀ ਕਣੀ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਗਈ।

ਮਾਮਾ-ਮਾਮੀ ਬਿਸਤਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਗਾਇਬ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਾ ਬੱਦਲ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ਉਹੀ ਹੋਈ। ਥੱਲੇ ਉਤਰੇ, ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਮੈਂ ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬਹਿ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਗਿਆ ਕਿੱਥੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਮੀ ਨੇ ਟਿੱਚਰ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਹਟ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਟਿਕ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਕੰਨੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੁੱਕੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਚੱਬ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਝੱਟ ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਮਾਮਾ ਝੱਟ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜੁੱਤੀ ਚੱਕ ਲਈ ਤੇ ਉਹ ਚੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁੱਤੀ ਚੱਬ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਚੱਬੀ ਹੋਈ ਜੁੱਤੀ ਫੜ ਕੇ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਘਰੇ ਮਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਾਂਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ।

ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ, ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸੁਧਾਰ ਆ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ ਵਿਖਾਈ। ਮੋਚੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਜੱਟ ਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਫਸਲ ਅੱਗ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਮਾਂ ਡਾਂਗ ਲਈ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਦਿਲ ਤਕੜਾ ਕਰਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ। ਅਸੀਸਾਂ ਲਈਆਂ। ਹੱਥ ਫੜੀ ਡਾਂਗ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਪੱਤੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ," ਮਾਂ ਨੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ। ਦਿਲ ਅਜੇ ਵੀ ਡਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਨੇ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਤ ਵਾਲੇ ਮੀਂਹ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਡਿੱਗ ਪਈ ਸੀ ਜੋ ਦੇਵਨੇਤ ਮਾਮੇ-ਭਾਣਜੇ ਉਪਰ ਡਿੱਗੀ।

ਮਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੁੱਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਲੈ ਕੇ ਦੇ ਦਿਊਂ। ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਟੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪੈਰ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸੂਣ ਵਾਲੀ ਮੱਝ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਅੱਜ ਵੀ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੋਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੁੱਤ ਨਾਈ ਕੋਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਜੂੜਾ ਕਟਵਾ ਆਇਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤ ਤੂੰ ਆਹ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ। ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੋ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਘੂਰੀ 'ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪਾਲ ਕੇ ਵੱਡਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਕਾਤਲ ਬਣ ਜਾਣ। ਔਲਾਦ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਮਾਪਿਆ ਦੇ ਕਦੋਂ ਅਰਮਾਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਔਲਾਦ ਦੀ ਖਾਤਰ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਹੱਥੋਂ ਮਰਨਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਮਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਟ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦੀ ਰਹੇ। ਰੱਬ ਰਾਖਾ।

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਲੁੱਟ

ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂ ਹੈ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸਤੌਜ ਜਿਹੇ ਪਛੜੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਵਸਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੱਕਿਆ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। 16 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ "ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਮਾਇਆ ਲੁਟਾ ਰਹੇ ਹਨ ਚਰਖੇ, ਡੀ.ਜੇ. ਵਾਲੇ" ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕਪਾਸੜ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀ (ਸੀ.ਐਮ.ਸੀ) ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ 'ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਾਦੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਲ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਰਤਾ ਵੀ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਈ। ਪੱਚੀ ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਕੈਸੇਟ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦਸ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਅੱਸੀ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੰਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਕੈਸੇਟ ਕਿਵੇਂ ਖਰੀਦੇਗਾ? ਬੱਸ ਸਭ ਨੇ ਵਹਿੰਦੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਧੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਹਕੀਕਤ ਨੇ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਗੀਤਕ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਸਿਰਫ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਝਬਦੇ ਹੀ ਇਹ ਚਰਖੇ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਆਸਾਨ ਬਣਾਈ ਉਥੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਘੁਮਾਣ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਨਜ਼ਲਾ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਝਾੜਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਵੀ ਦੁੱਧ ਧੋਤੇ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਦੋਸ਼ ਘੁਮਾਣ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸ਼ਲੀਲ ਗੀਤ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਾਚ, ਗੀਤ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਕਬੂਤਰਬਾਜੀ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਚੰਗੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜਾਂ ਦੇ ਦਾਮਨ ਨੂੰ ਦਾਗ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੇ ਮਣਾਂਮੂੰਹੀਂ ਚਿੱਕੜ ਵੀ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਜਦੋਂ ਚਰਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਬਲਕਾਰ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੀੜੀ ਹੇਠ ਸੋਟਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਈ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਭਾਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਰਖੇ ਵਾਲੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਾਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਨੰਗੇ ਨਾਚ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਚਰਖੇ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦ ਕੋਈ ਗਾਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਇਕ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਲੱਖ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਅਲੀ ਸੀਡੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਸੀਡੀਆਂ ਇੰਨੇ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਨ।

-ਡਾ. ਹਨੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਕਰਮ ਖੰਡ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸਮੀਖਿਆ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ*

'ਕਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅਰਬੀ-ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਪ੍ਰਸਾਦ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਆਦਿ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਰਥ 'ਕਾਰਜ' ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੋਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਥ-ਨਿਰੂਪਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਫ਼ਜ਼ਲ, ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਅਨੁਕੰਪਾ, ਪ੍ਰਸਾਦ, ਕ੍ਰਿਪਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਕਰੁਣਾ ਆਦਿ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਵਾਦੀ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੂੜ੍ਹ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਮੱਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਪੜਚੋਲ ਕੀਤਿਆਂ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਕਰਮ' ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕਾਰਜ, ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ, ਘਾਲ, ਉਪਦੇਸ਼, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਅਚਟੌਨਿ, ਕ੍ਰਿਆਤਮਕਤਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ-

1. ਅਤਰ ਸਿੰਘ (ਰਈਸ) ਭਦੌੜ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ (ਉਰਦੂ ਸਟੀਕ)।
2. ਆਨੰਦਘਨ, ਟੀਕਾ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ।
3. ਸੀ. ਆਰ. ਸ਼ੂਨਕ (ਸੁਆਮੀ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ।
4. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਨਿਤਨੇਮ ਸਟੀਕ।
5. ਗੁਰਦਯਾਲ ਸਿੰਘ (ਸਰਦਾਰ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ।
6. ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ (ਸਾਧੂ), ਜਪੁ ਪਦਾਰਥ ਸੁਬੋਧਨੀ।
7. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ (ਪੰਡਿਤ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ।
8. ਤੋਲਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਗੋਇੰਦਵਾਲ, ਜਪੁ ਜੀ ਟੀਕਾ ਲਿਖਤੀ।
9. ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨਿਰਮਲਾ, ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪ।
10. ਫਤੇ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ), ਜਪੁ ਭਾਖਾ।
11. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਗਿ), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ।
12. ਮੂਲ ਰਾਮ (ਸਾਧੂ), ਸਟੀਕ ਜਪੁ ਜੀ।
13. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾ।
14. ਰਾਮਦਿੱਤਾ (ਭਗਤ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ।
15. ਮਨੀ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ), ਜਪੁ ਗੋਸਟ।
16. ...ਜਪ ਪ੍ਰਮਾਰਥ (ਹਸਤਲਿਖਿਤ)।
17. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਿਮਲਾ, ਜਪਗ੍ਰੰਥ।
18. ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ (ਬਾਵਾ), ਅਦਾਸੀ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ।
19. ਪਰਮਾਨੰਦ, ਜਪੁ ਜੀ (ਟੀਕਾ)।
20. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ (ਸਵਾਮੀ) ਪੰਡਿਤ, ਜਪਸੰਹਿਤਾ।
21. C.C. Caleb, The Japji.
22. Gopal Singh (Dr.), The Song of Nanak.
23. Gursharan Singh Bedi, The Psalm of Life.
24. Khushwant Singh, Jupji.
25. Macauliffe, The Japji.
26. Mehta Udhodas, The Japji Sahib.
27. Raghu Nath Rai, The Jap ji of Guru Nanak.
28. Sher Singh (Swami), The Jap ji.
29. Trumpp's Translation Siri Guru Granth Sahib.

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ 'ਨਾਭਾ' ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਦੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਹ 'ਕਰਮਖੰਡ' ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾ ਅਰਥ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਦੇਸ਼ (ਅਰਥਾਤ) ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਦੂਜਾ ਅਰਥ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਕਰਮਯੋਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਰਜਾ-ਕਰਮਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ (ਜਪੁ)।

'ਕਰਮ' ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਪਦ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਅਰਥ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਮੁਖ ਟੀਕਾਕਾਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ-

1. ਉਤਮ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਬਾਲ ਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ।
2. ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ), ਸ੍ਰੀ ਅਮੀਰ ਭੰਡਾਰ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ।
3. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਹੀਰੀਏ (ਭਾਈ), ਗੁਰੂ ਢੰਢੋਰਾ ਅਰਥਾਤ ਟੀਕਾ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ।
4. ਐਫ. ਸੀ. ਗਡੀ ਹੋਕ, ਜਪੁ ਜਹਾਜ਼।
5. ਸ਼ੰਕ੍ਰਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ (ਸੁਆਮੀ), ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ।
6. ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲੀਏਵਾਲੇ (ਸੰਤ), ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਕਥਾ।
7. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਹਾਕਵੀ (ਭਾਈ), ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ।
8. ਸਦਾ ਨੰਦ, ਜਪ ਟੀਕਾ ਸੰਖੇਪਾਰਥੀ।
9. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
10. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ
11. ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਬਾਹਰੀ (ਅਨੁ.), ਸੰਤ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ਕ੍ਰਿਤ ਟੀਕਾ ਜਪੁਜੀ।
12. ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰਕ (ਸੰਤ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
13. ਹਰ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ (ਪੰਡਿਤ), ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕਾ।
14. ਹਰਿਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਨਿਰਣੈ।
15. ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਵਿਆਖਿਆ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ।
16. ਜੋਧ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ), ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਟੀਕ।
17. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਕਥਾ ਸਾਗਰ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
18. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
19. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ, ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।
20. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ), ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ (ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਟੀਕਾ)।
21. ਬਦਨ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨੀ), ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਵਾਲਾ ਟੀਕਾ।
22. ਬ੍ਰਿਜ-ਬੱਲਭ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਪ੍ਰਤੱਖਯ ਦਰਸ਼ਨ।
23. ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ (ਸੁਵਾਮੀ), ਜਪੁ ਸਾਹਿਬੁ (ਸਿੰਧੀ ਟੀਕਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ)।
24. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰਈਸ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
25. ਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ), ਸੰਥਯਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ।
26. ਮੱਖਨ ਸਿੰਹ (ਭਾਈ), ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਟੀਕ।
27. Harchand Singh (Canada), Jap ji Hymns.
28. Harnam Singh, The Japji Translated into English and Explained.
29. Jiwan Singh (Sant Rein), Japji Sahib.
30. M. L. Peace, Japji Sri Guru Nanak's.
31. Kirpal Singh, The Jap ji.
32. Parkash Singh, Guru Nanak and His Japji.
33. Puran Singh (Prof.), Japji Sahib.
34. Rama (Swami), Japji : Meditation In Sikhism.
35. Shankar Dayal, Translation of Japuji Sahib.

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚਲੇ 'ਕਰਮ' ਪਦ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਅਰਥ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸਮੀਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਧਾਰ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਰਮ-ਕਰਮੁ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤਿਆਂ ਪਹਿਲਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹਨ-'ਕਰਮ' ਅਤੇ 'ਕਰਮੁ'। ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਰ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤਥ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 391 ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ 'ਕਰਮ' ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਵਾਲੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਫ਼ਜ਼ਲ ਆਦਿ ਅਰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਸਥਾਨ ਉਤੇ 'ਕਰਮ' ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ, ਕੰਮ, ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਹੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਸਰੂਪ 'ਕਰਮੁ' ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਪੂਰੇ 100 ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਇਹ ਪਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ (88 ਵਾਰ) ਅਰਬੀ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੇਵਲ 12 ਵਾਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯਮ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ 'ਕਰਮ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਕਰਮੁ' ਅਰਬੀ ਪਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਪੜਚੋਲ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਪਰਾਬੋਧਿਕ ਸੂਖਮਤਾਈਆਂ ਸੰਮਿਲਿਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਸਵੀਰ: ਲੌਂਗਮੈਨ

'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ 'ਕਰਮ' ਪਦ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ 'ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਅਵਸਥਾ' ਕਰਨੇ ਯੁਕਤੀ-ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੋ, ਸ਼ਬਦ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਸਾਧਣ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਦੇ ਅਰਥ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਪੜਚੋਲ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਮੱਕਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੂਪ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ-ਸੁਭਿ ਅਮਲਾ ਬਾਝਹੁ ਦੋਨੋ ਰੋਈ। ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਮਨਹਠ ਬੁਧੀ ਕੇਤੀਆ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ॥
ਕੇਤੇ ਬੰਧਨ ਜੀਅ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰ॥
ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥ 5॥

ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੋ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਬਹੁਪਖੀ ਬੌਧਿਕ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ-ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਾਧਨ ਸਤਿ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਨ, ਬੁਧੀ, ਚਿਤ ਰੂਪ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੂਖਮ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਤੋਂ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਾਧਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੁਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਹੈ, ਸਦ-ਆਚਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਧਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ 'ਕਰਮ' ਹੀ ਸਰਵ-ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ 'ਕਰਮ' ਮਾਨਵ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ 'ਸ਼ੁਭ-ਵਿਹਾਰ' ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਮਵਾਦ ਇਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਇਸ 'ਕਰਮ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਜੀਅ ਕਾ ਬੰਧਨ' ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੁਧਾਂ ਦਾ ਅਟੁਟ 'ਕਰਮ-ਚਕ੍ਰ' ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜਨਮਾਂਤਰ ਤਕ ਜੀਵ ਲਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮਾਨਵੀ-ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਾਧਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਾ ਦੇ ਅਗਲੇ-ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਜੀਵ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਅਮਲ-ਖੇਤਰ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਮਨੁਖ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਇਕ ਪਸ਼ੂ-ਜੋਨੀ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਸਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਛੀ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਦੇ ਕਰਮ-ਖੇਤਰ ਵਖ ਹਨ। ਜੋ ਸੂਖਮ ਕਰਮ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗੇ-ਪਿਛੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਥੂਲ ਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਲ ਚੰਬੜਿਆ ਸੂਖਮ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਦੀ ਗਿਆਨ-ਸਾਧਨਾ, ਉਸ ਸੰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਸੂਖਮ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੇ 'ਕਰਮ-ਚਕ੍ਰ' ਨੂੰ ਸਾਧਕ 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕਰਮਵਾਦ 'ਕਰਮ-ਚਕ੍ਰ' ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਉਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਨਵ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ 'ਕਰਮਵਾਦ' ਦੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ-ਮਤ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਥਿਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਕ੍ਰਿਅਤਾ ਵਲ ਧਕੇਲ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ-ਸੂਖਮ-ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਕਰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਸ਼ੂ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਖ਼ਾਲਿਸ ਮਾਨਵੀ-ਅਮਲ ਉਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤੰਜਲਿ ਯੋਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚਿਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਯੋਗ-ਸਾਧਨਾ ਨੇ ਸਾਧਕ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਤਾਂ ਰੋਕ ਦਿਤੇ ਪਰ ਅਗਲੇ ਜੀਵਨ-ਪੰਧ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਧਕ ਦਾ ਸ਼ੂਨਯਤਾ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਪਾਤੰਜਲਿ ਯੋਗ ਨੇ ਸਾਧਕਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ, ਸੰਸਕਾਰ-ਬੀਜ, ਵਿਚਾਰ ਮੇਟਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਵ-ਸੰਕਲਪ, ਨਵ-ਵਿਚਾਰ, ਨਵ-ਕਰਮ-ਬੀਜ ਸਿਰਜਣ ਵਲ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮੱਤ ਦੇ ਪਾਲਣਕਰਤਾ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਿਰਵਿਕਲਪ, ਨਿਰਬੀਜ, ਨਿਰਵਿਚਾਰ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕ੍ਰਿਅ ਜਾਂ ਸ਼ੂਨਯ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ-ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ-ਕਰਮ ਬੁਧਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਰਮ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਥੂਲ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਉਨਤੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਇਕ ਸਿੱਖ-ਚਿੰਤਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਧਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਜਾਂ ਸ਼ੁਭਅਮਲ-ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੰਡ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਣਹੋਣੀ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਕਿਰਤ' ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਅਤੇ 'ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਵਿਵਹਾਰਿਕ-ਅਮਲ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੁਦਾਇ ਯੋਗੀਆਂ ਜੈਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਜੈਸਾ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਬੁੱਧੀਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਮ' ਦੀ ਗਲ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ' ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਭ੍ਰਾਂਤੀ-ਯੁਕਤ ਹੈ। 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਤਾਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨਾ-ਖੰਡ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਮਾਨਵੀ ਯਤਨ ਸੰਮਿਲਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦੈਵੀ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਹ ਪ੍ਰਥਮ-ਚੇਤਨਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਸ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਨੰਦਮਈ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਰਾਤਾਂ, ਰੁਤਾਂ, ਤਿਥੀਆਂ, ਵਾਰਾਂ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਨਿਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ। ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸੁਖਦ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਖ-ਸੁਵਿਧਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਾਂਗ ਸੰਵਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਮੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਪਾਪ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅਵਤ੍ਰਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਬਾਈਬਲ' ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਮਾਨਵ ਲਈ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟਮਈ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਮਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਥੂਲ-ਕੁਦਰਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਕਰਮ-ਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਹਰ ਕਰਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਜਣਹਾਰਾ ਆਪ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੇ ਧਰਤੀ-ਧਰਮਸਾਲ ਉਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਿਆਂ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ। 'ਬਾਈਬਲ' ਨੇ ਮਾਨਵੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਜੋ ਤਸਵੀਰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਅਤੇ 'ਆਦਮ-ਹਵਾ' ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਪਾਪੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਬਲਕਿ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਇਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਸਾਧਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਰੁਟੀ-ਰਹਿਤ ਹਿਸਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਟਲ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਉਤੇ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਕਰਮ-ਫਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਠੋਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਟਲ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਸਰਵ-ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਫਲ ਸੰਚਾਲਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇੰਜ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਦਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਆਰੋਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਮਹਤਵ ਦੀ ਮੂਲ-ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ'। ਨਾਲ ਹੀ ਅਗੇ ਆਇਆ ਹੈ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ'। ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦੈਵੀ-ਨਿਯਮਾਵਲੀ,

ਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਮੈਂ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਤਿ-ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸਾਧਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਤਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਮਾਨਵੀ-ਕਰਮ ਦਾ ਅਰੰਭ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਤੋਂ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਦੈਵੀ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਥਮ-ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ-ਸ਼ੁਧਤਾ ਬਿਨਾ ਜੀਵ 'ਸਚਿਆਰ' ਹੋ ਕੇ 'ਸਚਖੰਡ' ਦੀ ਅਸੀਮ ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ-ਚੇਤਨਾ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਯੋਗ-ਅਯੋਗ (ਕਚੇ-ਪਕੇ- ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ) ਕਰਮ ਦੀ ਸੂਝ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਯਤਨ ਪੂਰਵਕ ਬਹੁ-ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਭੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਬਣ ਕੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਖੰਡ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਖੰਡ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ ਗਿਆਨ 'ਸਾਮਾਨਯ ਗਿਆਨ' ਹੈ, ਸਾਧਕ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਿਤ ਪਰਿਨਿਸ਼ਪੰਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕਠਿਨ ਪਰਿਸ਼੍ਰਮ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ, ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨ ਅਤੇ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜਨਮਾਂਤਰ ਤੋਂ ਛਾਈ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰੂਪਤਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਨੁਪਮ ਸੁੰਦਰਤਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਖੰਡ ਦੀ ਸਫਲ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ੁਧਤਾ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਸਾਧਕ ਵਾਸਤੇ ਮਿਥਿਆ 'ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ' ਵਾਲਾ ਸਾਧਨਾ-ਪੰਧ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਜੀਅਹੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਧਨਾ-ਪੰਧ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਸੀ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅਮਲ-ਸ਼ੁਧਤਾ' ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਬਿਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਹੀ 'ਜੀਅਹੁ ਨਿਰਮਲ' ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ-ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ-ਕਰਮ ਬੁਧਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਰਮ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਥੂਲ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਉਨਤੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਇਕ ਸਿੱਖ-ਚਿੰਤਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਧਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਜਾਂ ਸ਼ੁਭਅਮਲ-ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ 'ਸਰਮਖੰਡੀ' ਸਾਧਨਾ, ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧਤਾ ਦਾ ਅੰਤਿਮ-ਫਲ 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਸੋ, ਅਮਲ ਜਾਂ ਕਰਮ ਦਾ ਖੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ 'ਅਮਲ' ਸਿੱਖ-ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਜਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ (ਅਰਥਾਤ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਦੀ ਘਾੜਤ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਜੋਧੇ, ਮਹਾਬਲੀ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਖੜੇ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੇ ਜੂਝਣ ਲਈ ਕਰਮ-ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ। ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਰਮ-ਭੂਮੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਵਾਲੇ, ਸਬਰ ਵਾਲੇ, ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਲੋਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋਣ। ਫਿਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੰਡ 'ਸਚਖੰਡ' ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ ਉਹ ਅਤਿ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਸਾਧਕ ਅਤੇ ਭਗਤ-ਜਨ ਹਨ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਸਤਿ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਘਾਲਣਾ ਦੁਆਰਾ 'ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ' ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਜੀਅਹੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲ' ਹੋਏ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਟਿਕੇ 'ਸਚਖੰਡ' ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। 'ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ' ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ 'ਜੋਰੁ' ਪਦ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਮ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਯਤਨ-ਪੂਰਵਕ ਅਮਲ-ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਦਾ 'ਕਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੂਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ 'ਖੰਡ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਟੀਕਾਕਾਰ 'ਅਵਸਥਾ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮੂਲ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਦੈਵੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਰਬ-ਭਾਂਤ ਵਿਭੂਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੈਸੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ-ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰ ਸਕਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਹ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮੀ ਹੈ। 'ਖੰਡ' ਦੇ ਮੂਲ-ਅਰਥ ਹਨ- ਟੁਕੜਾ, ਭਾਗ, ਅੰਸ਼, ਅੰਗ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਖੰਡ' ਸ਼ਬਦ ਭਾਗ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ 'ਸਾਧਨਾ-ਭਾਗ' ਹੈ। ਇੰਜ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਜਿਗਿਆਸੂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ-

1. ਪ੍ਰਥਮ ਸਾਧਨਾ ਭਾਗ- ਧਰਮ: ਇਸ ਸਾਧਨਾ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਾਧਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵਕ ਵਿਵਹਾਰ, ਦੈਵੀ-ਨਿਆਇ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਰੂਪ ਫ਼ਰਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ-ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. ਦੂਜਾ ਸਾਧਨਾ ਭਾਗ- ਗਿਆਨ: ਇਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸਾਧਕ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਕ ਗਿਆਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3. ਤੀਜਾ ਸਾਧਨਾ ਭਾਗ- ਸਰਮ (ਸ਼੍ਰਮ): ਇਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ-ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ, ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ ਸਾਧਕ ਦੇ ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਸੁਰਤਿ ਅਤੇ ਮਤਿ ਉਤੋਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

4. ਚੌਥਾ ਸਾਧਨਾ ਭਾਗ- ਕਰਮ: ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਧਕ ਸ਼ੁਭ-ਅਮਲ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

5. ਪੰਜਵਾਂ ਸਾਧਨਾ ਭਾਗ- ਸੱਚ: ਇਹ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਖੰਡ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਅਨੰਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਫੋਨ:91-99971-39539

ਤਰੇਹਠ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਨੇ ਸੰਤਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੂਨੀ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਨੂੰ

ਦੁਖਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਦੀਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਦੇ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਈਚੋਗਿਲ ਨਹਿਰ ਤੱਕ' ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪਾਤਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਤਰ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੜਨ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ''ਓ ਛੱਡ ਇਲਮਦੀਨਾ, ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਛੋਟਾ ਕਰਦੈਂ। ਇਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਰੌਲਾ, ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਬਹਿਣੈ।''

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰਹਿਤਲ 'ਤੇ ਵਸਦੇ, ਜੀਣ-ਥੀਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ-ਥੁੜਾਂ ਤਲਾਸ਼ਦੇ, ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ 'ਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਵਰਗੇ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਵੰਡ ਦੀ ਲਕੀਰ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਏਨੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਪਾ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੋਏਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ।

ਰੌਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿੜਨ 'ਤੇ ਦਾਦੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਉਹ ਰਾਤ ਆਮ ਰਾਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਕਾਲੀ ਤੇ ਡਰਾਉਣੀ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਗਵਾਂਢਣ ਤਾਬੋ ਤੇਲਣ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਲਾਗੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਭੈਣ ਬੰਸ ਕੌਰੇ ਰੌਲਾ ਤਾਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਵੱਢ ਖਾਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਕੋਠੇ ਜਿੱਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਘਰ। ਕੋਈ ਹੇਠਲੀ ਉਤਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿੱਥੇ ਮੂੰਹ ਦੇਵਾਂਗੇ? ਫੱਜੇ ਦਾ ਪਿਉ ਕਹਿੰਦਾ, ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੂਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਛੱਡ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਈ ਭੈਣ ਮੇਰੀਏ। ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੱਲੇ ਘਰ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲਿਆ ਕਰੀਂ। ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬੱਝੀ ਵਹਿੜ ਨੂੰ ਧੁੱਪੇ-ਛਾਵੇਂ ਕਰਵਾ ਦਿਆ ਕਰੀਂ। ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇਰਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਠੰਢਾ ਹੋਊ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੁੜਾਂਗੇ। ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਕਿਤੇ ਘਰ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ?' ਫਿਰ ਦਾਦੀ ਉਦਾਸ ਸੁਰ 'ਚ ਬੋਲਦੀ, 'ਪੁੱਤ ਕਈ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਝੱਖੜ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਗਈਆਂ। ਕਈ ਰੁੱਤਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਬਦਲੀਆਂ। ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਛੱਡ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਨਾ ਮੁੜੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਮਰ ਖਪ ਗਏ। ਅਜੇ ਵੀ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ।'

ਹਾਂ, ਅਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਆਹ ਛੇ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਏ ਮਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ 'ਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਾਈਆਂ ਦੀ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਧੂਹ ਕੇ ਖੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰਨਾਮੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਰੂਹ ਕੰਬਦੀ ਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਕਾਰਿਆਂ 'ਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਨੇਕਾਂ ਉਹ ਵੀ ਏਥੇ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੇਹਾ ਸਰਾਪ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਭੋਗਿਆ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਵਸਦੇ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ? ਉਹ ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਭੱਠੀਆਂ 'ਤੇ ਅੱਗ ਸੇਕਦੇ, ਖਤਾਂ ਬੇਲਿਆਂ 'ਚ ਢੋਲੇ ਗਾਉਂਦੇ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਸਾਂਝੇ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਧੀਆਂ- ਧਿਆਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰੀਂ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਵੇਰ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸਿਜਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਰੱਲ ਕੇ ਤ੍ਰਿੰਝਣਾਂ, ਤੀਆਂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਸਜਾਏ ਸਨ। ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਲ-ਮਿਲ ਹਸਦੇ- ਖੇਡਦੇ ਲੁੱਡੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਕਿਹੜੀ ਕੁਲਹਿਣੀ ਰੁੱਤ ਆਣ ਉਤਰੀ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਗੇੜ ਦੇਣ ਨਿਕਲ ਤੁਰੇ ਲੋਕ। ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ, ਮਜ਼ੂਬ ਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ। ਫਿਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਰਹਿਬਰ ਯਾਦ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਨਾ ਵਾਰਸ।

ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਬੁੱਢੀ ਬੇਬੇ ਭੀੜ 'ਚ ਵਿਛੜ ਪਈ ਭੈਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਕੇ ਰੋਂਦੀ ਏ। ਹਰ ਘਰ, ਹਰ ਗਲੀ, ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਵੀ ਹਰ ਕੁਰ, ਬਿਸ਼ਨ ਦੇਵੀ ਤੇ ਫਾਤਮਾ ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਸੁਣ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕੋਈ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਾਈ ਬੰਦੀ, ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ- ਧਿਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕਰਦੇ ਦਿਸ ਪੈਣਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਏਥੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ। ਉਹ ਵੀ ਏਥੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਹੀਆ ਗਿੜਦਾ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ ਚੀਰ ਕੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਲਕੀਰ ਵੇਖੀ। ਕਾਫਲੇ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖੇ। ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਆਪ ਅੱਖੀਂ ਤੱਕੀ। ਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵੱਢ ਕੇ ਪਰੋਏ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਸਕੇਗਾ? ਪਨਾਹਗੀਰ, ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ, ਰਫਿਊਜ਼ੀ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਜ਼ੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰ-ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਕੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਅਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜਗਮਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬਦਲ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਾੜੀ ਦਾ ਸਾਲੂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਹੂ 'ਚ ਰੰਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੀਨਾ ਚੀਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰ ਕੇ ਆਵੇਗੀ। ਕਿਸ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਤਮ ਬਣੇਗੀ?

ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ 1929 ਵਿਚ ਬੁਲਗਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਇਆ ਤਬਾਦਲਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਵੀਹ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਬੁਲਗਾਰੀਆ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਬਾਦਲਾ ਜਬਰਨ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੁਲਗਾਰੀਆ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਾਪਰਿਆ।

ਜੇ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 30,335 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਉਧਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸੌ ਸੱਠ ਬੱਚੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣੇ ਪਏ। ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ 42,93,896 ਸਨ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਉਜੜਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ 37,95,396 ਸਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋ ਇਸ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 79,95,292 ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਦਸ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲੁੱਟੀ-ਪੁੱਟੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਦਰਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਖਿੜਦੀਆਂ ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਬਲਾ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ। ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਾਂ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉਠਦੇ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ।

ਤਰੇਹਠ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਨੂੰ। ਉਜਾੜੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹੇ ਦਸ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੋਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬੀਤੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਘਾਣ 'ਤੇ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਜਾਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਫੌਜੀਆਂ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 'ਅਣਪਛਾਤੇ ਸਿਪਾਹੀ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਵਸ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਥੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੰਗਾਂ, ਯੁੱਧਾਂ, ਤਬਾਹੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ 'ਚ ਹੀ ਅਣਗੌਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

1947 'ਚ ਵਿਛੜੇ ਦਸ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਣਗੌਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ਗੇਟ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਫੋਕਲੋਰ ਰਿਸਰਚ ਅਕਾਦਮੀ ਵਲੋਂ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਇਸ ਸਮਾਰਕ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਦੋ ਹੱਥ ਬਣਾ ਕੇ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਨਿੰਬ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਨਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੱਗੇ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ' ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਮ 'ਹਮ ਜੋ ਤਾਰੀਖ-ਏ-ਰਾਹੋਂ ਮੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ' ਦਰਜ ਹੈ।

ਇੰਦਰ ਤੇ ਅਪੱਸ਼ਰਾਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ

ਇੰਦਰ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਖਤ ਵੀ ਲਿਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਰੋਸ ਉਠਦਾ ਪਰ ਉਹ ਰੋਸ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਪੱਸਰਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਇਤਨਾ ਮਸਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਫੁਟਕਲ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ... ਮਨ ਸੋਚ ਲੈਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਮਨ ਤਾਂਘਦਾ ਪਰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖਰਾਬ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਨਾ ਲਗਦੀ।

ਪਰ ਅੱਜ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਖਤ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਖਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖਤ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਸ ਇਕ ਸਤਰ ਸੀ:

"ਖਤ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਮਿਲਣ ਆ ਜਾ।"

ਮਨ 'ਚ ਕਈ ਖਿਆਲ ਉਠੇ। ਸੋਚਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ ਡੋਲਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਾਂਗ ਮਨ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਗੋਰੇ ਬੱਦਲ ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੁਕੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਪਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਬੱਦਲ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਖੱਦਰ ਵਾਂਗ ਪਾਟ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਤਰਿਆ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਬੱਦਲ ਨੇ ਅੱਜ ਹੀ ਛਿੜਕਾਉ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਰੇ ਕਚੂਚ ਤੇ ਕੋਮਲ-ਕੋਮਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੱਸੀ ਵਾਲੀਆਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਤਰੀਆਂ ਡੋਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਤੀਆਂ 'ਚ ਨੱਚਦੀ ਨਾਰ ਵਾਂਗ ਮਸਤ ਝੂਮ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਕਹਿਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਹਿਣ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਛੱਤਰੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜ੍ਹਾਂ ਸਾਂ। ਸਰਸਰਾਉਂਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਤਪਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਗਈ। ਮੇਰਾ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੂਏ ਦੀਆਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਦਾ ਟੋਟਾ ਵਲ ਖਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ-ਤੁਰਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰੁਕਦਾ ਸਾਂ। ਵਧਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਤੱਕਣ ਨਾਲ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਘਿਰ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਲੁਕੋ ਕੇ ਉਹ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਖੇਡਣ ਆ ਗਏ ਹੋਣ। ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿ-ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘਣ ਲਗ ਪਏ।

ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਇੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਮੁੱਕੇ ਨਾ ਤੇ ਇਸ ਸਫਰ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ ਆਏ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਮਿਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ, ਇੰਦਰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਘਰ 'ਚ ਚੁੱਪ ਜਿਹੀ ਵਰਤੀ ਸੀ। ਅਜੀਬ ਉਦਾਸੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਖੇੜਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਦਾਸੀ ਸੀ ਜਾਂ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰੀ ਚੁੱਪ। ਪਰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼-ਉਦਾਸ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਬੈਠ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਸੱਜਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਤੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸੁੰਨੀ-ਸੁੰਨੀ ਜਾਪੀ। ਚੌਂਧੀ ਲੱਗੇ ਵਾਂਗ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਕੇ ਝਾਕਦੀ, ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਨਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇੰਦਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੁੱਤਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੀ ਮੱਖੀਆਂ ਬੈਠ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੁੱਢਿਆਂ ਵਾਂਗ ਧੌਣ ਸੁੱਟੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ 'ਚ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਵੀ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੜਕਾਇਆ, ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਕੇ ਇੰਦਰ ਓਦਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਗਲ ਚੰਬੜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਅ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਿੰਦ ਦੀ ਬਿੰਦ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਚੋਂ ਹਉਕਾ ਉਠਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਸੱਜਰੇ ਹੰਝੂ ਦੂਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲਹਿਰ ਵਾਂਗ ਉਠੇ। ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਮੈਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ।

'ਕਿਉਂ? ਕੀ ਗੱਲ ਐ?" ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕੁਝ ਨੀ...ਐਵੇਂ।" ਇੰਦਰ ਨੇ ਅਧੂਰੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਮਣਕਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੰਝੂ ਛਿੜਕੇ।

ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਚਿਰਾਂ ਵਿਛੁੰਨੇ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਮਨ ਭਰ ਈ ਆਉਂਦੈ। ਇੰਦਰ ਮੈਥੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨੋਂ ਬੜਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਸਾਂ। ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਸੁਖ ਏਨਾ ਹੁੰਦੈ, ਮੈਂ ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸੁਖ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਅਹਿਸਾਸ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਸਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਇੰਦਰ ਮੈਥੋਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਲਗਣ ਦੀ ਵੀ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਦਰ ਲਈ ਮਨ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਰੋਸ ਉਠਦਾ ਕਿ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਬੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਭਾਬੀ ਰਾਣੀ ਸੀ, ਰੂਪਵਤੀ ਸੀ, ਇੰਦਰ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਅਪੱਸਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਭੁੱਲ ਬੈਠਾ ਸੀ।

"ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ।" ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚੁੱਪ ਤੇ ਭੈਭੀਤ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਕਾ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

"ਮੈਨੂੰ ਸਗੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਐ, ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਸਾਥੀ ਮਿਲਿਐ।" ਮੈਂ ਗੱਲ ਚਾਲੂ ਰੱਖੀ। ਮੈਂ ਛਤਰੀ ਕਿੱਲੀ 'ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਤੇ ਬੁਸ਼ਰਟ ਲਾਹ ਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਚੀਸ ਉਠੀ। ਰੁੱਗ ਜਿਹਾ ਭਰਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ। ਬੇਸੁੱਧ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਪਲੰਘ ਦੀ ਬਾਹੀ 'ਤੇ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਕਮਰਾ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉਪਰ ਧੂੜ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀ ਤਹਿ ਜੰਮ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਾਬੀ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਿਹਾ...ਉਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਪਰ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚੀਉਂ ਮੂਰਤ ਸੀ, ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ ਚੰਦ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ਉਸ ਦੇ ਗਜ਼-ਗਜ਼ ਲੰਮੇ ਕੇਸ, ਕਾਲੇ ਰੇਸ਼ਮ ਵਾਂਗ ਹਵਾ 'ਚ ਉਲਰੇ ਸਨ। ਸਡੌਲ ਸਰੀਰ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਘੜਿਆ ਟੋਟਾ ਜਾਪਿਆ, ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਹੁਸਨ ਦੀ ਅਥਾਹ ਤਾਰੀਫ ਦੇ ਭਾਵ ਉਠੇ।

"ਇੰਦਰ ਯਾਰ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਐਂ।" ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਮਸਤ ਅੱਖਾਂ ਉਠਾਈਆਂ। ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮਿਰਗ-ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਪੱਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੱਪਣੀ ਵਾਂਗ ਕੀਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਹੁਸੀਨ ਅੱਖਾਂ ਦਿਨ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਚੁੰਮਦੀ ਸੀ।

"ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਦਿੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਬੀ ਦਾ ਦਿਲ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ। ਗੁਣਵੰਤੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।" ਮੈਂ ਤਾਰੀਫ ਦੇ ਵਹਿਣ 'ਚ ਰੁੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਮੂੰਹ ਧੋਤਾ। ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਪੈਗ ਭਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਖਲੋਤਾ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਅਪੱਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੂਰਤਾਂ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਹ ਇੰਦਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੰਦ ਮਖਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੱਸਦੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਏ ਹੋਰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਵੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਜਿਹੀ ਆਈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੱਕਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇੰਦਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਪਲਟਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਮੈਂ ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਨੌਕਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਤ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਇੰਦਰ ਛੱਤ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੋ ਪਲੰਘਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਹੀਰ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੱਗ ਤੇ ਦੋ ਗਲਾਸ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਿਆਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਿਆ।

"ਤੈਨੂੰ ਹਾਲੀ ਵੀ ਸਬਰ ਨੀਂ ਆਇਆ?" ਮੈਂ ਬੈਠਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਉਹ ਕਾਫੀ ਪੀ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

"ਸਬਰ ਕਿੱਥੇ?" ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਗਲਾਸਾਂ 'ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਣਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਚੋਂ ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬਲੌਰੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਡਲ੍ਹਕ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ।"

"ਹਾਂ।" ਇੰਦਰ ਨੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਗਲਾਸ 'ਚ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ।

"ਤਾਂ ਫੇਰ...?"

"ਪਰ ਅੱਜ ਪੀਣੀ ਪਊ।" ਇੰਦਰ ਨੇ ਅੜੀ ਤੇ ਮਾਣ ਭਰੇ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਭਰਿਆ ਗਿਲਾਸ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਧਾਇਆ। ਨਿੱਤਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ 'ਚ ਨਸ਼ਾ ਬੂ ਬੂ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਗਲਾਸ ਫੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਨੇੜੇ ਕੀਤਾ। ਇੰਦਰ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਗਲਾਸ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਸੇ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗਲਾਸ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਚੀਸ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਥੱਲੇ ਜੀਭ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਦਬਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਉਕਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਗਾਹ ਪਲਟ ਲਈ। ਘਰ ਅੱਗੇ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਦਲਾਨ 'ਚ ਬੱਤੀ ਜਗਦੀ ਸੀ, ਦੋ ਸਰੂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਝੂਟੇ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੱਦਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ। ਇਕ ਛੂਕ... ਇਕ ਡਰਾਉਣੀ ਗੂੰਜ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਇੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਚੂਰ ਸੀ, ਜਗਦੀ ਬੱਤੀ 'ਚ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬੇਸੁਰਤ ਸੀ, ਬੇਖਬਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਝਾਕਦਾ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਨੌਕਰ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਜਾਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਡੀਕਦਾ ਸਾਂ, ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਆਏਗੀ... ਮਾਂ ਨਾ ਆਈ, ਭਾਬੀ ਆਵੇਗੀ ਪਰ ਭਾਬੀ ਵੀ ਨਾ ਆਈ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਪਾਸ ਸੌਣਾ ਯੋਗ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੰਜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਰ ਛੱਤ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਬੱਦਲਾਂ 'ਚ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਸੀ। ਬੱਦਲ ਚਮਕ ਪਏ ਸਨ। ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਸਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੱਦਲ ਪਤਲਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤਾਰੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਜਗਦੇ ਦਿਸਦੇ ਸਨ। ਖੇਤਾਂ 'ਚ 'ਸਾਂ ਸਾਂ' ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਸੁੱਤਾ ਸੀ, ਇੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਅਨੋਖੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਇਕ ਬੁਝਾਰਤ ਮਨ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਬਣ ਗਈ। ਇਤਨੀ ਗਹਿਰੀ ਚੁੱਪ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਜੀ ਤੇ ਪਾਸਾ ਬਦਲਦਾ ਤਾਂ... 'ਚੀਂ ਚੀਂ' ਸੁਣਦੀ। ਦੂਰ ਇਕ ਛੱਤ ਉਪਰ ਗੜਵੀ ਤੇ ਕੌਲੀ ਖੜਕੀ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤ੍ਰਭਕ ਕੇ ਝਾਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਛੱਤ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਵਲੇਲ ਪਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਬੀ ਇੰਦਰ ਪਾਸ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੱਚੀਂ ਹੀ ਭਾਬੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤੰਗ ਕਪੜਿਆਂ 'ਚ ਸੀ। ਤੰਗ ਕਪੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਗੱਠਿਆ ਤੇ ਸਡੌਲ ਸਰੀਰ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੜਕ ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਸੀ। ਛੱਤ ਤੇ ਰਾਜ਼ ਭਰਿਆ ਨਾਚ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਜੀਬ ਲੀਲ੍ਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਦੰਗ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਗਦਿਆਂ-ਸੰਗਦਿਆਂ ਭਾਬੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ। ਉਸ ਦਾ ਗੋਰਾ-ਗੋਰਾ ਮੁਖੜਾ ਮਤਾਬੀ ਸੀ। ਸੁਰਖ ਹੋਠਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲਾ ਤਿਲ ਦੱਖ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਲੰਘ ਦੀ ਬਾਹੀ 'ਤੇ ਕਸੀ-ਕਸਾਈ ਬੈਠ ਗਈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਲੰਘ ਉਪਰ ਚਿੱਟੀ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਤਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਚੰਦ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਇੰਦਰ ਤੇ ਅਪੱਸਰਾਂ ਸਾਫ ਦਿਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੰਦਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਭਾਬੀ ਦੀਆਂ ਨਰਮ ਉਂਗਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਉਪਰ, ਤਰਬਾਂ ਤੇ ਫਿਰਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੂਹਣੀਆਂ ਇੰਦਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਈ, ਮੈਂ ਪਾਸਾ ਫੇਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੱਕਣੇ ਲਈ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮੋੜ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਹੋਂਠਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘੁੱਟ ਭਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੰਦ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਦਲ ਇਕ ਗੁਲਾਈ 'ਚ ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੰਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰੂਪ ਇੰਦਰ ਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੰਦ ਰੁਕ ਕੇ ਤੱਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਦਰਖਤ ਝੂਮਣੋਂ ਹੱਟ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਲਾਬੀ ਪੌਣ ਦੇ ਝੋਕੇ ਰੁਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਰੋਦ ਸੀ, ਗੂੰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਛੇੜ ਸੀ, ਝਖੇੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਰੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਦਲ ਪਾਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਝੂਮ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਪਾਸਾ ਪਰਤਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਯਾਰ ਦਾ ਪਰਦਾ ਤੱਕਣ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਈ। ਸਾਹਮਣੇ ਸਫੈਦੇ ਦੇ ਦਰਖਤ ਝੂਮ ਤਾਂ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਖੜਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਝਾਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਪਾਸਾ ਬਦਲਿਆ। ਅਖਾੜਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਅਪੱਸਰਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਲੰਘ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੱਜਧੱਜ ਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਬਦਲਾਂ ਨੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਢਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਸੁੰਨੇ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਝਮਕ ਕੇ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਤੱਕਦਾ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਹੱਸਦਾ, ਕਦੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਂ 'ਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਨੀਂਦਰ ਆ ਗਈ। ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਚਿੱਟਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਇੰਦਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਖੇਤ 'ਚ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੌਕਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਊ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਚੁੱਪ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੁੱਲ੍ਹ ਸੀਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਹੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਲੋੜ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਆਹਰ ਨਾਲ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਬੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਬਦੋ-ਬਦੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਤਾਰੀਫ ਹੁੰਦੀ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਇੰਦਰ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿਉਂ ਸੀ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸੀ? ਅਜੀਬ ਸੁੰਨਾਪਨ ਮਨ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਨੌਕਰ ਭੇਜ ਕੇ ਮਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਆਈ। ਉਸ ਰਸਮੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

"ਚੰਗਾ ਪੁੱਤ, ਤੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕੀ ਪਤੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣੈ।" ਮਾਂ ਨੇ ਉਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਵਾਕ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ? ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੈਠਣਾ ਕਠਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨੌਕਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਢਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਦਸ ਕੁ ਕਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਹਵਾ ਫਰਨ-ਫਰਨ ਜੰਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤੜਪ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਜਾਨਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਸਾਂ। ਇੰਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੀ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਨਸ਼ਾ ਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇਕ ਕੁੜੱਤਣ ਘੁਲ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਇਹ ਕੀ ਤਮਾਸ਼ੈ?' ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵਿਅੰਗ ਭਰਪੂਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੱਸ ਪਿਆ।

'ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੀ ਤਾਂ ਰਹਿ ਗਿਐ।' ਉਸ ਨੇ ਗਰਦਨ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਛਾਤੀ 'ਚ ਰੁਕੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੋਵੇ।

'ਕੀ ਮਤਲਬ?'

'ਹਾਂ ਮਤਲਬ ਕੁਝ ਨੀ।' ਉਹ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੱਸਿਆ।

'ਇੰਦਰ, ਮੈਂ ਦੁਚਿੱਤੀ ਦੇ ਖੰਜਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸ। ਮੇਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰ।' ਮੈਂ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਝਾਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

'ਨਹੀਂ, ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।' ਉਸ ਅਜੀਬ ਅਦਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

'ਚਲ ਆਪਾਂ ਬਾਹਰ ਚੱਲੀਏ।' ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਮਗਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੇਤ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪਗਡੰਡੀ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕੱਸੀ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਾਗ ਸੀ। ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਉਚੇ-ਉਚੇ ਸਫੈਦਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਸੈਰ ਕਰਨਾ ਇੰਦਰ, ਅਪੱਸਰਾਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਪੱਸਰਾਂ ਮੁਗਲ-ਪੁਸ਼ਾਕ 'ਚ ਮੁਸਕਾਂਦੀ ਇਸ ਬਾਗ 'ਚ ਨੱਚਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਉਹ ਉਥੇ ਟਹਿਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੰਦ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸਫੈਦਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਪੋਰੇ ਹੱਸ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਜੱਫੀ 'ਚ ਟਹਿਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਕੀ ਹੀ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਹਿਲਣਾ ਅਟੱਲ ਹੋ ਜਾਏ। ਸਦੀਵੀ ਬਣ ਜਾਏ। ਅਪੱਸਰਾਂ ਖੇਤ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇੰਦਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾਉਂਦੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਲੋਕ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਹੱਸਦੇ। ਦੰਦੀਆਂ ਕਢਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਕੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਮਸਤ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਇੰਦਰ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰੇ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਵੇਖਦੀ,

ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਘਰ ਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਨਾ ਪੀਂਦੀ, ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਰਾਤ ਦੀ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ।

ਸੱਚ ਹੀ ਬਾਗ 'ਚ ਤੁਰਨ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਚੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਹਿਮ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਫੈਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬਿਆ, ਬੁੱਤ ਬਣਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਕਣਾ ਉਚਿਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਸੂਰਜ ਹਾਲੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਡੁੱਬਿਆ ਸੀ ਤੇ ਲਾਲੀ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਖਤਾਂ ਉਪਰ ਪੰਛੀ ਚੜਚੋਹਲਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ 'ਚ ਟਿਕਾਉ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮੱਧਮ ਹੋ ਕੇ ਚੁੱਪ 'ਚ ਡੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਕਤ ਕਦੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ। ਚੰਦ ਦੀ ਲੋਅ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਵਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਢ ਲੱਗਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕਦਮ ਰੁਕ ਗਏ। ਸੱਚੀਂ ਹੀ ਕੋਈ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜੇਬ ਖੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਾਲ ਮਸਤਾਨੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅਪੱਸਰਾਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਨਕਾਬ 'ਚ ਚੰਦ ਦਾ ਖੰਨਾ ਮੁਖੜਾ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਾਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਨਕਾਬ ਬਿਜਲੀ ਡੇਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੁੜਤਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਮਖ਼ਮਲ 'ਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਜੁਆਨ ਧੜਕਦਾ ਸੀਨਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਘੜੀ ਮੂਰਤੀ ਪਲ-ਪਲ ਇੰਦਰ ਵਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਝੁਕ ਕੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਇੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਉਠਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਸ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋਠਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਜਾਨ ਵਟਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਸਫੈਦਿਆਂ 'ਚ ਲੁਕ-ਲੁਕ ਕੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਘਾਹ ਉਪਰ ਲਿਟ ਗਏ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਚਿਰ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅੰਤ ਘਰ ਚਲਾ ਆਇਆ। ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਮਰਦ-ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਪਿਆਰਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਕਸ਼ਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਨਾ ਜਾਣਿਆ। ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੋਚਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਘਰੇ ਕਦੋਂ ਪਰਤੇ। ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਦਰ ਤੇ ਅਪੱਸਰਾਂ ਹਵਾ 'ਚ ਉਡਦੇ ਦਿੱਸੇ।

ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਕੰਨੋਂ- ਨੱਕੋਂ ਉਤਾਰੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੁਖੜੇ ਵਾਂਗ, ਕਮਰਾ ਸੁੰਨਾ-ਸੁੰਨਾ ਤੇ ਓਪਰਾ-ਓਪਰਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਉਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੁਰਖ ਤੇ ਸੁੱਜੀਆਂ-ਸੁੱਜੀਆਂ ਸਨ। ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੱਖੀ ਨਹੀਂ ਉਡਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਕੇ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਰਾਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਛਿੜੀ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ 'ਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਇੰਦਰ ਅਲੋਪ ਸੀ। ਮਾਂ ਜੀ ਆਏ। ਬੁਲ੍ਹ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਇੰਦਰ ਫੇਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਭੈੜੇ ਮੂੰਹ ਆਲਾ ਹਟਦਾ ਨੀਂ।' ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਇੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਲਮਾਰੀ 'ਚ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਭੈੜੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ, ਭਾਬੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਕਿਉਂ ਨੀਂ? ਇਉਂ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਸਿਹਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜੇਗੀ। ਮੈਂ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਰੋਕੋ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਇੰਦਰ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੀ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅੱਧ ਪਾਗਲ ਜਾਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਤ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਝੁਕਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ। ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਚਾਨਣੇ ਹੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇੰਦਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਝੋਅ ਲਈ। ਮੈਂ ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੂੜ੍ਹੀ ਲਾਲੀ ਦਿਲ 'ਤੇ ਟੂਣਾ ਕਰ ਗਈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾਮਣੀ ਬੱਦਲ ਗੱਲ੍ਹ ਚੁਕੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਰੱਤ ਚੋਂਦੀ ਸੀ। ਨਸ਼ਾ ਡੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਸਨ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੰਦਰ ਦੇ ਅੜੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਭਰਿਆ ਗਲਾਸ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਨਾ ਲਾਇਆ।

'ਤੂੰ ਰਾਤ ਮੰਜਾ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਬਰਾਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ?'

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਲਾਡ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾਵਾਂ। ਉਹ ਬਰਾਟ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਨੌਕਰ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਇੰਦਰ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਇੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਜੁਆਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਭਾਬੀ ਅਜੀਬ ਔਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਟੋਕਦੀ ਨਹੀਂ? ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਪਰ ਮੁਸੀਬਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਭਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿਖਾਈ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਵੱਡੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਗੜਵੀਆਂ ਤੇ ਕੌਲੀਆਂ ਖੜਕਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੰਜਾ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ। ਮੈਂ ਚੰਦ ਦੀ ਝਾਤੀ ਬੱਦਲਾਂ 'ਚੋਂ ਭਾਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਤ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਹਟ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਹਲਕੇ ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕੇ। ਭਾਬੀ ਇੰਦਰ ਪਾਸ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਨਾਦ ਖਿੰਡ ਗਿਆ। ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ ਝੋਕੇ ਆਏ। ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਹਵਾ 'ਚ ਖਿੰਡ ਗਈ ਪਰ ਕਦਮ ਇੰਦਰ ਪਾਸ ਨਾ ਰੁਕੇ। ਕਦਮ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਸੀਨਾ ਧੜਕਿਆ। ਚੱਕਰ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੰਭਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਬੀ ਮੇਰੀ ਪੈਂਦ ਪਾਸ ਖੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਉਪਰ ਮੁਸਕਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਰੂਪ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਲੰਮੇ, ਘਣੇ, ਕਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਉਪਰ ਪਲਮ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫੀਰੋਜ਼ੀ ਲਿਬਾਸ 'ਚ ਚਿੱਟਾ ਸੰਗ-ਮਰਮਰੀ ਸਰੀਰ ਬੱਦਲਾਂ 'ਚ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ।

'ਭਾਬੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ! ਇੰਦਰ ਤਾਂ...।' ਮੈਂ ਘਬਰਾਹਟ 'ਚ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਭਿੱਜ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ।' ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਸੁਰ ਵਾਂਗ ਮਿੱਠੀ ਸੀ।

'ਤਾਂ ਫਿਰ...ਬੈਠੋ।' ਮੈਂ ਮੰਜੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ।

'ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਆਈ।' ਉਹ ਇਕ ਉਂਗਲ ਉਪਰ ਚੁੰਨੀ ਲਪੇਟ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਤਾਂ....ਦੱਸੋ।' ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਝੁਕਾ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ?' ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ।

ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਅਉੜਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ।

'ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਭਾਬੀ ਜੀ...ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਓ।' ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ। ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਏ?'

'ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ....ਭਾਬੀ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਨਾ, ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ.... ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।' ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ।

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ?' ਉਸ ਦਾ ਸਾਹ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁੱਸਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਸੀ। 'ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ... ਮੈਂ ....ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੀ।' ਉਸ ਦੇ ਕਰੋਧ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸੀ। 'ਪਤੈ ਮੈਂ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ?'

'ਹਾਂ, ਪਤੈ।'

'ਮੈਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਗਈ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ।' ਉਹ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਝੇ ਨਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਕੀ ਕਹਾਂ।

'ਉਸ ਨੇ ਅੜੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਉਂ ਗਿਆ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਸਫਰ 'ਚ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇਗੀ।'

'ਹਾਂ...।' ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

'ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੱਠ 'ਚ ਦਾਣੇ ਵਾਂਗ ਭੁੱਜਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਆਂ। ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭਲਾ ਮੱਛੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਐ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ ਸਾਡਾ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਐ? ਹਰਦਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਘਰੋਂ ਪੈਰ ਵੀ ਨਾ ਪੱਟ ਸਕਿਆ।' ਮੇਰੇ ਦੰਦ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

'ਭਰੋਸਾ ਨੀ...?' ਉਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੱਸ ਪਈ। ਮੇਰੀ ਘਬਰਾਹਟ ਵਧ ਗਈ। ਮੈਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ।

'ਡਰੋ ਨਾ। ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ।' ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ। 'ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਚਲਦੀ ਹਾਂ। ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।' ਉਹ ਤੁਰ ਗਈ। ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਮੁੜੀ। ਪਰ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਪਰਤੀ। 'ਸੱਚ ਹਾਂ! ਮੇਰੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਟੋਕਣਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੀ। ਮਗਰੋਂ ਪਛਤਾਉਗੇ। ਹੱਥ ਮਲਦੇ ਰਹਿਜੋਂਗੇ।' ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸੁਣਾਈ ਕਰ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੰਦਰ ਦੇ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਤਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਸ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ... ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ। ਰਾਤ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਸੈਂ-ਸੈਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਗੜਵੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕੌਲੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੜਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੱਦਲ ਛਣ ਗਏ ਸਨ। ਤਾਰੇ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਨੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਨੀਂਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਰੇ ਚੱਕਰ ਖਾ ਗਏ ਸਨ। ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਗਿਆ। ਚੰਦ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋੜ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਲਿੱਸਾ ਚਿਹਰਾ। ਫੂਕ ਨਿਕਲੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਾਂਗ ਚੰਦ ਸੁੰਗੜਿਆ-ਸੁੰਗੜਿਆ। ਡਾਲੀਉਂ ਟੁੱਟੇ ਗੁਲਾਬ ਵਾਂਗ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਉਦਾਸ ਚਾਂਦਨੀ ਤੱਕ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਨੀਂਦਰ ਆ ਗਈ। ਜਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਪਲੰਘ ਵੱਡੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੁੱਪਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸੁਪਨਾ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਨ ਵਰਗੀ ਸੱਚਾਈ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਖੇਤ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਢੰਗ ਸਿਰ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੈਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇੰਦਰ ਦਾ ਸੀਰੀ ਖੇਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਟੱਕਰਿਆ। ਉਹ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਘਰੋਂ ਦੁੱਧ-ਘਿਓ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਤੋਂ ਟਰੈਕਟਰ ਉਲਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ ਸੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਕੋਈ ਤਕੜੀ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਘਬਰਾਹਟ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰੈਕਟਰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰਕੇ ਉਲਟਿਆ ਸੀ। 'ਹੁਣ ਪੁਛਣਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਣਾ....ਮੂਰਖ...' ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਅਪੱਸਰਾਂ ਲਈ ਖੌਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

'ਇੰਦਰ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਹੋਇਆ।' ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਹਾਲੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਘਬਰਾਹਟ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਹਾਲੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਸ਼ਾ ਸੀ।

'ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਆਂ?'

'ਹਾਂ।'

'ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੀਆਂ? ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਆਂ ਤਾਂ ਜਿੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਾਂ?' ਉਸ ਰੋ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਅਗਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ।' ਮੈਂ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਸਾਂ।

'ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦਰੁਸਤ ਐ।' ਇੰਦਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ।

ਮਾਂ ਨਾ ਭਾਬੀ ਇੰਦਰ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਆਈਆਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੱਬ ਨੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਦੁਪਹਿਰੇ ਅਸੀਂ ਘਰੇ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮਸਾਂ ਆਥਣ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਨਹਾ ਕੇ ਖੇਤ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਬਾਗ 'ਚ ਟਹਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹਨੇਰਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਵੀ ਰੁਮਕ ਪਈ ਸੀ। ਦਰੱਖਤ ਝੂਮੇ। ਪੰਛੀ ਰਾਤ ਵਾਸਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੰਦਰ ਹੁਣ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਸ਼ਾ ਉਤਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

'ਇੰਦਰ ਯਾਰ, ਭਾਬੀ....।' ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝਾਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਵਹਿਮ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਹੱਸ ਪਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਸਣ 'ਚ ਵਿਅੰਗ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਘਾਹ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ।

'ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਰਾਜ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।' ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਦਿਲ ਫਿੱਸ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ, ਉਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਤਾਬ ਸੀ। ਦਰੱਖਤ ਝੂਮ ਗਏ। ਇਕ ਦਮ ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਚੀ ਨੇ ਨੱਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪੱਬ ਮਾਰ ਕੇ ਘੁੰਗਰੂ ਖੜਕਾਏ ਹੋਣ। ਪਰ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਣਗਿਣਤ ਨਾਚੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝਾਕਿਆ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਟੀਸੀਆਂ ਝੂਮ ਕੇ ਝੁਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

'ਉਹ ਆਪ ਐ।' ਇੰਦਰ ਨੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

'ਕੌਣ?'

'ਤੇਰੀ ਭਾਬੀ...।'

'ਕਿੱਥੇ ਐ?'

'ਇਉਂ ਨੀਂ ਦਿਸਦੀ।'

ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦਿਆਂ 'ਮੁੱਢਾਂ ਓਹਲੇ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਖੇਚਲ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਈ। ਮੈਂ ਝੂਠਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਇੰਦਰ ਨੇ ਮੱਥਾ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ। ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

'ਬਾਈ ਮੈਂ ਗੁਜਰਾਤ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਜਾਣਾ ਸੀ।' ਉਹ ਰੋਂਦਾ-ਰੋਂਦਾ ਬੋਲ ਪਿਆ ਸੀ। 'ਇਹ ਸਾਰਾ ਮੇਰਾ ਹੀ ਕਸੂਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੰਜ-ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਲੋਭ ਕੀਤਾ। ਟਰੈਕਟਰ ਏਥੋਂ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਫਰ 'ਚ ਜਨਾਨੀ ਦਾ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਧਾ ਨਹੀਂ ਧਰਦੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਮੁੜ ਆਵਾਂ ਪਰ ਸਾਥ 'ਚ ਬੱਝਿਆ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ 'ਚ ਬੜੇ ਭੈੜੇ ਸੁਪਨੇ ਆਏ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਦਿੱਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਨਾ। ਮੈਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ... ਹਾਏ... ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਦਸ਼ਾ 'ਚ ਦਿਸੀ। ਮੇਰਾ ਸੌਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰੱਕ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਆ। ਟਰੈਕਟਰ ਠੀਕ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੋ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਰਿਹਾ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਾ ਟੱਕਰਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਤੋੜੇ-ਖੋਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਈ ਅਸਲ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ ਸੀ।' ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਰੁਕ ਗਿਆ।

'ਕੀ ਮਤਲਬ?' ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕ ਗਲੇ ਤੇ ਘੱਗੀ ਆਵਾਜ਼ੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਤਰ ਸੀ। ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਸੀ।

'ਬਾਈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸਸਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।' ਉਸ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਚੀਕ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇਸੁੱਧ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕਿਰ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਇੰਦਰ, ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਭਾਬੀ....।' ਮੈਥੋਂ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

'ਹਾਂ ਬਾਈ, ਉਹ ਰੁੱਸ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਹਾਏ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਨਾਵਾ।' ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਇੰਦਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਪਾਟਦੀ ਸੀ। ਠੰਡਾ ਹਉਕਾ ਉਠਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸੱਤਿਆ ਨਾ ਆਈ। ਘਰ ਦਾ ਉਦਾਸ ਨਕਸ਼ਾ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਮਾਂ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਗਮ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ ਉਹ।

'ਪੁੱਤ, ਸੋਚਦੀ ਆਂ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ।' ਮਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

'ਹਾਂ...।' ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਫਿਕਰ ਸੀ।

'ਭੈੜਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਬੂਹਾ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੀ ਪਊ।' ਮਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਉਹ ਹਿੱਕ 'ਚ ਗੋਡੇ ਲਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਮ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਈ। ਅਸੀ ਤ੍ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝਾਕੇ। "ਪੁੱਤ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੇਸਲਿਆਂ 'ਚ ਦਿਸਦੀ ਐ। ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਵੜਦੀ।' ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਚੇਤਨ ਸੁੰਨ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

'ਪੁੱਤ ਤੂੰ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾ। ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਆਂ ਜੇ ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਵੀ ਮਨ ਆਹਰੇ ਲੱਗ ਜੇ। ਹਾਏ ਵੇ ਰੱਬਾ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ... ਐਸੀ ਜੋੜੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ। ਤੂੰ ਰੱਬਾ ਕੌਣ ਕੀਤੀ', ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਦੁੱਖ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੈਣ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ।

'ਮਾਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ ਪਰ ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਭੁੱਲ ਸਕਦੈ।' ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਪੁੱਤ ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਤੇ ਸਿਵੇ 'ਤੇ ਜਾਣੋਂ ਹਟਿਐ। ਰੋਜ਼ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਾਂਦਾ। ਗੋਡਿਆਂ 'ਚ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਸਾਂ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਉਠਦਾ। ਸਿਵੇ ਦੀ ਸੁਆਹ ਮੁੱਠਾਂ 'ਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ...ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਇਹ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਕਰਨ ਦੈ। ਜੇ ਮਨਾ ਲਏਂ ਤਾਂ ਵੀਹ ਧੀਆਂ ਆਲੇ ਆ ਜਾਣ।' ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਿੰਨਤ ਜੇਹੀ ਕੀਤੀ।

ਇਕ ਦਮ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਵਾਲਾ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੱਜਿਆ। ਕੋਈ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਿਆ। ਮਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਡਰੇ-ਡਰੇ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਛੱਤ 'ਤੇ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਚੂਰ ਸੀ। ਪਲ-ਪਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੁੜਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗਲਾਸ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦੂਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ 'ਚ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਸੰਭਲਣ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਤ ਟਿਕ ਗਈ। ਇੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਚੁੱਪ ਹੋਰ ਗਹਿਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਉਣੀ ਚੁੱਪ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ 'ਚ ਡਰ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣੇ ਡਰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਠੰਡੀ ਤਰੇਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਸੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦਿਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਕਹਿਰ ਭਰੀ ਸੀ। ਸੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਰਾਤ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੀ ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਦਾਂ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਲੰਘ ਘੁੰਮਦਾ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਦਾ ਮਨ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਉਂਤ ਵਿਉਂਤਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਜਚ ਗਈ ਕਿ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਜ਼ਖਮ ਭਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਂ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਗਿਆਰ ਠੰਢੇ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਇੰਦਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਵਿਉਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਰਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਉਖੜੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜਕਾ ਸੁਣਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਖੜਕਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਗਿਆ, ਤਰੇਲੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਭਿੱਜ ਗਿਆ। ਕੰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਸੇਕ ਨਿਕਲਿਆ। ਭਾਬੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸੰਘ ਸੁਕ ਗਿਆ। ਜੀਭ ਤਾਲੂਏ ਲੱਗ ਗਈ। ਦਿਸਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਲੰਘ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਘੁਕਿਆ। ਭਾਬੀ ਮੇਰੀ ਪੈਂਦ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਬਣਦੇ ਓ?' ਉਹ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝ ਦਿੱਤੇ। "ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਐ ਜਿਹੜੀ ਮੈਥੋਂ ਮੇਰਾ ਇੰਦਰ ਖੋਹ ਸਕਦੀ ਐ?" ਉਸ ਨੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਖੋਟੇ ਐ... ਕੋਈ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੰਦਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੂੰ।' ਉਹ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚੋਂ ਹਉਕਾ ਉਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਥੱਕ ਗਈਆਂ ਸਨ। 'ਅੜਿਆ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਟਿਆਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਵਸਾਹ ਕਰਾਂ? ਆਪਣਾ ਇੰਦਰ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂ, ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ।' ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਦਮ ਪੁਟਦੀ ਇੰਦਰ ਦੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਘੂਕ ਸੁੱਤੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ। ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ। ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ। ਹੋਂਠ ਚੁੰਮੇ। 'ਆ...ਆ ਮੇਰੇ ਹਾਣੀਆਂ ਆ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਭਟਕ ਰਹੀ ਆਂ। ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ।' ਉਹ ਇੰਦਰ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਚੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਾਬੜਿਆਂ ਵਾਂਗ। ਓਦਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚੁੰਮ-ਚੁੰਮ ਇੰਦਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੱਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਸੇ ਹੰਝੂ ਇੰਦਰ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਮੋਟੇ ਹੰਝੂ।

ਇੰਦਰ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਉਠਿਆ। ਉਹ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਲਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਾਂਗ ਡੋਲਦੀ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰਦੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੰਦਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ, 'ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਮੈਂ...ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾਂ ਠਹਿਰ ਠਹਿਰ।' ਕਹਿੰਦਾ ਇੰਦਰ ਉਸ ਮਗਰ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਦੌੜ ਪਿਆ, ਸਿਰਪੱਟ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਛੱਤ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਮ ਦੁਹਾਈ ਮੱਚ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਘਰ ਜਾਗ ਪਏ ਸਨ। ਭੀੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਂ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੰਦਲ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। 'ਮੇਰਾ ਇੰਦਰ ਹੈ ਕੀ?' ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਪਾਟ-ਪਾਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ ਸਨ। ਹੱਥ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਇੰਦਰ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਪੈੜ ਮਗਰ ਤੁਰਦੇ ਗਏ। ਇੰਦਰ ਸਿਵੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਠੰਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ 'ਚ ਸਿਵੇ ਦੀ ਸੁਆਹ ਘੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਦੇਵ-ਏ-ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ

ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ*

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਯੋਧਿਆਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਉਥੇ ਸ਼ਾਹਜੋਰ ਅਤੇ ਬਲਕਾਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਦੋ ਨਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਪਹਿਲਵਾਨ ਗਾਮਾ ਤੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ। ਗਾਮਾ ਬੇਥਾਹ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਇਐ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਦਰਬਾਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ- ਵੱਡੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿੰਟੋ-ਮਿੰਟੀ ਢਾਹਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿੰਟਾਂ-ਸਕਿੰਟਾਂ 'ਚ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਸੁੱਟਿਆ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਆਸਤੀ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਕੰਡ ਲਾ ਕੇ ਰੁਸਤਮੇ ਹਿੰਦ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤਾਕਤਵਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਦੇਵ-ਏ-ਹਿੰਦ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦੇ-ਪੜਦਾਦੇ ਤੋਂ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜਬੂ ਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਬੂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਘਣੀਆਂ, ਡਾਂਗਾ ਤੇ ਗੋਣੀਆਂ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਧਢਾਣਾ ਆ ਵਸਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਬੂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਘਣੀਏ ਨੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਘਣੀਏ ਕੀ ਨਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਸਾ ਲਈ। ਘਣੀਏ ਤੋਂ ਲਗਪਗ ਅੱਠ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਿਮਾ ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਇਐ। ਕਹਿਮੇ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮਜਲਸ ਨਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਬੇਔਲਾਦ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਕਬੂਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਤਨੀਆਂ-ਰਾਜ ਕੌਰ ਤੇ ਮਲਖਾਂ ਸਨ। ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ ਇੱਕੋ ਪੁੱਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ੇ-ਭੋਪ ਸਿੰਘ, ਅਲੋਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਲੋਪ ਸਿੰਘ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਦਾ ਸੀ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ, ਅਲੋਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਹੋਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ।

8 ਨਵੰਬਰ, 1857 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਕਸਟਰਾ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬੰਦੋਬਸਤ ਪੰਡਿਤ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨੇ ਘਣੀਏ ਕੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵੰਡ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਜ਼ਮੀਨ ਘੱਟ ਤੇ ਵਾਹੀਯੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਊਠ ਪਾਲ ਲਏ। ਘਰ ਵਿਚ ਮੱਝਾਂ, ਗਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਊਠਣੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਾ ਅਤੇ ਊਠਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਮੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਕਿੱਤੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ 'ਊਠਾਂ ਵਾਲੇ' ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਅਕਸਰ ਫੇਰੇ ਲਗਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਪਾਰੀ ਲਾਲਾ ਬਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਲੋਟੀਆ ਨਾਲ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਗਾਹਕਾਂ ਤੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਭਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਊਠਾਂ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਆਉਣ-ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਚੇ-ਲੰਬੇ ਨਿਰੋਏ, ਚੌੜੇ ਚਕਲੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੁਲਣ, ਕੌਡੀ ਖੇਡਣ, ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਏਨੀ ਗਰੀਬੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਦਾ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੀਝ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਲੜਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾਏਗਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ, ਉਥੇ ਉਸਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਕੰਮ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਨਾਲ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੇ ਗਰਭ ਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੁੱਖੀਂ ਪੀੜਾਂ ਛਿੜ ਪਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1857 ਈ: ਨੂੰ ਕੱਤਕ ਦੀ ਦੋ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਇਕ ਸਤਮਾਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾਪੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਬਾਲ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ। ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਔਖੇ ਦਿਨ ਟਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਕ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਿਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਲੋਹਾ ਢੋਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਡਾਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਗਦਰ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ। ਸ਼ੱਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਨਬੀ ਗੱਭਰੂ ਸਮਝ ਕੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਲਾਲੇ ਬਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਸੁਣਾ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਕਈ ਤਸੀਹਿਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮਾੜੀ ਖੁਰਾਕ ਨੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਗੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨੇਕ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਭੜਕ ਉਠੀ। ਸਾਹਿਬ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੇਮ ਤੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਅੱਗ ਵਿਚਾਲੇ ਘਿਰ ਗਏ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਪਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਤਕੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਨਾਲ ਖੂਹ ਗੇੜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ। ਘਰ ਆਏ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਘਰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਖੁਦ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਡਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੋਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚਾਰ ਸੌ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦਿਵਾਏ। ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਘਣੀਏ ਕੀ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਉਸਦਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਸਭ ਉਜੜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰਪੁਰ ਜਾ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਜੋ 400 ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤੇ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਮੱਝ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣ ਰਿਹੈ। ਰੱਜਵੇਂ ਦੁੱਧ-ਘਿਓ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲ ਨੇ ਸੂਤ ਲਏ।

ਬਾਪ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਚਾਚੇ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਆਸਰੇ ਦਾ ਹੱਥ ਆ ਧਰਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਘੁਮਿਆਰਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਗੁਣੀ ਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀ-ਕਲਾ ਦੇ ਦਾਅ-ਪੇਚਾਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੱਦ-ਕਾਠ ਵੱਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸਦਾ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਕੜੇ- ਤਕੜੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋਰ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਲਾ-ਲਾ ਜ਼ੋਰ ਅਜਮਾਈ ਕਰਦਾ। ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਦਰੱਖਤ ਉਹਦੇ ਧੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਝੋਕਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਖਾੜ ਦਿੰਦਾ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਉਸਦਾ ਦੰਗਲ ਸ਼ੇਖ ਲਧੇ ਦੀ ਮਿਆਣੀ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਇਹ ਦੰਗਲ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਤਾਕਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਾਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਧੁੰਮ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਰੱਬ ਦੀ ਕਰਨੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਾਨਾ ਉਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਬਰ ਨੇ ਘੋਲ ਵੇਖਣ ਆਏ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਉਚੇ-ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਜੁੱਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਨੇ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਦਰਸ਼ਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ''ਬੋੜ੍ਹ ਦੀ ਥਾਂ ਬੋੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿੱਕਰ ਉਗ ਪਿਆ ਏ।'' ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਹਰ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੰਗਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਿੰਜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਝੱਟ ਮਰੋੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਗਾਹ ਮਾਰਦਾ।

ਅੰਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ, ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ੋਰ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਨਵਾਬ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਹੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹਾਂਬਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਜਵਾੜੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਲੋਕ ਆ-ਆ ਆਖਦੇ ਕਿ ਏਹਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਦੰਗਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਅਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਆਸਤ ਜੰਮੂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾ ਬਣਿਆ। ਰਿਆਸਤ ਜੰਮੂ ਦਾ ਖਾਸ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮੀ-ਗਰਾਮੀ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋੜ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਫੇਰੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਚਮਕਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਤੋੜ ਕਲਕੱਤੇ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਇਹੋ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਬਣੇ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਿਆ। ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਨੇ ਇੰਦੌਰ, ਜੋਧਪੁਰ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਬੜੌਦਾ, ਦਤਿਆ, ਮਹੀ, ਮਗਧ ਤੇ ਟੌਂਕ ਆਦਿ ਕਈ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਚਮਕਾਇਆ।

ਰਾਜਿਆਂ, ਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਨਵਾਬਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਅਣਖ ਪੁਗਾਈ। ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਹਾਕਮ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਦੇ ਨਾ ਝੁਕਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਜੇ ਟੌਂਕ ਦੇ ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਆਈਆਂ। ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਨਵਾਬ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਾਕਤਵਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਬਿਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪੰਡ ਨੂੰ ਮਹੱਲ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ ਤੱਕ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹੱਲ ਦੀਆਂ 70 ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੰਗਾਰ ਨੂੰ ਕਬੂਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੱਬੀ ਖਾਨ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਗੱਭਰੂ ਜ਼ੋਰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਨਵਾਬ ਦੇ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਜੱਬਰੂ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੱਬਰੂ ਨੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹ ਭਾਰੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਤਾਂ ਲਈ ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਫ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਦੈਂਤ ਵਰਗੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੰਡ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਰਾਹ 'ਚ ਬਿਨਾਂ ਸਾਹ ਲਏ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਉਤਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੰਡ ਲਿਜਾ ਰੱਖੀ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ''ਮੰਗ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ, ਤੂੰ ਵਾਕਈ ਮਹਾਂਬਲੀ ਏਂ।''

''ਮੈਂ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਨਾਂ... ਕੋਈ ਪਾਂਡੀ ਨਹੀਂ... ਪੰਡਾਂ ਢੋਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ... ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਈ...।'' ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਠੰਢੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਰੁਸਤਮੇ ਹਿੰਦ ਬਣਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੰਗਲ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਪਾਸੇ ਉਸਦੇ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਨਾਲ ਧਨ ਵੀ ਕਾਫੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵੀ ਵਧੀਆ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾ ਭੁਲਾਇਆ। ਉਸਤਾਦ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਉਸਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ। ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਤ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਾਕਤ ਵੇਖਣ ਲਈ ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਮੰਗਵਾਈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਬਲ ਅਜਮਾਉਣ ਦੀ ਦਾਅਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਆਖਰ ਵਿਚ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਤੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਹਾਂਬਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਲ ਹਾਥੀ ਬਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਚੋਟ ਖਾਧੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਚੁੰਬੜ ਗਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਚਾਨਣ ਨਾਂ ਦਾ ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ''ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਏ, ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦੰਗਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ।'' ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤ ਦੇ ਮਾਲਕ,

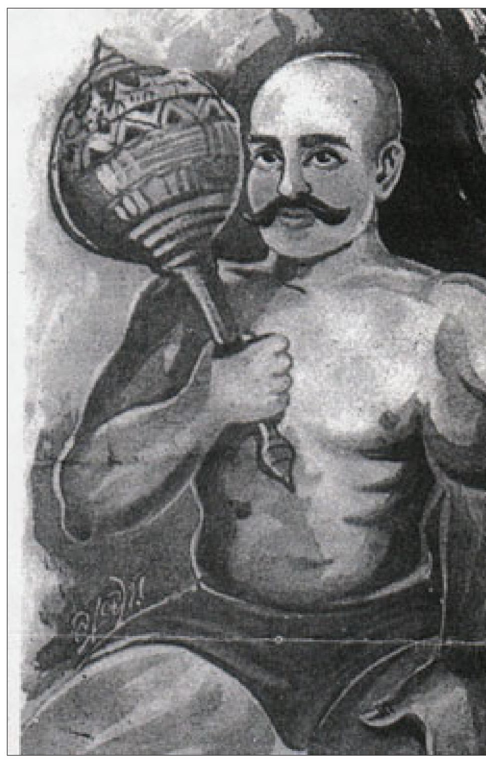

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਗਾਏ

ਇੰਨੀ ਕੂ ਬਾਤ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਜਦ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 'ਗਾਏ' (guy) ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਗਾਏ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ, ਸਮਝੋ ਉਸਨੇ ਅਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲ ਚਾਲ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਉਹਦੇ ਕਮਲੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੁਪਦਾ, ਉਦੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਕਾਚ ਵਿਸਕੀ। ਅੱਜ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਤੇ ਜਹਾਨ ਭਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਸਕੀ ਜੈਕ ਡੇਨੀਅਲ ਦਾ ਸ਼ਿਵਾਜ਼ ਰੀਗਲ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਖਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਧਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ-ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖੋ, ਅਮਰੀਕੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ'। ਗਾਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਬੁਲਾਵਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸਕੂਲੀ, ਕਾਲਜੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕਾ ਲਈ, ਗਾਏ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸੁਣ ਲਿਆ ਪਰ ਇਕ ਕੰਨ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਦੂਜੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਾਏ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦਿੱਤਾ। ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀਭ ਨੂੰ ਕੀ ਸੱਪ ਸੁੰਘ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਾਏ ਹੈ ਕਿ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬੱਚੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗਾਏ ਗਾਏ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਂ, ਬਾਪ, ਚਾਚਾ, ਤਾਇਆ, ਮਾਸੜ, ਫੁਫੜ, ਭੈਣ, ਭੂਆ, ਅਧਿਆਪਕ, ਗੁਰੂ-ਕੌਣ ਹੈ? ਪੁਛਣ ਲੱਗਣਗੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਗਾਏ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?

ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਏਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀਜ਼ਾ ਪੀਜ਼ਾ ਦੀ ਰੱਟ ਲਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪੀਜ਼ਾ ਸਾਰਖਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਗਾਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅਲਪ ਗਿਆਨ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਭੂਤਪੂਰਵ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਸਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਆਵਾ ਹੀ ਊਤਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਨਖਿਧ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਐਸਾ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹਰ ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੱਠਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝਾ, ਇਹ ਗਾਈ ਕਿਸ ਬਲਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਿੜ੍ਹਾਇਆ ਕਿ ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲੋ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਗਾਈ ਹੀ ਹੋ, ਨਾਲੇ ਇਸਨੂੰ ਗਾਈ ਨਹੀਂ ਗਾਇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ, "ਚੱਲ ਗਾਏ, ਮੰਨੀ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਗਾਇ ਤੇ ਤੂੰ ਹੈਂ ਗਾਏ, ਹੁਣ ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੱਸ ਭਾਈ।" ਤੇ ਮੇਰੇ ਗਾਏ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਪਾਪਾ-ਗਾਏ, ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਡਮ-ਗਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦਿਸ ਗਾਏ, ਦੈਟ ਗਾਏ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਗਾਏ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤੋਗੇ।" ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਬਾਗੋ ਬਾਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਚਲੋ ਏਥੋਂ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਭੇਡ-ਚਾਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਡ 'ਚ ਗਲਤ ਅੱਖਰ ਪਾਉਂਦਾ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਗਾਏ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, "ਅਸੀਂ ਮੈਡਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਜੇ ਗਾਏ ਮਾੜਾ ਤੇ ਬੋਲਣਯੋਗ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵੀ ਕਿੱਦਾਂ ਹਿਲੇਗੀ। ਗਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਭਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।"

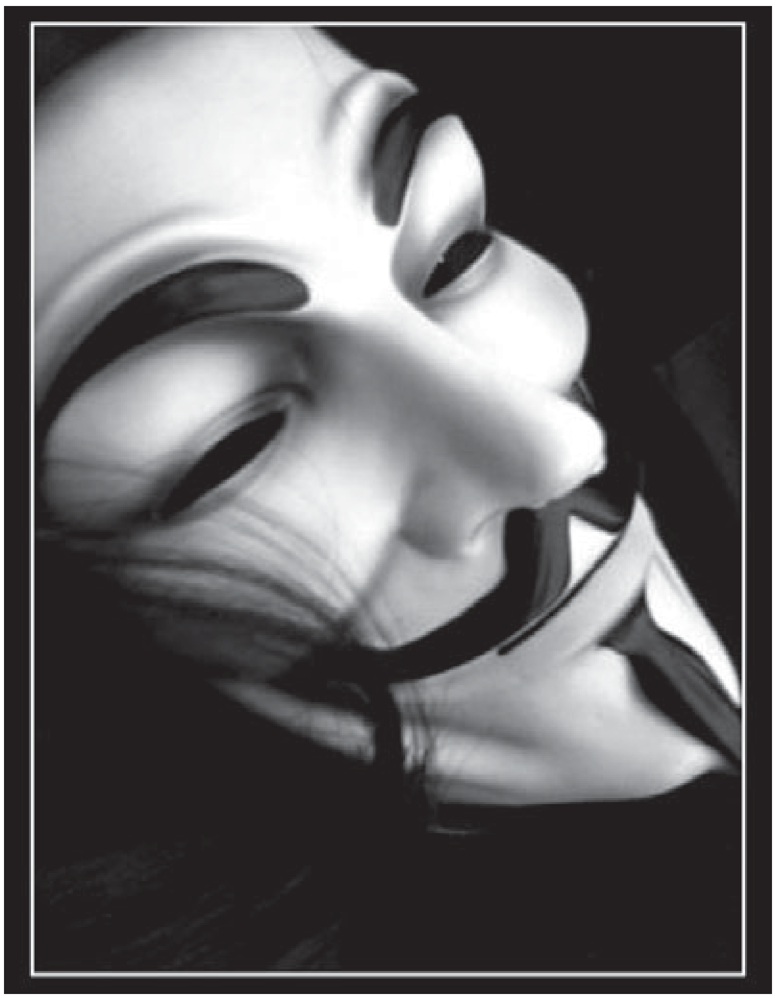

ਮੈਂ ਕੁਝ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, "ਤੂੰ ਅਗਾਂਹ ਦੱਸ ਕਾਕਾ, ਫਿਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਮੈਡਮ ਨੇ?"

"ਮੈਡਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਹਰ ਗੱਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਰ, ਬੇਲੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗਾਏ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਬੂਝੜ, ਝਲ ਕੁਕੜ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਜਾ-ਕਤਾ ਵਿਗਾੜੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਗਾਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।" ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਅੰਦਰੋਂ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ, ਹੁਣ ਗੱਲ ਬਣੀ, ਐਵੈਂ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਤੜੀ 'ਚ ਆਏ ਨੇ ਗਾਏ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਭੇਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਾਏ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਸਚਮੁਚ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਖਾਸ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆ, ਜੋ ਸੀ ਗਾਈ ਫੌਕਸ (Guy Fawkes), ਇਹ ਸਿਰ ਫਿਰਿਆ ਜਨੂੰਨੀ ਬੰਦਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਜ਼ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਰਾਜ ਹੀ ਪਲਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੱਟੜ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੈਂਟ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਘੋਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਤੇਰਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਗਰੋਹ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਲੀਡਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ। ਇਸ ਗਰੋਹ ਦਾ ਸਰਗਣਾ ਸੀ ਕੈਟਸਬਾਈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ (Gunpowder Plot) ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1605 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਧਰੋਂ ਬਰੂਦ ਦੀਆਂ 36 ਨਾਲੀਆਂ ਹਥਿਆ ਕੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤਹਿਖਾਨੇ 'ਚ ਲੁਕੋ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੇ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਇਮਾਰਤ ਉਡਾਉਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲੇ ਸਮੇਤ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਜੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬਰ ਹੁੰਦਾ। ਗਰੋਹ ਦਾ ਅਸਲੀ ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਕੈਟਸਬਾਈ ਸੀ ਪਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਫੜਿਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤੋਏ-ਤੋਏ ਉਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਇਹ ਵਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਜ਼ ਵੀ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫਾਹੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਾ 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਹ ਦਿਨ ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਕ ਬਾਲ ਗੀਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ,
ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਵੋ, ਪੰਜ ਨਵੰਬਰ।
ਬਾਰੂਦ, ਧਰੋਹ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਭਰਿਆ,
ਜੋ ਭੁਲਿਆ ਸਮਝੋ ਹੈ ਮਰਿਆ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਦਾ ਦਿਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹੈਲੋਵੀਨ ਦੇ ਸਮਤੁਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਹੈਲੋਵੀਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਗਾਈ ਫੌਕਸ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਘਰ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਨ, 'ਗਾਈ' ਵਾਸਤੇ ਪੈਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਪੁਤਲੇ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੋਪ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਵੀ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਪੁਤਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗਾਈ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ 1836 ਤਕ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ, ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗਾਈ ਤੋਂ ਗਾਏ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗਾਏ ਏਧਰ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅਮਰੀਕੀ ਬੌਂਗਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ। 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਧ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਨੂੰ ਹੀ ਗਾਏ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 1940 ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸਿਆਣੇ ਅਮਰੀਕੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਸਤ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਦਮੀ ਤੇ ਪੁਤਲੇ ਦਾ ਯਾਨਿ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਕਹੀਏ ਬੰਦੇ-ਕੁਬੰਦੇ ਦਾ ਭੇਦ ਭਾਵ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗਾਏ ਸ਼ਬਦ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਵਤਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਯਾਨਿ ਯਾਰ, ਬੇਲੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਣਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਨ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਹੈਲੋਵੀਨ ਮੰਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ। ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਹੜੀ ਭੁਲ ਕੇ ਹੈਲੋਵੀਨ ਹੀ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗਣਗੇ। ਲੋਹੜਾ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਹੈ ਨਾ ਜਿਹਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ, ਉਹਦੇ ਗਾਏ ਵੀ ਸਿਆਣੇ।

ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ

ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਤੁਰ ਚਾਨਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਾਅਦਾ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕੇ ਚਾਨਣ ਨੇ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਲਈਆਂ। ਇਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਅੱਬਾਸੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਜਗੀਰਦਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਘੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਚਾਨਣ ਦੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੁਲਦੇ ਵਕਤ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਆਏ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਕੰਡ ਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੌਲ-ਇਕਰਾਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਚਾਨਣ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਭਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਖੜਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਚਾਨਣ ਨੇ ਇਕਦਮ ਦਾਉ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਥੱਲੇ ਡੇਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਾਲਾ..ਲਾ...ਲਾ... ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਚਾਨਣ ਨੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਿਆ ਏ। ਜਿਸ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਮਹਾਂ ਬਲੀਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦਿਆਂ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਕਦੇ ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ, ਅੱਜ ਉਸਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਚਾਨਣ ਨੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੱਟ ਹੀ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ, ਚਾਨਣ ਤੇ ਛਿੰਜ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਦਾ ਆਪ ਧੋਖਾ ਖਾ ਬੈਠਾ ਏ, ਉਸਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਚ-ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਘੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੈ।

ਦੁਬਾਰਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕਦੇ ਹੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਚਾਨਣ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਅੱਬਾਸੀ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਬਰਦਸਤ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਰ ਚਾਨਣ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ, ਢੀਠਪੁਣੇ ਨਾਲ ਫੜ ਮਾਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਉਹ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਫਰਾਡੀਏ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਢਲਦੀ ਉਮਰੇ ਵੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਜਰੂਰ ਤੋੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਈ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਆਖਦਾ ਕਿ ਜੇ ਲਾਲਾ ਬਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਚਾਨਣ, ਭਗਵਾਨ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਵਾਬ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਖਾਨੇ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਈਂ ਮੀਂਹਾ ਸ਼ਾਹ ਧਰਵਾਸਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦਾ।

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਰਵੇਸ਼ ਸਾਈਂ ਮੀਂਹਾ ਸ਼ਾਹ ਘਣੀਏ ਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਕੜੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨਾਲ ਘੋਲ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਸਾਈਂ ਜੀ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਆਦਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ। ਉਮਰ ਢਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੁਣ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। 57 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਤੁਰਨੋ-ਫਿਰਨੋ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਉਹੀ ਸਾਈਂ ਮੀਂਹਾ ਸ਼ਾਹ ਮਹਾਨ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਕੋਲ ਬਹਿ ਉਸਦੀ ਲੰਮੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਅੱਲਾ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਬਲੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ 18 ਫਰਵਰੀ, 1914 ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੋਈ 34 ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਘਣੀਏ ਕੀ ਵਿਚ ਦੇਵ-ਏ-ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਬਲੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਜੜੀ ਹੋਈ ਸਮਾਧ ਦੇ ਲੋਕ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ 'ਚ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਇਸ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਖੇਡ ਅਫਸਰਾਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਖੇਡ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰਜੇਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਜੜੀ ਹੋਈ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮਾਧ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਬੜਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਸਮਾਧ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਪਾ ਸਕਾਂਗੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

"ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖੋ,
ਏਹਦੀ ਧਰਤੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਏ।
ਜਨਮੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਬਲਵਾਨ ਇਥੇ,
ਜਿਵੇਂ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਭਲਵਾਨ ਏ।

*ਫੋਨ:917-375-6395

ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ

(ਸਫਾ 32 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਾਇਦਾ-ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਆਖੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਣੇ ਲੋਕਰਾਜੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਆਂ ਪੈਣ ਢੱਠੇ ਖੂਹ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਚੰਦ ਲੋਕ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਅਜੋਕੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋਨਾਂ ਸਾਧਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡਿਆ ਬੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹਰ ਹਰਬੇ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾਉਣ ਦੇ ਚਾਅ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬੱਚ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਿਆ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੀ ਬੀ.ਡੀ.ਓ. ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਤਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਜਟ ਤਕਰੀਬਨ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਜਟ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਸੀ।

ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਿਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਿਰਸੰਤਾਨ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬੱਚ ਤੋਂ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਹਿਫ਼ੂਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਰਤਾਰਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸੱਚ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਏਵੇਂ ਸਮਝਿਆ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 1989 ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਦੋ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ' ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਦਾਕਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭੈਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ 1 ਮਈ, 1913 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹੈ।

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਦਮਯੰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਟੀਚਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਲ 1939 'ਚ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਲੰਦਨ 'ਚ ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਜੌਕੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਭਿਨੈ ਅਤੇ ਲੇਖਨ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਨੈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਥੀਏਟਰ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਇਨਸਾਫ' ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਮਿਲੀ 1953 'ਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਬਿਮਲ ਰਾਏ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦੋ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ' ਤੋਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਨਸ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ 'ਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕਾਬੁਲੀਵਾਲਾ' ਜਿਸਨੂੰ ਖੁਦ ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਮਿਲੀ ਤੇ ਕਈ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਗੀਤ 'ਐ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ...' ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ

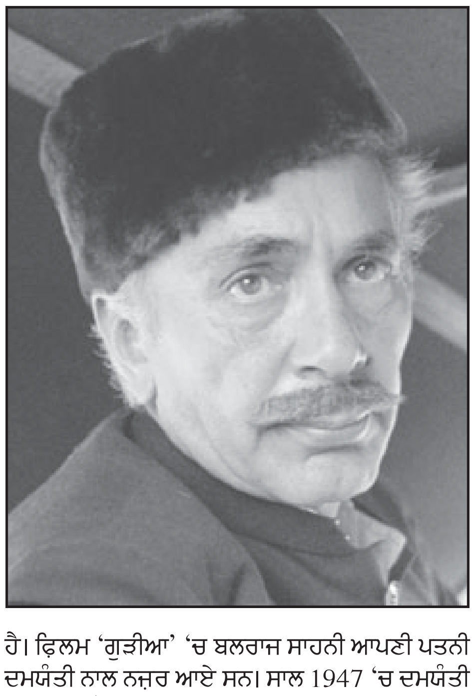

ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਗੁੜੀਆ' 'ਚ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਮਯੰਤੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਸਾਲ 1947 'ਚ ਦਮਯੰਤੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 'ਸੀਮਾ', 'ਸੋਨੇ ਕੀ ਚਿੜੀਆ', 'ਸੱਟਾ ਬਾਜ਼ਾਰ', 'ਭਾਬੀ ਕੀ ਚੂੜੀਆਂ', 'ਕਠਪੁਤਲੀ', 'ਲਾਜਵੰਤੀ' ਅਤੇ 'ਘਰ ਸੰਸਾਰ' ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਵਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਰੰਗੀਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਘੱਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਵਕਤ' ਅਤੇ 'ਐ ਮੇਰੀ ਜੋਹਰਾ ਜਬੀ' ਨੂੰ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਫਿਲਮ 'ਗਰਮ ਹਵਾ' ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਡਬਿੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਯਾਨਿ 13 ਅਗਸਤ, 1973 ਨੂੰ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਲਾਈਨਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਬ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਨ, 'ਏਕ ਅਕੇਲਾ ਇਨਸਾਨ ਕੈਸੇ ਜੀ ਸਕਤਾ ਹੈ।''

ਅਭਿਨੈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਹ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਕਦੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰੀਕਸ਼ਿਤ ਸਾਹਨੀ ਅੱਜ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ

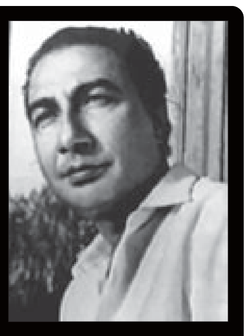

ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ

'ਪਾਂਵ ਛੂ ਲੇਨੇ ਦੋ ਫੂਲੋਂ ਕੋ ਇਨਾਇਤ ਹੋਗੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇਗੀ ਵੋ ਬਰਸਾਤ ਕੀ ਰਾਤ, ਮੈਂ ਪਲ ਦੋ ਪਲ ਕਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੂੰ, ਕਭੀ ਕਭੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖਯਾਲ ਆਤਾ ਹੈ, ਯੇ ਰਾਤ ਯੇ ਚਾਂਦਨੀ ਫਿਰ ਕਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਮਹੇਂ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਕਹੀਂ ਦੇਖਾ ਹੈ' ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਰੂਹ ਤੱਕ ਉਤਰ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਪੈਂਠ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ।

ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਚੌਧਰੀ ਫਜ਼ਲ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਘਰ 8 ਮਾਰਚ, ਸੰਨ 1921 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਖੁਮਾਰ ਸਾਹਿਰ 'ਤੇ ਐਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰੁਮਾਂਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਣਵੇਖੀ-ਅਣਜਾਣੀ ਹਸੀਨਾ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਸਵਾਦੀ ਸੁਭਾਅ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਰਾਸ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਂਜ ਬੜੀ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸੇ ਹੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗੀਤ 'ਕੌਣ ਜਾਨੇ ਕਿਸ ਘੜੀ ਮੇਂ ਵਕਤ ਕਾ ਬਦਲੇ ਮਿਜ਼ਾਜ' ਦੇ ਬੋਲ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਸੱਚ ਹੋ ਨਿਬੜੇ ਸਨ।

ਚਰਚਾ 'ਚ ਦੀਪਿਕਾ

ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਨ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਡੂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਫਲਾਪ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਵ-ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੀ ਸਹੀ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਟਿਕ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਂਜ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੀਪਿਕਾ ਅਭਿਨੈ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਨੈ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ ਚੰਗੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਕਾਮੀ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਫਤਾਰ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਗੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਉਸੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਦੇਸੀ ਬੁਆਏਜ਼' ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡੇਵਿਡ ਧਵਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰੋਹਿਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਜਾਨ ਅਬਰਾਹਮ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਦਕਿ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਦੀਪਿਕਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਮੀ ਅਦਜਾਨੀਆ ਨੇ ਵੀ ਦੀਪਿਕਾ ਨੂੰ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਲਈ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੀਪਿਕਾ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਸਾਲ ਸ਼ੁਭ ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਧਨੀ ਪੂਜਾ ਬਤਰਾ

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ।

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੂੰ ਸੰਨ 1993 ਵਿਚ 'ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ' ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਅਸਮਾਨ ਛੂਹਣ ਲੱਗੀ। ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਸਾਲ 1995 ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਫਿਲਮ 'ਆਸਾਈ' ਵਿਚ ਗੈਸਟ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਤੇਲਗੂ ਫਿਲਮ 'ਸਿਸਿੰਦਰੀ' ਵਿਚ ਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੂਜਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਧਾਤਾ' (1997) ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਿਲਮ 'ਵਿਰਾਸਤ' ਇਸੇ ਸਾਲ 'ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਧਾਤਾ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ। 1997 ਵਿਚ ਹੀ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਭਾਈ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਮਲਿਆਲਮ ਫਿਲਮ 'ਚੰਦਰਲੇਖਾ' ਵੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਈ।

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ਨ ਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਜਿਹੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਇਕ ਫੌਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਕਰਨਲ ਰਵੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ 1971 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੀਲਮ ਬੱਤਰਾ ਨੇ 1971 ਵਿਚ ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਵਿਚ 27 ਅਕਤੂਬਰ 1973 ਨੂੰ ਜੰਮੀ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਰਗਿਊਸਨ ਕਾਲਜ ਪੁਣੇ ਤੋਂ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿਚ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਣੇ ਦੇ ਹੀ ਸਿੰਬਓਸਿਸ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਕੀਤੀ।

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਜੌਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਡਲਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 'ਲਿਰਿਲ' ਸਾਬਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਿਚ 'ਲਿਰਿਲ ਗਰਲ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 'ਹੈਡ ਐਂਡ ਸ਼ੋਲਡਰਸ' ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਟਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵੀ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਾਡਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ 250 ਤੋਂ ਵੱਧ ਈਵੈਂਟਸ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਟੌਪ ਮਾਡਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਿਣੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 250 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਰਾਗ ਸਾੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਵੀ ਰਹੀ।

ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ 1997 ਤੋਂ ਸਾਲ 2005 ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਆਪਣੇ ਅਭਿਨੈ ਕੈਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ 21 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿਨੈ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਅਭਿਨੀਤ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮ 'ਤਾਜ ਮਹਿਲ' ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਕਾਨਸ ਫਿਲਮ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ।

'ਵਿਰਾਸਤ ਫਿਲਮ ਸਟੂਡੀਓ' ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿਨੈ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਠੁਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਕਾਫੀ ਰੰਗਮੰਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮਿਲੀ।

ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਸੋਨੂੰ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਮਕਾਨ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਨੂੰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਆਯੋਜਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮ 'ਵਿਰਾਸਤ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਅਭਿਨੇਤਾ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਅਭਿਨੈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਕਈ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਏਡਜ਼ (ਮੁਕਤੀ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ), ਬੇਘਰ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੰਬਈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਈ ਐਵਾਰਡਾਂ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਅਤੇ 1997 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਵਿਰਾਸਤ' ਵਿਚ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਹਾਇਕ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਦਾ 'ਸਨਸੂਈ ਸਕ੍ਰੀਨ ਐਵਾਰਡ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪੂਜਾ ਬੱਤਰਾ ਫਿਲਮ 'ਤਾਜਮਹਿਲ' ਵਿਚ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਦੇ ਸਨਸੂਈ ਸਕ੍ਰੀਨ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਵੀ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਹੁਣ ਵਧੇ ਬਾਕਸਿੰਗ ਰਿੰਗ ਵੱਲ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਦਲ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਖੇਡਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਲਗਾਨ' ਅਤੇ 'ਚੱਕ ਦੇ ਇੰਡੀਆ' ਮੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਅੱਜ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਕਈ ਅਭਿਨੇਤਾ ਖੇਡਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਨ 'ਚ ਜੁਟ ਗਏ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਕਸਿੰਗ ਦੀ ਆਫੀਸ਼ੀਅਲ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਏਜੰਟ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਅਗਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇੰਡੀਅਨ ਐਮੇਚਿਓਰ ਬਾਕਸਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਬ੍ਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਇਸ ਖੇਡ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗਰੁਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬਾਕਸਿੰਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੌਮੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਗੇ।

ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
(ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਚੀਫ ਪੈਟਰਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਸਭਾ)

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਜਥੇ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ
ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਸਭਾ, ਅਮਰੀਕਾ

ਅਸੀਂ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਬੇਦਾਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਆਗੂ ਜਥੇ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੌਬੀ ਨੂੰ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਸਭਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਦੋਨੋਂ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਸੀਨੀਆਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਸਭਾ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
ਫੋਨ : 559-307-4409

ਲੋਕਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਗਲੈਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਫਰਿਜ਼ਨੋ
ਫੋਨ : 559-455-3926

ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਪੈਨਮ ਟਰੱਕ ਲਾਈਨ, ਫਰਿਜ਼ਨੋ
ਫੋਨ : 559-779-2111

ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
(ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਚੀਫ ਪੈਟਰਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਸਭਾ)

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਜਥੇ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ
ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਅਸੀਂ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਬੇਦਾਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਆਗੂ ਜਥੇ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਥੇ: ਸੇਖਵਾਂ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸਿਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਲੈ ਕੈ ਆਉਣਗੇ ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਥੇ: ਸੇਖਵਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

Chevron
Owner of
Chevron Gas Stations

Chevron
Owner of
Chevron Gas Stations

ਵਲੋਂ: **Jagdish Singh Dhillon & Family**

Vice Chairman, NRI Sabha USA Ph : 661-345-0250

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ :

ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ, ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਸਭਾ, ਅਮਰੀਕਾ

661-889-1927

ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
(ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਚੀਫ ਪੈਟਰਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਸਭਾ)

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਜਥੇ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ
ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

ਅਸੀਂ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਬੇਦਾਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਆਗੂ ਜਥੇ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਥੇ: ਸੇਖਵਾਂ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸਿਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਲੈ ਕੈ ਆਉਣਗੇ ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਥੇ: ਸੇਖਵਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਵਲੋਂ :

ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਸਭਾ, ਅਮਰੀਕਾ

ਜੋਬਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਚੇਅਰਮੈਨ, ਅਮਰੀਕਾ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ
ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ

ਤੇਜਪਾਲ ਨਿਕਸਨ
ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ, ਅਮਰੀਕਾ

ਰੌਣਕ ਸਿੰਘ
ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਅਮਰੀਕਾ

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਾ, ਅਮਰੀਕਾ

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
ਕੈਨੀ ਵਿਰਕ (ਪ੍ਰਧਾਨ)
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ (ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਨਿਊਯਾਰਕ
ਮਾਸਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ)
ਪੰਮਾ (ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਮਿਸ਼ੀਗਨ
ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ)
ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਇੰਡੀਅਨਐਪਲਿਸ
ਹੈਰੀ ਘੁਮਾਣ
ਅਮਰਵੀਰ ਘੁਮਾਣ

ਲਾਸ ਵੇਗਸ
ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
(ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ :

ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ, ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਸਭਾ, ਅਮਰੀਕਾ

661-889-1927

For Best Home Deals and Lowest Mortgage Rate, Contact:

Golden State Realty

Real Estate and Loans Under One Roof

Refinance Now

15 & 30 Yr Fixed Rates Are Getting Better!!!
5/1, 7/1 ARM are also attractive
Refinance Now At Zero Cost

Call Sukhi Gill @ 510-207-9067

CA DRE Lic.#01180969

Short Sale Specialist

We can sell your house in short sale at no cost to you.

If your house is in foreclosure due to not making payments and you have recieved trustee sale date,even than we can sell your house in short sale. Selling house in short sale damages your credit less than if you let it go to foreclosure.We can also sell your house in short sale If you are paying mortgage payments on time with difficulty and your house value is lot less than the loan.

Selling new and old Homes from San Jose to Sacramento

*2004 to 2006 Award Winner Top 1% Listing Realtor in Bay Area

Fremont Office:
86 Pilgrim Loop
Fremont CA 94539
510-440-9292

Sacramento Office:
8695 Territorial Way,
Elk Grove CA 95624
Tel:916-612-5773, Fax:916-393-2586

Cell: 510-304-9292
Cell:408-666-8279

Jaswinder Gill M.Sc (PAU)
CA DRE# 00966763
Broker/Owner/Notary

E-mail: jassi@jassigill.com or
Visit us @ www.jassigill.com
for hot listings

HOUSE FOR RENT

5 BEDROOM 3 FULL BATH 2 CAR GARAGE
2555 SQ FT 10K SQ FT LOT
2370 PICASSO WAY, STOCKTON CA 95206

RENT $1550